

ŠIAULIU UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
LIETUVIŲ KALBOTYROS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Vilma Žvybaite

Lietuvių kalbotyros specialybės
II kurso studentė

VEIKSMAŽODŽIŲ DARYBINIŲ SINONIMŲ VARTOSENĄ

Magistro darbas

Darbo vadovė
doc. dr. Jolanta Vaskeliene

Šiauliai, 2009

Turinys

Ivadas.....	3
1. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai ir jų vartosenos aspektai	6
1.1. Darybiniu sinonimu savoka ir santykis su kitu tipu sinonimais	6
1.2. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai	7
1.3. Veiksmažodžių darybiniu sinonimu vartosenos savitumas	12
1.4. Veiksmažodžių darybiniu sinonimu reikšmiu kaita	14
1.5. Veiksmažodžių darybiniu sinonimu daugiareikšmiškumas	15
1.6. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai ir žodžių variantai	17
1.7. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai ir stilius	19
2. Veiksmažodžių darybiniu sinonimu vartosenos analizė.....	23
2.1. Priesagos <i>-oti</i> vediniu ir jų sinonimų vartoseną	23
2.1.1. Priesagų <i>-oti</i> ir <i>-eti</i> darybiniu sinonimų vartoseną	23
2.1.2. Priesagų <i>-oti</i> ir <i>-yti</i> darybiniu sinonimų vartoseną	30
2.1.3. Priesagų <i>-oti</i> ir <i>-ineti</i> darybiniu sinonimų vartoseną	33
2.1.4. Priesagų <i>-oti</i> ir <i>-enti</i> darybiniu sinonimų vartoseną	35
2.2. Priesagos <i>-inti</i> vediniu ir jų sinonimų vartoseną	36
2.2.1. Priesagų <i>-inti</i> ir <i>-yti</i> darybiniu sinonimų vartoseną	37
2.2.2. Priesagų <i>-inti</i> ir <i>-enti</i> darybiniu sinonimų vartoseną	41
2.2.3. Priesagų <i>-inti</i> ir <i>-oti</i> darybiniu sinonimų vartoseną	43
2.3. Priešdelio <i>pa-</i> vediniu ir jų sinonimų vartoseną	45
2.3.1. Priešdėliu <i>pa-</i> ir <i>ap(i)-</i> darybiniu sinonimų vartoseną	45
2.3.2. Priešdėliu <i>pa-</i> ir <i>nu-</i> darybiniu sinonimų vartoseną	47
2.3.3. Priešdėliu <i>pa-</i> ir <i>iš-</i> darybiniu sinonimų vartoseną	50
2.3.4. Priešdėliu <i>pa-</i> ir <i>su-</i> darybiniu sinonimų vartoseną	51
2.4. Priešdelio <i>iš-</i> vediniu ir jų sinonimų vartoseną	53
2.4.1. Priešdėliu <i>iš-</i> ir <i>nu-</i> darybiniu sinonimų vartoseną	53
2.4.2. Priešdėliu <i>iš-</i> ir <i>su-</i> darybiniu sinonimų vartoseną	55
2.4.3. Priešdėliu <i>iš-</i> ir <i>at-</i> darybiniu sinonimų vartoseną	56
Išvados	58
Šaltiniai.....	61
Literatura	62
Santrauka	64
Priedai.....	65

Ivadas

Tyrimo naujumas ir aktualumas. Veiksmažodžių vediniai sudaro didelę leksikos dalį – ju yra kelis kartus daugiau negu paprastųjų veiksmažodžių. Daugumas lietuvių kalbos veiksmažodžių tyrinėtojų savo darbu objektu laiko veiksmažodžių susidarymą, jų kaitos formas, istoriją, iš dalies semantika ir darybą, o veiksmažodžių darybiniai sinonimai ir jų vartoseną iš esmės nėra tyrinėti. Šis magistro darbas (bakalaurų darbo „Veiksmažodžių darybiniai sinonimai“ tęsinys) yra skirtas veiksmažodžių darybinio sinonimu (toliau – DS) vartosenos analizei, kuri suteikia nemažai informacijos ne tik apie veiksmažodžių DS vartosenos specifiką, bet ir apskritai apie veiksmažodžių darybą.

Magistro darbo *aktualuma* lemia tai, kad veiksmažodžių vediniai sudaro didelę leksikos dalį ir yra plačiai vartojami. Darbas gali būti atspirtis tolesniems veiksmažodžių DS tyrinėjimams, taip pat būti naudingas veiksmažodžių DS stilistinės ar vartosenos analizės aspektu, nes darbe analizuojama veiksmažodžių DS stilistinė konotacija, jų substitucijos galimybės ir vartosenos dažnumas įvairiuose tekstuose. Darbo medžiaga naudinga studijuojantiems žodžių darybą ir darybinius sinonimus.

Tyrimo objektas. Veiksmažodžių DS vartojami įvairių funkciniu stiliumi tekstuose tiek bendinėje kalboje, tiek tarmėse. Šio darbo *objektas* – „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ (2000; toliau – DŽ) užrašyti veiksmažodžių vediniai (iš kurių sudarytos DS eilės) ir jų vartoseną. Darbe išsamiau nagrinėti tie veiksmažodžių DS, kurių bent vienas narys turi variantą, yra daugiareikšmiškas arba turi kokią nors pažymą žodyne, taip pat tos veiksmažodžių DS eilės, į kurias įeina dominuojančiu priesagu ir priešdėliu vediniai (iškeliamos veiksmažodžių dominantes ir aptariami su jomis sinonimiškai santykiaujantys kitu afiksu vediniai).

Surinkta medžiaga tirta atsižvelgiant į veiksmažodžių DS vartosenos ypatybes. Darbe remtasi VDU Humanitarinio mokslų fakulteto Kompiuterinės lingvistikos centre parengto *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (toliau – Tekstynas arba T) medžiaga, kurioje atsispindi veiksmažodžių vedinių vartosenos ypatybes.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Pagrindinis šio darbo *tikslas* – atskleisti semantiškai bei stilistiškai tapaciu arba panašiu veiksmažodžių vediniu, kurie sudaro sinonimų poras ir eiles, vartosenos ypatybes.

Uždaviniai:

- 1) apžvelgti mokslinę literatūrą apie darybinius sinonimus ir aptarti veiksmažodžių darybą;
- 2) apžvelgti veiksmažodžių DS vartoseną ir reikšmių artimumą;
- 3) aptarti veiksmažodžių DS polisemijos atžvilgiu;
- 4) aptarti veiksmažodžių DS ir žodžių variantų santykius;

- 5) aptarti veiksmažodžiu DS vartoseną įvairiuose funkcinuose stiliuose;
- 5) išanalizuoti į gausiausias veiksmažodžių DS grupes įeinančių vedinių vartoseną;
- 6) parodyti veiksmažodžių DS eilių kombinacijų variantiškumą;
- 7) pateikti surinktu veiksmažodžių DS eilių statistika (žr. 1 priedą).

Tyrimo medžiaga ir metodai. Remiantis DŽ surinkta medžiaga, buvo sudarytos 785 veiksmažodžių DS eilės, į kurias įeina 1629 vediniai. Daugiausia sudaryta tokiu veiksmažodžių DS eiliu, į kurias įeina *vien priesagu* vediniai (418 eiliu, 854 vediniai). Ne tokios gausios DS eilių grupės, kuriose sinonimiškai santykiauja *vien priešdeliu* vediniai (367 eilės, 775 vediniai).

Surinkta medžiaga analizuota taikant *šiuolaikines darybines analizes, aprašomąjį analitinį ir skaičiavimo* metodus. Veiksmažodžių DS vartosenos savitumas dažnai atsiskleidžia tik tekste, todėl jie analizuojami remiantis didesniu vienetu – žodžių junginiu arba sakiniu. Analizuojant taikytas *substitucijos (pakeitimo)* metodas, norint išsiaiškinti DS sinonimiškumo laipsnį, junglumo, semantines, stilistines skirtybes.

Darbo aprobacija. Dalyvauta bakalaurantų ir magistrantų moksliniu darbu konferencijoje „Studentų darbai – 2009“, išspausdintos tezės: Žvybaite V. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai. *Studentų darbai – 2009: bakalaurantų ir magistrantų moksliniu darbu konferencija, skirta profesoriui Vytautui Sirtautui atminti*. Šiauliai, 2009. P. 72–73.

Darbo struktūra. Darba sudaro įvadas, dvi dėstymo dalys, išvados, šaltiniai, literatūros sąrašas, santrauka ir priedai.

Įvade (p. 3–5) aptariami tyrimo objekto pasirinkimo motyvai, tikslas ir pagrindiniai uždaviniai. Taip pat nusakomas tyrimo principas ir eiga.

Pirmame skyriuje (p. 6–22) – „Veiksmažodžių darybiniai sinonimai ir jų vartosenos aspektai“ – svarstomi teoriniai DS aspektai, atsižvelgiant į konkrečią – veiksmažodžių DS medžiagą. Aptariama darybiniu sinonimu sąvoka lietuvių ir užsienio mokslininkų darbuose. Apžvelgiama veiksmažodžių daryba, apibendrinama visa iš DŽ surinkta medžiaga. Taip pat šioje dalyje aptariama veiksmažodžių DS vartoseną, reikšmiu kaita, nagrinėjamas veiksmažodžių DS ir polisemijos bei žodžių variantų santykis, apžvelgiamas veiksmažodžių DS ir stiliaus santykis.

Antroje dalyje (p. 24–57) – „Veiksmažodžių darybiniu sinonimu vartosenos analizė“ nagrinėjamos veiksmažodžių DS grupės, iškeliant dominuojančių afiksų – priesagu *-oti* ir *-inti*, priešdelių *pa-* ir *iš-* – vedinius, su kuriais sinonimiškai santykiauja kitu afiksų vediniai. Analizė skirta gausiausių DS grupių vedinių sinonimiškumui ir vartosenai aptarti. Pateikiama DS eilių, jų kombinacijų statistika. Taikomas substitucijos metodas leidžia parodyti, kad veiksmažodžių daryboje esama semantiškai bei stilistiškai tapacių arba panašių įvairių afiksų turinčių DS. Kiekviename skyrelyje parodomas DS grupavimas, aptariamas vedinių sinonimiškumo laipsnis ir vartoseną.

Darbo gale pateiktos išvados, šaltinių ir literatūros sąrašai, santrauka. Visos sudarytos veiksmažodžių DS eilės pateiktos prieduose.

Darbo metu naudotasi „Dabartinės lietuvių kalbos gramatika“ (2006; toliau – DLKG). Čia buvo ieškoma, ką gali reikšti vieno ar kito priešdėlio, vienos ar kitos priesagos vediniai, iš kokių kalbos dalių su aptartais afiksais gali būti padaroma vediniu. Veiksmažodžių DS vartosenai aptarti buvo remtasi Vytauto Didžiojo universiteto Kompiuterinės lingvistikos centre parengtu *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynu*. Taip pat naudotasi E. Jakaitienės, J. Vaskelienės, K. Župerkos, S. Keinio, V. Urbucio ir kt. darbais (žr. Literatūros sąrašą).

1. Veiksmožodžiu darybiniai sinonimai ir ju vartosenos aspektai

1.1. Darybiniu sinonimu savoka ir santykis su kitu tipu sinonimais

Darybiniai sinonimai yra savitas sinonimu tipas. Vieni kalbininkai (E. Jakaitiene, S. Keinys, J. Vaskeliene, K. Župerka) juos laiko atskiru sinonimu tipu, kiti (J. Pikcilingis, P. Kniukšta) šlieja prie kitu rūšių sinonimu (leksiniu, morfologiniu). Kad žodžiai galetu buti laikomi DS, jie turi buti sudaryti iš to paties pamatinio žodžio su skirtingais darybos afiksais, tureti ta pacia arba artima leksine reikšme ir priklausyti tai paciai darybos kategorijai.

Kadangi DS reikšmes yra artimos arba sutampa, – jie panašus i leksinius sinonimus¹, o formaliai artimesni morfologiniams sinonimams², todėl J. Pikcilingio (1969) manymu, DS užima tarpine padeti tarp leksiniu ir morfologiniu sinonimu. P. Kniukšta (1976) darybinius sinonimus laiko gramatiniu sinonimu potipiu. Kad darybine sinonimika yra artima ir gramatinei, ir leksinei sinonimikai, ankstesniuose savo darbuose yra rašes ir K. Župerka (1978), nes DS, anot jo, yra lyg pusiaukeleje tarp šiu tipu sinonimu.

DS termina vartoja, taciau šiek tiek skirtingai juos apibrezia E. Jakaitiene, S. Keinys, J. Vaskeliene ir kiti kalbos tyrejai. S. Keinys (1966) darybiniais sinonimais laiko ta pati pamatini kamiena ir sinonimiškas priesagas turincius vedinius, kurie vartojami ta pacia reikšme ir tam paciam reikalui reikšti. Taciau kaip yra akcentaves K. Župerka (1983), sinonimiškai tarpusavyje gali santykiauti ne tik vieno, bet ir skirtingu darybos budu vediniai: priešdeliniai su priesaginiais, priesaginiai su galuniniais, priesagu vediniai ir duriniai.

Kitu kalbu tyrejai DS specifika ir vieta tarp kitu sinonimu supranta skirtingai. L. Novikovas (1982) užsimena, kad sinonimai gali skirtis vien priešdeliais, vien priesagomis ar priesagomis ir galunemis, bet DS termino nevartoja. Jis skiria tik tris sinonimu tipus: semantinius, stilistinius ir semantinius-stilistinius. V. Grecka (1987) tvirtina, kad DS yra atskira sinonimu grupe, išsiskirianti formaliais požymiais: bendra šaknimi, skirtingais afiksais ir tipine darybine reikšme. Panašios nuomones laikosi ir latviu kalbininkes J. Freimane (1993), A. Laua (1981), R. Veidemane (1970). DS jos skiria nuo leksiniu, morfologiniu, sintaksiniu bei frazeologiniu sinonimu ir laiko juos atskiru sinonimu tipu.

DS specifika ir aišku ju skirtuma nuo kitu tipu sinonimu akcentuoja J. Vaskeliene. Ji nurodo, kad DS nuo leksiniu sinonimu „skiriasi tuo, kad yra bendrašakniai, nuo morfologiniu – tuo, kad ju formalios raiškos skirtumai (priesagos, galunes) yra ne žodžiu formu, o paciu žodžiu darymo

---

¹ „Leksiniai sinonimai yra artimos arba tos pacios reikšmes žodžiai“ (Župerka, 1997, 30).

² „Morfologiniai sinonimai yra to paties žodžio skirtingos gramatinės formos, turincios artima reikšme“ (Župerka, 1997, 40).

formantai. Tačiau, kaip ir visi sinonimai, turi bendra pagrindini požymi: skirdamiesi savo formalia raiška, yra labai artimos reikšmės žodžiai“ (Vaskeliene, 2000, 9). Autores manymu, jiems labiausiai tinka DS terminas, nes jis iš karto leidžia suvokti, kad tokie sinonimai yra susidare žodžių darybos procesuose, o pagrindinis kriterijus, kuris leidžia juos laikyti DS, yra ta pati darybine reikšme.

Taigi darybiniais sinonimais tikslinga laikyti tokius žodžius, kurie susidaro žodžių darybos procesuose, yra bendrašakniai (paprastai sudaryti iš to paties pamatinio žodžio), turi skirtingus darybos afiksus, tapacia arba panašia leksine reikšme ir ta pacia darybine reikšme.

1.2. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai

„Lietuvių kalbos veiksmažodžiai pagal darybą skirstomi į darybiškai neskaidomus, arba paprastuosius, ir darinius“ (DLKG, 2006, 385). Į veiksmažodžių DS poras ir eiles gali iėti tik tie žodžiai, kurie yra dariniai. V. Urbucio (1978) nuomone, dariniais laikomi tokie veiksmažodžiai, kurie savo forma ir reikšme remiasi tam tikru pamatiniu žodžiu (a); turi dvinari darinio kamieną (jis gali būti suskaidytas į pamatinį kamieną ir darybos afiksą) (b); ir kurių darinio kamieno semantika visada motyvuoja pamatinio kamieno reikšmę (c)³.

Remiantis pirmąja dariniu ypatybe, išvestiniais veiksmažodžiais galima laikyti tik tokius veiksmažodžius su priešdėliais, priesagomis, sangražos afiksu ar mišrios darybos⁴, šalia kurių egzistuoja atitinkamas pamatinis žodis. Pamatinis žodis, anot S. Keinio (1999), sudaro darinio raiškos ir reikšmės pamatą. Kalbininkas teigia, kad „žodžiai gali būti daromi tik iš savo kalbos žodžių“ (Keinys, 1999, 16), tačiau prie savo kalbos žodžių jis priskiria ir skolinius. Dž pasitaiko ir tokiu atveju, kad šalia kai kurių priesaginių veiksmažodžių jau nebera tu žodžių, iš kurių jie padaryti. Tačiau dabartinės kalbos požiūriu priesagu vediniais laikomi tik tokie veiksmažodžiai, šalia kurių dabartineje kalboje egzistuoja jų pamatiniai žodžiai. Tie veiksmažodžiai, kuriuose galima išiuoti priesagini formantą, bet kurie neturi aiškaus darybos pamato, sinchronijos požiūriu yra darybiškai neskaidomi, juos analizuoja diachronines žodžių darybos tyrejai.

Lietuvių kalboje veiksmažodžių vediniu yra kelis kartus daugiau nei paprastųjų (darybiškai neskaidomu) veiksmažodžių. Veiksmažodžių vediniai yra sudaromi su produktyviomis darybos priemonėmis: priešdėliais, priesagomis, sangražos afiksu arba mišrios darybos būdu. Sudurimo būdu veiksmažodžiai nedaromi. Taigi visi padarytieji veiksmažodžiai yra vediniai (placiau žr. DLKG, 2006, 385). Pamatiniais jų žodžiais gali būti visu savarankišku ir emociniu-ekspresiniu

³ Placiau apie darinio sampratą žr. Urbutis, 1978, 56–65.

⁴ „Mišrios darybos vediniai daromi iš karto su dviem afiksais: priesaga ir priešdėliu, priesaga ir sangražos afiksu, priešdėliu ir sangražos afiksu“ (DLKG, 2006, 409).

kalbos daliu kamieniai. Iš veiksmažodžiu pasidaroma priešdėliu, priesagu, sangražos dariniu, o iš visu kitu kalbos daliu – tik priesagu dariniu. (žr. 1 pav.).

1 pav. Veiksmažodžiu darybos budai

A. Paulauskienės nuomone, veiksmažodžiu daryba skiriasi nuo daiktavardžiu ir budvardžiu keliais esminiais požymiais: 1) nera sudurtiniu ir galuniu darybos veiksmažodžiu; 2) jokia kalbos dalis neveiksmažodeja; 3) ypatinga ir labai produktyvi priešdėline daryba; 4) priesagine veiksmažodžiu daryba ypatinga tuo, kad turi nedaug priesagu, bet pacios priesagos yra daugiareikšmes (placiau žr. Paulauskiene, 2006, 53). Taip pat veiksmažodžiu daryboje yra daugiau vediniu iš daiktavardžiu, budvardžiu ir išiktuku nei iš paciu veiksmažodžiu.

Veiksmažodžiu vediniu, besigrupuojanciu apie ta pacia šakni, sistemoje slypi sudetinga sinoniminiu santykiu visuma. Sinonimišku veiksmažodžiu reikšmes nera vienodai artimos: vienos ju tapacios, kitos tik daugiau ar mažiau panašios. Ju sinonimiškuma parodo ta pati ju darybine reikšme⁵ ir galejimas pakeisti vienas kita tame paciam kontekste, iš esmes nepakeiciant jo prasmes.

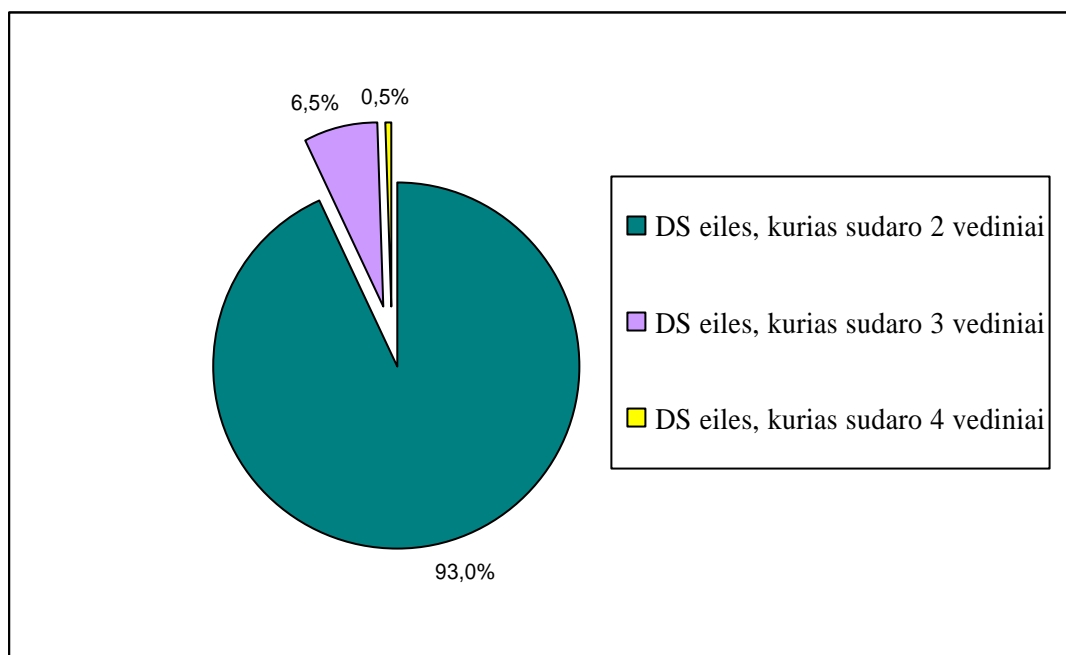
Nustatyti, kurie veiksmažodžiu vediniai yra DS, kartais sunku, nes skiriasi i sinonimu eiles ieinanciu vediniu sinonimiškumo laipsnis. Vieni veiksmažodžiu vediniai turi tapacia arba artima leksine reikšme, kiti – tik truputi panašia, taciau neleidžiancia vediniu laikyti sinonimais. Todel nustatant, ar veiksmažodžiai tikrai yra darybiniai sinonimai, neretai reikia žiureti, i kokius junginius jie ieina, koki vaidmeni atlieka sakinyje ir pan.

Remiantis DŽ surinkta medžiaga, buvo sudarytos 785 veiksmažodžiu DS eiles, i kurias ieina 1629 vediniai. Daugiausia tokiu DS eiliu, kurias sudaro po du vedinius (730 eiliu, t. y. net 93,0%

⁵ „Žodžio darybos reikšme, dar vadinama darinio strukturine reikšme (kartais tam paciam reikalui vartojamas ir vidines formos terminas) – tai reikšme, išeinanti iš žodžio darybos formos, kitaip sakant – iš darinio strukturiniu sandu bei ju santykio“ (placiau žr. Urbutis, 1978, 144–146).

visu eiliu skaičiaus). Daug mažiau tokiu eiliu, i kurias ieina trys (51 eile, 6,5%) ar keturi (4 eiles, 0,5%) vediniai (žr. 2 pav.).

2 pav. DS eiles, i kurias ieina skirtingas vediniu skaičius

Daugiausia sudaryta tokiu veiksmažodžiu DS eiliu, i kurias ieina *vien priesagu* vediniai. „Priesaginiai vadinami veiksmažodžiai, kuriu visos trys pagrindines formos turi priesagas“ (LKG, 1971, 247).

E. Jakaitienės teigimu, nagrinejant priesaginiu veiksmažodžiu daryba, skirstyti juos i daiktavardinius, budvardinius ir t. t., kaip iprasta skirstyti išvestinius vardažodžius, nera tikslinga. Tokia klasifikacija suskaldytu tam paciam darybos tipui⁶ priklausancius vedinius i atskiras grupes ir neleistu suvokti visos veiksmažodžiu darybos sistemos. Todel priesaginius veiksmažodžius patogiau skirstyti i du skyrius: vardažodinius ir veiksmažodinius vedinius. Šie vediniai griežtai skiriasi vieni nuo kitu savo formalia struktura, o ypac darybinemis reikšmemis. Todel vardažodines ir veiksmažodines darybos atskyrimas „yra laikomas svarbiausiu, specifiniu visos veiksmažodžiu darybos bruožu. Atskirai galima kalbeti tik apie ištiktuku darybos veiksmažodžius, kurie nors darybos forma ir reikšmemis yra panašus i veiksmažodinius vedinius, išsiskiria kai kuriomis savo specifinemis ypatybemis“ (Jakaitiene, 1973, 5).

„Dabartines lietuviu kalbos veiksmažodžiai daromi su devyniomis priesaginemis morfemomis: *-auti, -enti, -ineti, -inti, -yti, -oti, -teleti, -eti, -uoti*“ (DLKG, 2006, 386). Taciau

⁶ „Tam paciam žodziu darybos tipui priklauso žodžiai, turintys vienodas darybines reikšmes ir sudaryti su tomis paciomis darybos priemonemis iš artimu pagal savo gramatinius-leksinius santykius pamatiniu žodžiu“ (Jakaitiene, 1973, 5).

pamatiniu priesagu skaicius skirtinguose gramatikos darbuose ivairuoja⁷. Be to, dalis šiu priesagu, be darybos skirtumu, gali buti praplestos *c, d, l, s, sc, sn, st, al, as, el* bei kitokiomis garsu samplaikomis. Pavyzdžiui, darybine morfema *-eti* turi variantus *-eti, -deti, -seti, -neti*, morfema *-yti* turi variantus *-yti, -dyti, -styti*, morfema *-oti* – variantus *-(i)oti, -cioti, -l(i)oti, -n(i)oti, -snoti, -šnoti* ir t. t. Remiantis E. Jakaitienės nuomone, visos šios priesagos darbe laikomos ne savarankiškomis darybinėmis morfemomis, o tik kurios nors invariantinės darybinės morfemos (pvz.: *-yti, -eti, -oti* ir t. t.) variantais (pvz.: *-dyti, -styti, -deti; -seti; -cioti, -snoti* ir t. t.)⁸. Tokia pozicija pasirinkta todėl, kad visu šiu vienos morfemos variantu fonetine struktūra iš esmės yra ta pati (visi jie turi bendrą formantą, pvz.: *y, e, o* ir t. t.), o vediniai, sudaryti su ivairiais vienos morfemos variantais, nesiskiria vieni nuo kitu nei savo formalia struktūra, nei reikšmėmis.

I priesaginiu veiksmažodžiu darybos formanta, be priesagos, kartais ieina ir pagalbinės darybos priemonės: šaknies balsiu kaita⁹ ir metatonija.

E. Jakaitienė (1973), nagrindama lietuvių kalbos veiksmažodžiu priesaginius vedinius, išskiria tokias produktyviausias darybinės morfemas: *-eti, -inti, -yti, -oti, -uoti*. Analizuojant veiksmažodžiu DS, gausiausios sudarytu sinonimišku priesagu vediniu grupės yra *-oti* ir *-eti* – 93 eilės, *-oti* ir *-yti* – 33 eilės, *-oti* ir *-ineti* – 30 eiliu, *-oti* ir *-enti* – 19 eiliu, todėl šiu darybiniu morfemu dominante pasirinkta priesaga *-oti*. Taip pat gausios yra priesagu *-inti* ir *-yti, -inti* ir *-enti, -inti* ir *-oti* veiksmažodžiu DS eilės. Kitu priesagu vediniu DS eilėse mažiau (žr. 2 prieda).

Ne tokios gausios DS eiliu grupės, kuriose sinonimiškai santykiauja *vien priešdeliu* vediniai. Lietuvių kalbos priešdeliniai veiksmažodžiai yra daromi tik iš veiksmažodžių, pridedant priešdėli. Priešdėliai, dedami prieš pamatini veiksmažodį, neturi jokios itakos nei pamatinio žodžio šaknies sandarai (išskyrus iš žodžio galo po priešdėlio perkeliama sangražos dalelytė, pvz.: *nusijuokti* (: *juoktis*), *apsivilkti* (: *vilkis*) ir kt.), nei jo kaitybės išgalems, nei gramatiniu formu sistemai. „Kaip ir veiksmažodiniu priesagu vediniu, priešdeliniu veiksmažodžiu darybos morfema, jungdamasi su pamatiniu žodžiu, nepakeičia jo morfologines klases, o tik apriboja, tam tikru požyriumi susiaurina, sukonkretina pamatinio veiksmažodžio reikšmę. Taigi priešdėlio vedinys dažniausiai žymi ne visai nauja savoka, o ta pati veiksmas, tik igavusi papildomu požyriumi. Tik atskirais atvejais priešdėlis iš esmės pakeičia pamatinio žodžio leksine reikšmę“ (DLKG, 2006, 402).

Veiksmažodžiu daryba su priešdėliais yra ypac produktyvi. „Tai lemia ne tiek darybos tipu ar paciu afiksu gausumas, kiek ju darumas – mat iš kiekvieno nepriešdelinio veiksmažodžio neretai

⁷ „Lietuvių kalbos gramatikoje“ (1971), remiantis bendru baigmeniu, skiriamos septynios priesagos – *-enti, -eti, -(i)auti, -inti, -(i)oti, -yti*, ir *-(i)uoti*, S. Keinio „Bendrines lietuvių kalbos žodžių daryboje“ (1999) prie šiu pridėtos priesagos *-dinti, -ineti, -uriuoti/-urti* ir *-telet/-telti*, A. Pakerys „Akcentologijoje II“ (2002) skiria priesagas *-dyti, -yti, -styti, -oti, -seti/-šeti, -eti, -deti, -soti/-šoti* ir kt.

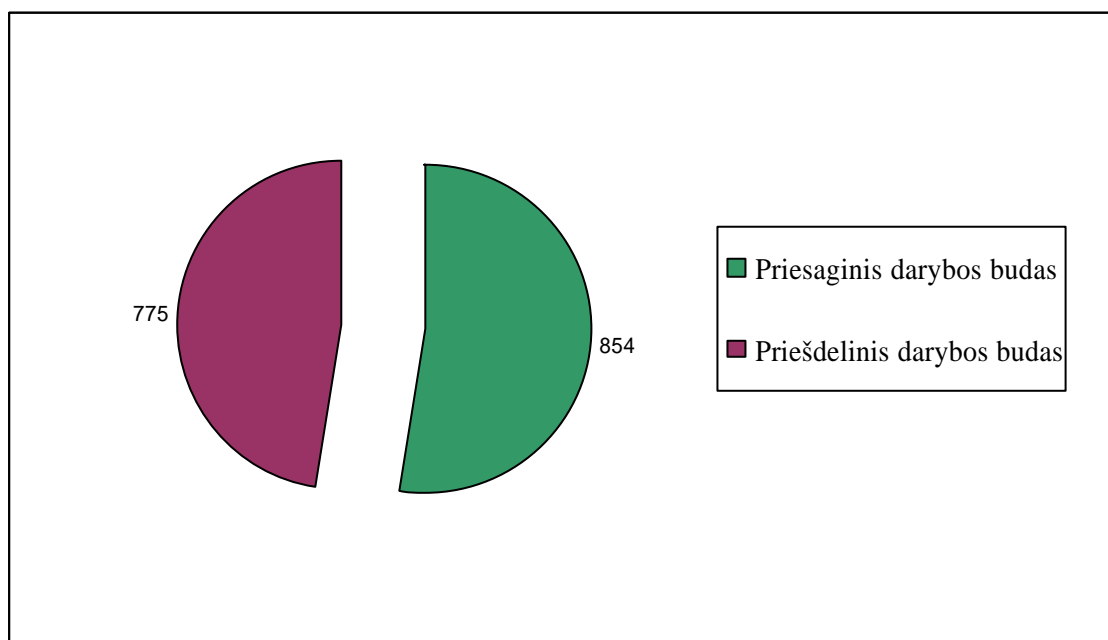
⁸ Nors praplestos tam tikrais garsais priesagos darbe laikomos darybinės morfemos variantais, tačiau, toliau analizuojant veiksmažodžiu DS, jos vadinamos priesagomis, nes konkrečiame darinyje yra realizuotas konkretus priesagos morfas (apie morfemos ir morfo santyki žr. Jakaitienė, 1973, 9–11).

⁹ Apie morfologine balsiu kaita placiau žr. Akelaitienė, 1996.

net ne su vienu priešdėliu galima padaryti nauju veiksmažodžiu“ (Keinys, 1999, 86). Prie pamatinių žodžių jungiama 12 priešdėlių: *ap(i)-, at(i)-, i-, iš-, nu-, pa-, par-, per-, pra-, pri-, su- ir už-*, kurie turi veiksmo ribojamąją galią ir keli iš dalelyčių kile priešdėliai: *be-, te-, tebe-, ne-, nebe-*. Su pastaraisiais priešdėliais veiksmažodžiai daromi ir iš kitokių (dažniausiai iš prielinksniu kilusių) priešdėlių turinciu veiksmažodžių. Iš dalelyčių kile priešdėliai yra itin darus. „Matyt, dėl vedinių gausumo ir darybos reguliarumo i žodynus atskirais straipsniais tokios darybos veiksmažodžiai paprastai nededami“ (Keinys, 1999, 88).

Galima daryti išvada, kad nepriešdelinių veiksmažodžių lietuvių kalboje yra kelis kartus mažiau negu išvestu su priešdėliais, tačiau ne visi jie gali sudaryti DS eiles, nes dažnai skiriasi atsiradusiais papildomais požymiais. Remiantis DŽ medžiaga, gausiausios sudarytu sinonimišku priešdėliu grupės yra: *pa-* ir *ap(i)-*, kuria sudaro 47 DS eiles, taip pat priešdėliu *pa-* ir *nu-* – 37, *pa-* ir *su-* – 27 eiles, *pa-* ir *iš-* – 16 eiliu, *iš-* ir *nu-* – 33, *iš-* ir *su-* – 16, *iš-* ir *at-* – 13 eiliu ir t. t. (žr. 2 prieda).

DŽ medžiaga rodo, kad darybinių veiksmažodžių grupėje sinoniminiai santykiai gali susiklostyti tarp 8 priesagu ir 11 priešdėlių vedinių. Gausėnis yra priesaginis darybos būdas – i 418 eiliu ieina 854 vien priesaginiu būdu sudaryti veiksmažodžių vediniai. Priešdeliniu darybos būdu sudaryti 775 vediniai, kurie ieina i 367 veiksmažodžių DS eiles (žr. 3 pav.).

3 pav. Veiksmažodžių DS darybos būdai

Remiantis surinkta medžiaga, iš viso buvo sudaryta 80 darybos afiksų (priesagu ir priešdėliu) kombinacijų. Juo ivairumu ypač pasižymi priešdėlių DS. Kai sinonimiškai tarpusavyje santykiauja vien priesagu vediniai, sudarytos 36 skirtingos priesagu kombinacijos, t. y. 45% bendro

kombinacijų skaičiaus. Kai tarpusavyje santykinai vien priešdėliu vediniai, sudarytos 44 kombinacijos (t. y. 55%).

1.3. Veiksmažodžių darybinių sinonimų vartosenos savitumas

Sinonimų vartojimas vienas vietoje kito leidžia išvengti žodžių kartojimosi, kuris menkina kalbos estetinį poveikį. J. Pikcilingio (1975) teigimu, vartojant sinonimus siekiama dalykinio patikslinimo, kai norima reiškinį visapusiškai parodyti, sukelti naujų emocijų, naujų vaizdų. Nors veiksmažodžių DS neturi daug prasminių ir emocinių skirtumų, tačiau neretai kartojamąjį turinį jie gali papildyti įvairiais priedais, jį dalykiškai bei stilistiškai patikslinti, paryškinti. Dažnai bendresnis DS keičiamas konkretesniu, plačiau vartojamu ar vaizdingesniu.

Veiksmažodžių vediniu, kaip ir bet kokių žodžių, sinonimiškumą parodo jų gebėjimas pakeisti vienas kitą žodžių junginyje ar sakinyje, nepakeičiant konteksto prasmės. Jei pakeitus vedinius vienas kitu, kontekstas nepasikeičia, reiškia DS reikšmės yra labai artimos ar net tapacios, t. y. DS pasižymi dideliu sinonimiškumo laipsniu. Tačiau skirtinguose kontekstuose gali išryškėti įvairios DS jungtumo išgales, pvz.: antai DŽ pateiktame sakinyje: *Spelioja, koks bus oras*, veiksmažodis *spejineja* būtų neįprastas. Nustatyti, su kuriais afiksais veiksmažodžių vediniai turi didžiausią sinonimiškumo laipsnį, nėra lengva.

Daugumas lingvistų (J. Vaskeliene, J. Pikcilingis, A. Jevgenjeva ir kt.) sinonimais laiko ne tik tos pačios, bet ir artimos reikšmės žodžius, t. y. plačiau supranta sinonimo sąvoką. Remiantis šiuo supratimu, sinonimai gali būti skirstomi į absoliuciuosius, arba dubletus, ir neabsoliuciuosius, arba paprastuosius. „Žodžiai, kurių reikšmės visiškai sutampa, yra absoliutieji sinonimai“ (Pikcilingis, 1988, 6), o žodžiai, „turintys labai artimą reikšmę, bet ne visiškai sutampantys, yra paprastieji sinonimai“ (Pikcilingis, 1988, 7). Tokiu sinonimu, kurių reikšmės būtų absoliučiai identiškos, t. y. kurie bet kokiame kontekste galėtų vienas kitą pakeisti, yra nedaug. Todėl dažniausiai galima kalbėti tik apie reliatyvų sinonimų absoliutumą (plačiau žr. Lyderis, 1983, 51–53).

Esama ir tokių veiksmažodžių DS eilių, kurių nariai iš pirmo žvilgsnio nesiskiria nei semantiškai, nei stilistiškai. Tačiau tokiu atveju paprastai vienas iš jų yra dažniau vartojamas, o kitas – rečiau, todėl jis pereina į pasyviąją vartoseną, pasensta ar net išnyksta iš vartosenos. Tirta Tekstyno medžiaga¹⁰, patvirtina teiginį, kad ne visi veiksmažodžių DS vienodai vartojami. Daugumos DS eilių visi nariai yra įtraukti į Tekstyną, tačiau dažnai skiriasi jų vartosenos dažnumas. Taip pat yra tokių veiksmažodžių DS eilių, kurių tik vienas narys įtrauktas į Tekstyną, o kitas – ne,

---

¹⁰ Tekstyno prieiga per internetą: <<http://donelaitis.vdu.lt>>. Veiksmažodžių DS vartosenos dažnumas išsamiau aptartas praktinėje DS vartosenos analizės dalyje, žr. p. 23–58.

arba nefiksuojamą ne vienas narys. Pavyzdžiui, DS laikomi veiksmažodžių vediniai *maldauti* – *maldyti*. Veiksmažodis *maldauti*, turintis reikšmę – „nuolankiai prašyti, melsti“, sinonimiškai santykiauja su veiksmažodžiu *maldyti*, kai šis vartojamas antrąja reikšme – 2. „prašyti, maldauti“: „*Maldaujama* balsu kalbeti“ (DŽ, 379); *Prašyčiau, maldyčiau* raiba sakaleli, kad nulektu, kad parneštu raibą plunksnelę“ (DŽ, 379). Tekstyno duomenimis, DS poros narys *maldauti* pavartotas 137 kartus¹¹, o jo sinonimas *maldyti* Tekstyne nefiksuotas. Aptariamą DS ryškų vartosenos skirtumą yra todėl, kad vedinys *maldyti* yra pereinantis į pasyviają vartoseną ir ilgainiui gali išnykti, dėl šios priežasties gali išnykti ir sinonimų pora. Sinonimiškai tarpusavyje santykiauja veiksmažodžių vediniai *juokauti* „linksmi, su juokais šnekauti; nerimtai kalbeti“ ir *juokuoti* žr. „juokauti“¹². Pastarojo vedinio reikšmę nuorodiniu aiškinimu yra nukreipiama į bendrinėje kalboje plačiau vartojama jo sinonimą *juokauti*. Nuorodinis reikšmės aiškinimas leidžia manyti, kad aptariamieji sinonimai yra absoliutiniai, nors nukreiptasis vedinys yra siauriau vartojamas. Tekstyno medžiaga ši teiginį patvirtina: su vediniu *juokauti* Tekstyne pateikti 962 pavyzdžiai, o jo sinonimas *juokuoti* Tekstyne nefiksuotas. Tokia absoliuciosios sinonimijos reiškinio vartosenos tendencija „būdinga kalbai kaip nereikalingo pertekliaus šalinimas. Nesant tarpusavio skirtumų, vienas kuris narys išstumia kitą ir sinonimo netenka“ (Vaskeliene, 2000, 38).

Absoliuciosios sinonimijos reiškinys nėra labai dažnas dar ir todėl, kad semantinė vieno žodžio struktūra bei stilistinės savybės retai kada visiškai sutampa su kito žodžio semantiniomis bei stilistinėmis bruožais. Į sinonimų eiles „kartais pakliuva skirtingu laikotarpiu žodžiai (ypač šnekamosios kalbos), ir jei jų sinonimiškumas traktuojamas neatsižvelgiant į istoriškumo kriterijų, nepastebima, kad kito laikotarpio žodis visada yra stilistiškai konotuotas. Net ir terminijoje vartojami sinonimai nesudaro absoliuciuoju sinonimu, nes vartojami skirtingose srityse bei stiliuose“ (Vaskeliene, 2000, 38). Pavyzdžiui, veiksmažodžių DS pora sudaro vediniai *oksiduoti chem.* „traukti metalo paviršiu oksidais“ ir *oksidinti* žr. „oksiduoti“ (pastarasis vedinys itrauktas tik į LKŽ). Pateiktu vediniu sinonimija „Chemijos terminu aiškinamajame žodyne“ (2003) neteikiama, ir ji itrauktas tik vedinys *oksiduoti* 1. „jungti su deguonimi, atimti elektronus“; 2. „dengti oksidais“. Taip pat šiame žodyne yra pateiktas ir kitas vedinys *pasivynti* „daryti pasyvu“, tačiau nei LKŽ, nei DŽ toks žodis nėra fiksuotas, LKŽ tik pateikiamas vedinys *pasivynti* „sudaryti plona oksidu plenele metalu paviršiuje, saugant juos nuo rudyjimo“. Tokie yra galimi chemijos terminologijos

¹¹ Tekstyne tikrinant veiksmažodžių vediniu vartosenos dažnumą, buvo žiurima į visus vedinio asmenimis, laikus, skaičius, nuosakas, visas veiksmažodžio išvestines formas.

¹² „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ sutrumpinimu „žr. (= žiurek) nukreipiami siauriau vartojami, tarminiai, pasene, skolinti bei kitokie panašūs žodžiai ar darybos variantai į bendrinėje kalboje plačiau vartojamus žodžius, pvz.: **ašva** (2) *psn.* žr. kumele; **isodas** (2) *ryt.* žr. užkurys; **griaudis**, **us**, ~i (4) žr. graudus; **2 kirpiai**, **ti**, ~sta, ~o *tarm.* žr. gižti.

Po sutrumpinimo žr. pateikiami žodžiai rašomi išretintais spaudmenimis. Po jų pridetas skaitmuo rodo, kokia reikšmė reikia žodį suprasti, pvz.: **padis** (2) žr. padelys 4 (vadinasi padis turi tik ketvirtąją padelio reikšmę). Jei nurodytas žodis yra keliareikšmis, bet neturi kurios nors vienos ar kitos reikšmės pažymėjimo, ji reikia suprasti visomis reikšmėmis, pvz.: **bumbetis**, **bumba**, ~jo žr. bambetis (vadinasi, bambetis turi visas žodžio bambetis reikšmes)“ (DŽ, 2000, XII).

sinonimiškumo atvejai, tačiau sinonimija terminologijoje yra nepageidaujamas dalykas, todėl „Chemijos terminu aiškinamajame žodyne“ pateikta tik po viena termina. Sinonimija terminologijoje „neturtina kalbos, o priešingai, kenkia mokslo kalbai, trukdo jai pasiekti reikalingą tikslumą, aiškumą, suprantamumą“ (Keinys, 1966, 29). Taip yra dėl to, kad terminologijoje sinonimai neatlieka tu funkcijų, kurias jie turi paprastoje kalboje.

Pagal vartojimą tekste skiriama potencialioji ir realioji sinonimika. „Kai pasakytas vienas sinonimu eiles narys, turime potencialiaja sinonimika“ (Župerka, 1997, 36), pvz.: „*Kadise ikvepe pasiryžima kurenti drauge amžinai židini*“ (T); „*O jisai peciu kurina, gyvulius šeria, visa*“ (T). Pateiktuose pavyzdžiuose pavartotu sinonimu reikšmė suvokiama be jū atitikmenų. „Realioji sinonimika – kai tekste pavartota keletas sinonimų“ (Župerka, 1997, 36). Kai sinonimai pasakomi vienas šalia kito, siekiama ka apibudinti išsamiau ar šiaip stipriau pasakyti – tai vadinamasis sinoniminis kartojimas. Kitas realiosios sinonimikos atvejis yra variacijos, t. y. kai „sakinyje, pastraipoje ar didesniame tekste, vengiant kartoti ta pati žodi bei kitais stiliaus sumetimais, vartojamas jo sinonimas ar kitoks konkurentas“ (Župerka, 1997, 36–37). Sinonimų variacijos yra vienas iš sakinio siejimo būdų.

1.4. Veiksmazodžių darybinių sinonimų reikšmiu kaita

Reikšmės problema yra viena idomiausių ir sudėtingiausių mokslo problemų. „Žodžio reikšmė yra pagrindinis kalbos leksinės semantinės sistemos elementas“ (Gudavicius, 2007, 24). Tačiau žodžių leksinės reikšmės nuolat kinta. Kalbos moksle dažniausiai išskiriami šie žodžio leksiniu reikšmiu kitimai: a) nauju reikšmiu atsiradimas, b) tam tikru reikšmiu nykimas, c) reikšmiu siaurejimas ir platejimas. Dėl minėtų pakeitimų, žodžio leksiniu reikšmiu gali pagrauseti, sumažėti arba pasikeisti atskiros reikšmės ar net visa sistema.

Naujos leksinės žodžio reikšmės atsiranda ivairiais būdais: „kai perkeliamas vieno daikto ar reiškinio (denotato) pavadinimas kitam, kai pasiskolinama kokia reikšmė ar jos elementas (sema) iš atitinkamo kitos kalbos žodžio, kai sukonkretinama ar suabstraktinama kuri nors reikšmė“ (Palionis, 1985, 174). Priešingas procesas – tam tikru žodžio leksiniu reikšmiu nykimas. Šis procesas nėra toks intensyvus, nes visuomenės gyvenimo raidoje dažniau atsiranda nauju daiktų bei reiškinio negu jų išnyksta. Tačiau „kalbu istorijos tyrinėjimai rodo, kad žodžio leksiniu reikšmiu senėjimas ir nykimas taip pat vyksta nuolat“ (Palionis, 1985, 178). Su jau aptartais procesais – nauju reikšmiu atsiradimu ir senų nykimu – glaudžiai yra susijęs ir leksiniu žodžio reikšmiu siaurejimas bei platejimas. Reikšmės siaurejimas – tai toks „procesas, kai žodis, anksčiau turėjęs bendresnę reikšmę, palaipsniui igyja mažiau bendrą reikšmę. Šiame procese sumažėja žodžio reiškiamos savokos (designato) apimtis, bet praturteja jos turinys, nes susiaurejusi reikšmė būna konkretesne

(Palionis, 1985, 179). Žodžio leksines reikšmes siaurejimo priešybe yra jos platejimas. J. Palionis (1985) reikšmes platejimu vadina toki procesa, kai žodis, anksčiau turėjęs mažiau bendra reikšmę, palaipsniui įgyja bendresnę reikšmę. „Šio proceso metu padidėja žodžiu reiškiamos savokos apimtis, bet susiaureja jos turinys, nes praplatejusi reikšmė buna abstraktesnė“ (Palionis, 1985, 180).

Veiksmožodžiu DS, kaip ir bet koku žodžiu, reikšmės kinta, todėl jų eilės nėra statiškos. Pasikeitus, atsiradus ar išnykus nors vieno DS poros ar eilės nario reikšmei, pasipildo ar susidaro nauja DS eilė (a) arba patrumpeja ar išnyksta DS eilė (jei joje buvo tik du nariai) (b). Dažniausiai veiksmožodžiu DS reikšmiu kaita eina konkretejimo kryptimi, tačiau pasitaiko ir reikšmės platejimo atveju.

Nemažai vediniu, kurie dabar dar tebera sinonimai, ilgainiui gali likti sinonimiški tik darybos, o ne leksikos požiūriu. Tačiau gali pasitaikyti atveju, kai darybine ir leksine reikšmės suarteja. „Igyje specialias reikšmes, pavirte terminais, vieni vediniai iškrinta iš darybinių sinonimų eiluciu, tačiau, nebebudamas sinonimu su vienos kategorijos bendrašakniu vediniu (ar vediniais), darinys kita reikšme gali išlaikyti sinoniminius santykius su kitos darybos kategorijos vediniu (ar vediniais)“ (Vaskeliene, 2000, 34–35). Taigi sinonimų porų ir eilių sudarymas nėra nekintantis dalykas, nes naujų žodžių atsiradimas, pasenusių – išnykimas, žodžių vartosenos ypatumai, reikšmiu pokyčiai yra nuolatinis procesas.

1.5. Veiksmožodžių darybinių sinonimų daugiareikšmiškumas

Kaip kalbos sistemos elementams, žodžiams yra būdingas daugiareikšmiškumas. „Naturalus kalbos funkcionavimas lemia tą faktą, kad dauguma žodžių turi ryšį su dviem, trim ir daugiau denotatu, išreiškia ne vieną, o kelias savokas“ (Jakaitienė, 1980, 34–35). Todėl, tiriant sinonimiškus vedinius, reikia atkreipti dėmesį į visas jų reikšmes. Vediniai, turintys keletą reikšmių, su kitais bendrašakniais vediniais gali sinonimiškai santykiauti visomis arba tik tam tikromis savo reikšmėmis. Taip pat sinonimiški žodžiai viena reikšme gali ieiti į vieną DS eilę, o kita (kitomis) – į kitą DS eilę (kuri gali būti net skirtingos darybos kategorijos) arba iš viso netureti sinonimų. Todėl DS analizės objektas yra ne visas daugiareikšmis žodis, o jo leksemos¹³.

Visos daugiareikšmio žodžio reikšmės sudaro semantinę žodžio struktūrą. „Kiekvieno žodžio semantinei struktūrai būdinga tam tikra reikšmių hierarchija: semantinis centras, arba pagrindinė reikšmė, ir platesnė ar siauresnė reikšmių periferija, arba šalutinės reikšmės“ (Jakaitienė, 1980, 35). Pagrindinė yra ta žodžio reikšmė, kuri mažiausiai priklauso nuo konteksto. E. Jalkaitienės (1980) teigimu, daugumos žodžių pagrindinės reikšmės dažniausiai esti pirmos

---

¹³ Leksemos čia suvokiamos kaip žodžiai, turintys vieną reikšmę (placiau žr. Jakaitienė, 1988, 29).

istoriniu požiūriu, o šalutines paprastai yra velesnis kalbos raidos produktas. „Šalutines reikšmes dažniausiai priklauso nuo žodžio pozicijos, t. y. gali būti suprastos tik tada, kai žodis jungiamas su tam tikrais, o ne bet kokiais žodžiais“ (Jakaitienė, 1980, 36). Šalutines žodžio reikšmes gali būti tiesiogines ir perkeltines. Šalutines tiesiogines reikšmes tik pavadina tikroves objektus, bet nereiškia pavadinamo objekto vertinimo, o „perkeltines reikšmes atsiranda tada, kai norima emociniu požiūriu neutralu kokio nors dalyko pavadinama pakeisti ekspresyviu, tam tikra emocini tonu turinciu žodžiu“ (Jakaitienė, 1980, 38). Perkeltinėmis reikšmėmis pavartoti žodžiai atlieka ne tik nominatyvine, bet ir emocine-ekspresine funkcija. DŽ rasta 16 perkeltine reikšme turinciu vediniu. Pavyzdžiui, vedinys *žvirbliauti* turi dvi reikšmes: 1. „gaudyti žvirblius“, 2. „*prk.* karstyti stogais (apie vaikus)“, kuriomis sinonimiškai santykiauja su vediniu *žvirblineti* „žvirbliauti“, pvz.: „*Katinas išėjo žvirbliaut*“ (LKŽ, XX, 1134); „*Žiurek, kad aš nematyciau su naujom kelnem žvirbliunant palepem*“ (LKŽ, XX, 1134). Iš pavyzdžių matyti, kad perkeltines reikšmes semine sudėtis skiriasi nuo tiesiogines. Perkeltinėje reikšmeje dominuoja emocine ir vaizdine semos.

Veiksmažodžių daryboje daugumas vediniu turi viena leksine reikšme, kuria ieina i viena DS eile, pvz., sinonimu eile sudaro priesagos *-cioti* vedinys *smilkcioti* „tarpais smelkti“ ir priesagos *-seti* vedinys *smilkseti*, kuris turi tapacia / panašia leksine reikšme „tarpais smelkti, dilgseti“. Abu DS išvesti iš išiktuko *smilk*: *Danti, galva smilkcioja* (DŽ, 716); *Nuo garu pradejo galva smilkseti* (DŽ, 716). „Vienareikšmio žodžio raiška susijusi su to paties tipo tikroves reiškiniiais“ (Barauskaite, 1995, 18).

Neretai i DS eiles ieina daugiareikšmiai vediniai, kurie sinonimiškai santykiauja su vienareikšmiais žodžiais tik tam tikromis savo reikšmėmis, pvz., daugiareikšmis priesagos *-enti* vedinys *graudenti* pirmąją reikšme „graudinti“ sudaro DS pora su vienareikšmiu priesagos *-inti* vediniu *graudinti* „kelti ašaras, liudinti, graudenti“: „*Širdi graudena*“ (DŽ, 184); „*Negraudink vaiko savo pasakomis*“ (DŽ, 184). Kitomis reikšmėmis vedinys *graudenti* (2. „grasinti, ispeti“; 3. „skustis, bedoti“) neieina i jokia DS pora ar eile. Veiksmažodžių DS gali tureti keleta tarpusavyje susijusiu reikšmiu, pvz.: vedinys *metlioti* turi 3 reikšmes (žem. 1. žr. „metyti 1“; 2. žr. „metyti 2“; 3. žr. „metyti 4“), kuriomis sinonimiškai santykiauja tik su tam tikromis daugiareikšmio vedinio *metyti* reikšmėmis (1. *džn.* „mesti 1“; 2. „blaškytis i šalis“; 4. „be reikalo leisti, eikvoti“).

Bendrašakniai skirtingas priesagas turintys daugiareikšmiai vediniai gali sinonimiškai tarpusavyje santykiauti visomis reikšmėmis, pvz., DS galima laikyti priesagos *-eti* vedini *šnabždeti* ir priesagos *-enti* vedini *šnabždenti*. Vedinys *šnabždeti* pirmąją reikšme „kuždomis kalbeti, šnibždeti“ sinonimiškai santykiauja su vedinio *šnabždenti* antrąją reikšme „pašnabždomis kalbeti“: „*Šnabžda tyliai jai i ausi* (DŽ, 817); *Moterys susedusios šnabždena* (DŽ, 817). Priesagos *-eti* vedinys *šnabždeti* antrąją reikšme „šnareti, šlamentuoti“ sudaro sinonimu pora su vedinio *šnabždenti*

pirmąją reikšmę „tyliai šnabždeti, šnareti“: *Šiauduose peles tik šnabžda* (DŽ, 817); *Vejelis po medžiu lapus šnabždena* (DŽ, 817).

Taigi „daugiareikšmio žodžio turinys – tai visu jo reikšmiu, realizuojamu skirtingais kontekstais, visuma“ (Barauskaite, 1995, 19). Daugiareikšmiškumas padeda išvengti daugžodystės, žodžiu pertekliaus.

1.6. Veiksmožodžių darybiniai sinonimai ir žodžių variantai

Kalbant apie DS neretai vartojama ir žodžio *variante* sąvoka. Nors išsamesniu studiju apie žodžių variantus lietuvių kalbotyroje nėra, esama darbų, kur variantai aiškinami labai panašiai ir skiriami nuo DS.

„Kalbotyros terminu žodyne“ variantai apibrežiami kaip „to paties kalbos vieneto skirtinga raiška“ (Gaivenis, Keinys, 1990, 25). K. Župerka (1997) variantų laiko kalbos vieneto atmaina, kita tos pačios reikšmės pavidala: fonetiniai, darybiniai, akcentiniai. Nors žodžio variantai, ypač fonetiniai ir darybiniai, jo nuomone, labai primena DS, jie tarp savęs nesiskiria jokiais semantiniais atspalviais (t. y. visada turi tą pačią reikšmę), tačiau daugumą variantų gali tureti stilistiniu skirtumu. Nuo sinonimų variantus skiria ir J. Pikcilingis (1988), ir pastaruosius vadina to paties žodžio, formos arba sintaksines konstrukcijas kitu pavidalu.

Skirti variantus nuo sinonimų mėgino ir kitų šalių kalbininkai. F. Filino manymu, bendrašakniai, skirtingus afiksus turintys žodžiai, turi būti skiriami nuo fonetinių, akcentinių ir formalinių, t. y. gramatinių, variantų (?????, 1982, 317). Priešingos nuomonės laikosi R. Rogožnikova. Ji bendrašaknius žodžius, sudarytus su skirtingais darybos afiksais, laiko sinonimais, o ne variantais (???????????, 1967, 151–163).

Aiškia takoskyra tarp DS ir žodžių variantų nurodo J. Vaskeliene. To paties žodžio variantais ji laiko tokias jo atmainas, „kurios viena nuo kitos skiriasi neesminiais fonetiniais ar morfologiniais požymiais, nekeičiančiais jų reikšmės“ (Vaskeliene, 2000, 13), t. y. šalutiniais darybos reiškiniiais, o darybiniai sinonimai, anot autorės, yra atskiri leksikos vienetai – ta pačia šakni, bet skirtingus darybos afiksus turintys (taigi skirtingiems darybos tipams priklausantys) vediniai, kurių afiksai turi naujų žodžių sudarymo, todėl ir leksinės reikšmės formavimo galia.

Stilistikai variantai dažnai nėra tokie vertingi kaip sinonimai ar figūros todėl, kad jie tarpusavyje nesiskiria semantiniais atspalviais. Tačiau pasitaiko atveju, kai žodžių variantai turi stilistiniu skirtumu. Tokiu variantu santykinai primena stilistiniu sinonimų santykius. Lietuvių kalboje kai kurie žodžiai turi net po kelis variantus, kurie gali skirtis savo vartosenos sfera. Vieni iš jų gali būti vartotini bendraujant neoficialioje kalboje ar tarmese, kiti – kalbant oficialiai. Toks jų

vartosenos ivairavimas yra visiškai suprantamas, nes variantai taip pat yra stilistiniai ištekliai, kurie padeda lanksciau, ivairiau reikšti minti ir santyki su jos turiniu.

Tarp veiksmažodžiu DS ir ju variantu dažniausiai buna funkciniu atspalviu ir vartojimo dažnumo nesutapimas. K. Župerkos (1997) teigimu, daugelis variantu vartojami tik buitineje ir menineje kalboje, mažiau, publicistikoje. Grožineje literaturoje variantai turi specialia paskirti: gali buti kaip charakterizavimo, vietos kolorito kurimo priemone (tarminiai, žargoniniai variantai), eiliuotoje kalboje gali buti vartojami ritmo, rimo sumetimais. Vartojant varianta kartais siekiama tam tikro stilistinio tono, kuris skiriasi nuo pagrindines formos.

Pasak K. Župerkos (1997), variantai turi buti vartojami saikingai ir motyvuotai. Be kokio specialaus stilistinio tikslo ju nedera vartoti pramaišiu, cia pat tai viena, tai kita tam paciam reikalui pavadinti. Kartais tvirtinama, kad variantai – kalbos kultūros, o sinonimai – stilistikos savoka. Iš tikruju stilistikai rupi ir vieni, ir kiti – kaip konkuruojancios¹⁴ kalbines išraiškos priemonės.

Nors teoriškai kalbos tyrejai nusako DS ir žodžiu variantu skirtumus, bet praktiškai juos atskirti nera lengva, dažnai tai galima laikyti tik susitarimo dalyku. DŽ esama veiksmažodžiu darybiniu variantu. Pagal tai, koku šalutiniu požymiu šie variantai skiriasi vienas nuo kito, juos galima suskirstyti i tokias grupes:

1) darybiniai variantai, besiskiriantys šaknies balsiu, pvz.: *klydineti – klaidineti, sruventi sroventi – sraventi, sruveti – sroveti – sraveti, vilkstyti – valkstyti*;

2) tos pacios priesagos vediniai, besiskiriantys šalutiniu darybos elementu¹⁵, pvz.: *gaivalotis – gaiveliotis, kiauksoti – kiaukcioti, klykcioti – klyknoti, krenkseti – krenkšeti, lipyti – lipdyti, tapnoti – tapšnoti, trepenti – trepsenti – treplenti*.

1) **Darybiniai variantai, besiskiriantys šaknies balsiu.** DŽ buvo rasti 4 tos pacios priesagos vediniai, kurie skiriasi šaknies balsiu. Šios grupes žodžiu daryboje gali ivykti tokios balsiu kaitos: *y ? ai, u ? o* arba *a, i ? a*.

Veiksmažodinis vedinys *vilkstyti* turi varianta – *valkstyti*, kuris yra padarytas iš to paties pamatinio žodžio *vilkti*, tik jo darybos metu yra ivykusi šaknies balsiu kaita, pvz.:

vilkstyti: vilkti + styti,

valkstyti: vilkti + yti, i ? a.

¹⁴ Konkuruojanciu kalbos vienetu centra sudaro sinonimai, t. y. labai artimos reikšmes visu lygmenu vienetai (placiau žr. Župerka, 1995, 9).

¹⁵ Jau buvo mineta, kad darbe yra remiamasi E. Jakaitienes (1970) nuomone, todel veiksmažodžiai darbe yra klasifikuojami i darybos tipus pagal devynias darybines morfemas: *-auti, -enti, -ineti, -inti, -yti, -oti, -teleti, -eti, -uoti*. Ivairiais garsais ir ju samplaikomis praplestos priesagos (pvz., *-cioti, -lioti, -snoti, -šnoti* ir t. t.) yra laikomos ne savarankiškomis morfemomis, o kurios nors invariantines (pvz., *-oti*) darybines morfemos variantais. Placiau apie veiksmažodžiu priesagines morfemas ir ju variantus žr. Jakaitiene, 1970, 10–11.

Kadangi vedinys *valkstyti* yra veiksmažodžio *vilkstyti* variantas (t. y. to paties žodžio skirtinga raiška), jis neturi papildomu stilistiniu ar junglumo ypatybiu, todėl gali būti vartojamas toje pacioje stilistinėje semantinėje aplinkoje kaip ir vedinys *vilkstyti*.

Priesagu *-enti* ir *-eti* vediniai *sruventi* 1. „palengva tekėti maža srove“ (: *sruvo*) ir *sruveti* „tekėti maža srove“ (: *sruvo*), kurie sudaro DS porą, turi net po du variantus: *sroventi* „sruventi“ ir *sraventi* „sroventi“ (pastarasis variantas pateikiamas tik LKŽ) bei *sroveti* „sruveti“ ir *sraveti* „sroventi“. Tekstyne fiksuota 118 iš įvairių tekstų surinktu vedinio *sruventi* pavyzdžiu ir tik 1 *sruveti* pavyzdys. Panašiu dažnumu vartojami ir veiksmažodžių DS poros variantai *sroventi* – *sroveti*. Tekstyne pateikti 116 iš įvairių tekstų surinkti veiksmažodžio *sroventi* ir tik 3 pavyzdžiai, kuriuose vartojamas veiksmažodis *sroveti*. Kalbant apie variantus *sraventi* ir *sraveti*, priesagos *-enti* vedinys nefiksuotas, o vedinys *sraveti* Tekstyne fiksuotas 5 kartus.

2) **Tos pacios priesagos vediniai, besiskiriantys šalutiniu darybos elementu.** Remiantis DŽ medžiaga, sudarytose DS porose ir eilėse rasti 8 vediniai, kurie tarpusavyje skiriasi šalutiniu darybos elementu. Iš jų gali būti išskirtos tokios veiksmažodžių darybines morfemos, kurių vediniai turi variantus:

Darybine morfema	Darybines morfemos variantai
-oti(s)	-ioti(s), -cioti, -noti, -šnoti
-seti	-šeti
-enti	-senti, -lenti
-yti(s)	-dyti

Veiksmažodinis vedinys *klykcioti* turi variantą *klyknoti*, plg.: *klykcioti* „tarpais klykti“ (: *klykti*) ir *klyknoti* žr. „klykcioti“ (: *klykti*): *Padangese klykčiojo placiagerkles gerves* (LKŽ, VI, 87); *Klykius su savo balsu ten tankiai klyknojo* (LKŽ, VI, 89). Iš pavyzdžių matyti, kad skirtinguose junginiuose vartojami veiksmažodiniai priesagu *-cioti* ir *-noti* vediniai gali lengvai vienas kita pakeisti, nes turi tas pacias junglumo galimybes, pvz.: *klykčiojo gerves* – *klyknoja gerves*, *klykius tankiai klyknojo* – *klykius tankiai klykčiojo*. Priesagos *-cioti* vedinio pavyzdžiu Tekstyne pateikta tik 2, jo variantas *klyknoti* Tekstyne nefiksuotas.

1.6. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai ir stilius

DS gali ne tik tureti tapacia / panašia leksine reikšme, bet ir nesiskirti stilistiškai. „Kartais visi darybiniu sinonimu eiles nariai buna ne tik artimos semantikos žodžiai, bet ir turi toki pati emocini, ekspresini komponenta. Taciau esama atveju, kai kuris nors vienas darybiniu sinonimu eiles narys imamas vartoti išimtinai kokioje nors stilistinėje aplinkoje, igauna kokio nors funkcinio stiliaus požymiu, virsta terminu ir pan., o kiti lieka stilistiškai neutralus“ (Vaskeliene, 2002, 92).

DŽ medžiaga rodo, kad tiriami veiksmažodžiu DS nepasižymi didele stilistine ivairove. Ju daryboje remiamasi vaizdiniu semu neturinciais pamatiniais žodžiais (išskyrus viena kita DS ir veiksmažodžiu vedinius iš išiktuku). Dažniausiai jie yra labai artimi semantiškai, vartojami tiesiogine reikšme ir stilistiškai neutralus. Tokiu atveju galima kalbėti tik apie vienu iš ju dažnesni, o kitu – retesni vartojima. Pavyzdžiui, priesagos *-yti* vedinys *krumyti*, kurio leksine reikšme „leisti šoninius uglius (ppr. apie varpinius, žoles)“, sinonimiškai santykiauja su priesagos *-oti* vediniu *krumoti*, turinciu ta pacia leksine reikšme. DŽ ir LKŽ pateikiami beveik analogiški aptariamam DS vartosenos pavyzdžiai: *Žoles krumija* (DŽ, 336); *Šitos žoles labai krumoja* (LKŽ, VI, 701), todėl šiuos vedinius galima sukeisti vietomis, nepakeiciant sakiniu prasmes.

Veiksmažodžiu vediniai iš išiktuku turi emocini, ekspresini komponenta (kartais neigiama emocini santyki su pavadinamu veiksmu). Dariausiu priesagu *-oti* ir *-eti* vediniu iš išiktuku semantikoje neretai jauciamas menkinamasis požiuris, pvz., DS pora *knapoti* – *knapseti* sinonimiškai tarpusavyje santykiauja dviem reikšmemis 1. „einant klupcioti“ ir 2. „linkcioti, kinkcioti galva (ppr. snaudžiant)“: *Ko tu cia eidamas knapsi kaip busilas, varles rinkdamas* (LKŽ, VI, 199); *Eina šlitinedami, knapciodami* (LKŽ, VI, 198). Iš pateiktu pavyzdžiu matyti, kad priesagu *-cioti* ir *-seti* vediniai *knapcioti* – *knapseti* turi ryšku emocini atspalvi. Nors aptariamam vediniai DŽ neturi jokiu stilistiniu pažymu, pateiktuose sakiniuose jie igyja neigiama konotacini reikšmes komponenta. Del šios priežasties DS *knapcioti* – *knapseti* gali buti vartojami siauresneje stilistineje aplinkoje: šnekamojoje kalboje, grožineje literaturoje, kartais publicistiniuose leidiniuose.

Veiksmažodžiu DS eilese yra tokiu vediniu, kuriu bent vienas (arba visi) narys (nariai) turi kokia nors pažyma. Pagal tai, kokias pažymas DŽ turi veiksmažodžiu vediniai, galima išskirti tam tikras grupes: a) DS eiles, kuriose yra šnekamosios kalbos žodžiu, b) DS eiles, kuriose yra tarminiu žodžiu, c) DS eiles, kuriose yra terminu.

a) **DS eiles, kuriose yra šnekamosios kalbos žodžiu.** Žodžiai stiliaus atžvilgiu skirstomi pagal tam tikra stilistini atspalvi, kuris leidžia žodi vartoti viename tekste ir neteikti kitame. „Papildomoji reikšme, siejanti žodžius su kuria nors vartojimo sfera (buitine ar oficialiaja), vadinama ir stilistine reikšme“ (Barauskaite, 1995, 49). Pagal tai, ar turi stilistine reikšme, žodžiai skirstomi i stilistiškai neutralius ir stilistiškai žymetus (konotuotus). DŽ ryškesne stilistine reikšme turintiems žodžiams pridedamos tam tikros stilistines pažymos: *šnek.*, *knyg.* ir kt. Stilistiškai neutralus žodžiai specialiu pažymu neturi. Šie žodžiai gali buti vartojami rašomojoje ir šnekamojoje kalboje, visu funkcinu stiliu tekstuose. Stilistiškai neutraliu ir žymetu žodžiu skirtybes labiausiai ryškeja, kai gretinami sinonimu poros ar eiles žodžiai. Taciau yra ir tokiu atveju, kai stilistiškai nežymetu žodžiu emociniai komponentai yra tokie pat ryškus kaip ir stilistiškai konotuotu žodžiu, pvz., sinonimiškai tarpusavyje santykiauja

vediniai *niukinti* (šnek. 1. „kumšciuoti, baksnoti“; 2. „raginti“) ir *niukseti* (1. „kumšciuoti, baksnoti“; 2. „raginti“): *Niukina kaimynui i pašone* (DŽ, 426); *Berنيukai eme vienas kitam niukseti* (DŽ, 426).

Stilistiškai konotuoti žodžiai yra šnekamosios kalbos ir knyginiai. Stilistine žodžio konotacija „lemia žodžio santykius su kitais žodžiais, jo stilistini derinima: stilistiškai žymetas žodis paprastai derinamas su to paties atspalvio žodžiais“ (Barauskaite, 1995, 50). DŽ knygiskajai žodyno sluoksni rodo pažymos *knyg.* ir *spec.* Išrinktose veiksmažodžiu DS eilese nera vediniu, turinciu tokias pažymas. Taciau „knyginiai yra ir pažymu neturintys žodžiai, kuriu pagrindine savybe – abstraktumas, reikšmes bendrumas“ (Barauskaite, 1995, 53).

Veiksmažodžiu DS eilese rasti 73 vediniai, kurie turi šnekamosios kalbos pažymas (žr. 3 prieda). Šnekamosios kalbos atspalvi gali tureti vienareikšmiai vediniai, o kai vedinys daugiareikšmis, stilistini šnekamosios kalbos atspalvi gali tureti visos reikšmes arba kuri viena ar kelios, pvz., priesagos *-oti* vedinys *lervoti* antraja reikšme (2. šnek. „lervinti“) sinonimiškai santykiauja su priesagos *-inti* vediniu *lervinti* (šnek. „iš leto, nerangiai, sunkiai eiti“): *Ko cia lervoji purvinomis kojomis per patiesalus!* (DŽ, 362); *Kur lervini, nosi nuleides?* (DŽ, 362).

„Šnekamasis atspalvis yra budingas daugeliui emocine sema turinciu žodžiu“ (Barauskaite, 1995, 52). DŽ tokius žodžius nurodo pažymos *malon.*, *menk.*, *niek.*, *iron.* ir kt. Sudarytose veiksmažodžiu DS eilese rasti 8 menkinamaja pažyma turintys vediniai (žr. 3 prieda). Emocini vertinima išreiškiantys veiksmažodžiu vediniai teigiamai ar neigiamai žymi reiškini, veiksmą, pvz., vediniai *zvegauti* ir *zvegoti* turi tapacia reikšme *menk.* „niekus šnekėti, zaunyti“, o DS pora sudarantys daugiareikšmiai vediniai *zirzenti* ir *zirzeti* sinonimiškai santykiauja dviem reikšmemis (*zirzenti* 1. „pamažu zirzti“; 2. *menk.* „verkšlenti, zurzeti“ ir *zirzeti* 1. „bimbti, zirzti“; 4. *menk.* „buti nepatenkintam, verkšlenti, zurzeti“), taciau tik tam tikros ju reikšmes turi pažymas, pvz.: *Vaikas zirzena* (DŽ, 945); *Vaikas zirza* (DŽ, 945). Anot E. Jakaitienes (1988), neretai pasitaiko, kad ypac vaizdingosios leksikos žodžiai, turintys šnekamosios kalbos bruožu, niekada nebegali buti normaliai pavartoti oficialioje kalboje.

b) **DS eiles, kuriose yra tarminiu žodžiu.** Žodžiai gali buti skiriami pagal tai, kokia tautos dalis juos pažista ir vartoja. Pagal tai leksika yra skiriama i visuotine ir nevisuotine. Visuotine leksika pažista ir vartoja visi tautos žmones. Didžiausia jos dali sudaro bendrines kalbos žodžiai. „Nevisuotine leksika yra tarmine, žargonine ir profesine. Tai kalbines variacijos, rodancios teritorini, etnografini, socialini, profesini visuomenes susiskaldyma“ (Barauskaite, 1995, 45).

Tarmine lietuviu kalbos leksika yra gausi ir ivairi, taciau veikiama bendrines kalbos, tarminiai žodžiai traukiasi i pasyviaja vartosena, užmirštami. DŽ rasta 17 veiksmažodžiu vediniu, kurie yra žymimi skirtingomis pažymomis: *tarm.* (tarminis), *žem.* (žemaiciu), *dz.* (dzuku), *ryt.*

(rytieciu tarmes) (žr. 3 prieda). Dar gali būti žodžiu, žymimu *vak.* (vakarieciu), tačiau tarp veiksmažodžių vediniu, kurie sudaro DS poras ir eiles, tokiu vediniu nerasta.

Daugiausia DŽ rasta tokiu vediniu, kurie turi pažyma *tarm.* (8 vediniai), pvz.: sinonimiškai tarpusavyje santykiauja vediniai *kenklinti* ir *kenklioti tarm.* „sulenkus kenkles, letai eiti“¹⁶. Žemaitybės vartoja žemaiciu tarmes žmonės, pvz., DS pora sudaro veiksmažodžiai *metlioti* (*žem.* 1. žr. „metyti 1“) ir *metyti* (1. *džn.* „mesti 1“¹⁷). Priesagos *-lioti* vedinys *metlioti* turi tam tikros tarmes pažyma *žem.*, tai reiškia, kad jis yra vartojamas toje taroje. Dzukybės vartojamos dzuku taroje, pvz.: *trailinti* ir *trailiuoti dz.* „niekus kalbeti, taukšti, tauzyti“.

„Etnografinės tarmybės žymi kurios nors tarmės būties, papročių ir kultūros ypatybės“ (Barauskaite, 1995, 46). Tokiu tarmybių DŽ rasta tik dviejose sinonimų porose: *vedlauti etnog.* – *vedluoti* ir *vedlauti etnog.* – *vedluoti*. Priesaga *-uoti* turinčiu vediniu reikšmės yra aiškinamos nuorodiniu aiškinimu žr. „vedlauti“, o priesagos *-auti* vediniai turi bendrą reikšmę – *etnogr.* „būti vedliu vestuvėse (lydeti jaunąją į vyro namus)“. Tokiu etnografiniu realijų pavadinimais traukiasi į pasyviają vartoseną ir ilgainiui gali visiškai išnykti.

c) DS eiles, kuriose yra terminu. „Terminai yra svarbiausias specialiosios leksikos sluoksnis. Tai žodžiai, tiksliai pasakantys mokslo, technikos, meno savoka“ (Brauskaite, 1995, 48). Sudarytose DS eilėse rastas tik vienas veiksmažodžio vedinys, kuris turi pažyma *mat.* (t. y. matematikos terminas) – *padauginti* 3. „atlikti daugybės veiksmą“. Vedinys *padauginti* yra daugiareikšmis žodis, tačiau sinonimų pora su vediniu *sudauginti* jis sudaro tik trečiąją reikšmę. Aptariamas terminas tiksliai išreiškia savoka, yra emociškai neutralus.

Taigi DS „semantinis tapatumas (ar panašumas) neužkerta kelio stilistiniams ypatybėms“ (Vaskeliene, 2002, 99). Tačiau veiksmažodžių DS dažniausiai yra tapacios / artimos semantikos, stilistiškai neutralūs žodžiai arba turi toki patį emocinį, ekspresinį atspalvį, yra to paties leksikos sluoksnio vienetai.

---

¹⁶ **Kenkle** *tarm.* „kelio linkmuo, pakinklis, kinka“.

¹⁷ **Mesti** 1. „paleisti lekti tolyn, sviesti“.

2. Veiksmožodžiu darybiniu sinonimu vartosenos analize

Ne visi tirti veiksmožodžiu DS vienodai vartojami. Vieni iš ju turi tapacia / panašia leksine reikšme, toki pati emocini, ekspresini komponenta ir nesiskiria stilistiškai. Kiti vartojami išimtinai kokioje nors stilistinėje aplinkoje, yra igave kokio nors funkcinio stiliaus požymiu ar turi tam tikru pažymu, kurios nurodo vartojimo aplinka. Daugumas i sinonimu eiles ieinanciu vediniu yra itraukti i Tekstyna, taciau neretai skiriasi ju vartosenos dažnumas. Taip pat yra tokiu DS eiliu, kuriu tik vienas narys itrauktas i Tekstyna arba nefiksuotas ne vienas narys.

2.1. Priesagos *-oti* vediniu ir ju sinonimu vartoseną

„Lietuviu kalbos gramatikoje“ (1971) priesagos *-oti* veiksmožodžiai ivardijami kaip ypac placiai vartojami. DŽ medžiaga rodo, kad dominuojantys priesagos *-oti* ir su jais sinonimiškai santykiaujantys kitu priesagu vediniai sudaro gausiausias DS eiles, todėl priesagos *-oti* vediniai laikomi dominante. Iš viso sudarytos 224 eiles, i kurias ieina priesagos *-oti* vediniai. Gausiausias DS eiliu grupes sudaro priesagu *-oti* ir *-eti* vediniai (93 eiles), taip pat priesagu *-oti* ir *-yti* (33 eiles), *-oti* ir *-ineti* (30 eiliu), *-oti* ir *-enti* (19 eiliu) ir kt. (žr. 2 prieda) vediniai.

2.1.1. Priesagu *-oti* ir *-eti* darybiniu sinonimu vartoseną

Gausiausia veiksmožodžiu DS eiliu grupe sudaro priesagu *-oti* ir *-eti* vediniai. Sudarytos 93 tokiu vediniu eiles. Su aptariamomis priesagomis veiksmožodžiai paprastai daromi iš vardažodžiu, veiksmožodžiu ir ypac gausi ju daryba iš ištiktuku.

Vardažodiniai vediniai. Vardažodiniu priesagu *-oti* ir *-eti* veiksmožodžiu DS yra mažiau negu veiksmožodiniu ar sudarytu iš ištiktuku. Formali ju struktura taip pat žymiai paprastesne. Vardažodiniai veiksmožodžiai aptariamu priesagu formantus *-o-* ir *-e-* išlaiko visose pagrindinese formose, pvz.: *kaitroti*, *-oja*, *-ojo* (: *kaitra*) ir *kaitreti*, *-eja*, *-ejo* (: *kaitra*). Keleta vardažodiniu priesagu *-oti* ir *-eti* veiksmožodžiu DS eiliu sudaro vediniai, kuriu bendra darybine reikšme yra laipsniškas ypatybes atsiradimas arba didejimas, t. y. tokia reikšme, kuria galima nusakyti taip: „pamažu, laipsniškai darytis tokiam ar virsti tuo, kas išreikšta pamatiniu žodžiu“, pvz.: *gaivalotis* – *gaivaletis*, *kaitroti* – *kaitreti* ir kt. Daugiau yra tokiu DS, kuriu darybine reikšme yra „daryti toki ar tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu“, pvz.: *seilioti* – *seileti*, *vadelioti* – *vadeleti* ir kt.

Rukšloti žr. „raukšleti“¹⁸ (: *rukšle*)

1. *Raukesi jo antakiai, **rukšlojosi** kakta, vienok lupos nepratare žodžio* (LKŽ, XI, 932).

2. *Ans daugiau **rukšlo**(ja), nekaip prosavo(ja)* (LKŽ, XI, 932).

Seilioti žr. „seileti“ (: *seile*)

*Vaikas **seilioja*** (LKŽ, XII, 310).

*Ans **seiliojas**, t. y. jam seile bega* (LKŽ, XII, 310).

Seiliok *verpdama siula, t. y. liežk, kad butu dailus* (LKŽ, XII, 310).

*Pasigere keikiasi, bučiuojasi, **seiliojasi*** (LKŽ, XII, 310).

*Ko be reikalo **seilioji** kaip papliauška?* (LKŽ, XII, 310).

Vadelioti 1. „valdyti vadelemis“ (: *vadeles*)

Vadelioti reikia moketi (DŽ, 902).

2. žr. „vadeleti 1“

*Ar arklius **vadeliot** kasdieninem ar išėiginem vadžiom* (LKŽ, XVII, 777).

Rukšleti žr. „raukšleti“ (: *rukšle*)

1. *Veidas jau jo **rukšleja*** (LKŽ, XI, 931).

*Jau senstu, veidas **rukšlejasi*** (LKŽ, XI, 931).

2. *Prasta medžiaga kad sulyja, labai greit **rukšlejas*** (LKŽ, XI, 931).

Seileti 1. „seiles varvinti“ (: *seile*)

*Nuo tokio pašaro arkliai **seileja*** (DŽ, 683).

*Vaikas nebevalgo, tik **seilejasi*** (DŽ, 683).

2. „seilemis šlapinti“

*Siula **seileti*** (DŽ, 683).

3. *menk. „buciuoti“*

*Tai kam tu tikes po velniu! – pyko Stripaitis. – Su bobomis **seiletis**? Eiles kalti?* (LKŽ, XII, 308).

4. *menk. „daug šneketi“*

*Jau tu geriau mum **neseiletum**, mes geriau už tau žinom* (LKŽ, XII, 308).

Vadeleti 2. žr. „vadelioti 1“ (: *vadeles*)

*Kamgi duodi vaikui arkli **vadeleti**? Pats paimk vadeles* (LKŽ, XVII, 777).

1. „rišti vadeles“

*Toliau jis niekur nebevažiuos, jau arklius **vadeleja*** (LKŽ, XVII, 777).

Iš pateiktu pavyzdžių matyti, kad priesagas *-oti* ir *-eti* turintys vediniai pasižymi dideliu sinonimiškumu laipsniu. Veiksmazodžiai *rukšloti* – *rukšleti*, *seilioti* – *seileti* ir *vadelioti* – *vadeleti* turi tapacias (dažniausiai nuorodiniu aiškinimu vienas i kita pateikiamas) reikšmes. Aptariamai DS yra vartojami panašiuose / tapaciuose kontekstiniuose sakiniuose, todėl sukeitus juos vietomis, žodžiu junginiu ir sakiniu prasminis atspalvis nepasikeicia, pvz.: *veidas **rukšloja** – veidas **rukšleja**; vaikas **seilioja** – vaikas **seileja**; **vadelioti** reikia moketi – **vadeleti** reikia moketi*. Taigi galima kalbėti apie visu aptariamoms grupes DS absoliutu sinonimiškuma.

Priesagu *-oti* ir *-eti* vediniu eilėse esama polisemijos atveju. DS poros nariai *vadelioti* – *vadeleti*, turintys po dvi reikšmes, sinonimiškai tarpusavyje santykiauja abiem savo reikšmemis. Veiksmazodis *vadelioti* pirmąją reikšme „valdyti vadelemis“, sudaro sinonimu pora su veiksmazodžio *vadeleti* antrąją reikšme žr. „vadelioti 1“, o antroji vedinio *vadelioti* reikšme žr. „vadeleti 1“, nurodo jo sinonimiškuma su vedinio *vadeleti* pirmąją reikšme „rišti vadeles“. DS

¹⁸ **Raukšleti** 1. „daryti odos raukšles“;

2. „daryti drabužiu raukšles“.

rukšloti – *rukšletti* reikšmes pateikiamos nuorodiniu aiškinimu i daugiareikšmi veiksmažodi *raukšletti*: 1. „daryti odos raukšles“; 2. „daryti drabužiu raukšles“, todėl jie sinonimiškai santykiauja dviem reikšmėmis.

Veiksmažodžio *seilioti* reikšme pateikiama nuorodiniu aiškinimu – žr. „seileti“, vadinasi, šis veiksmažodis sinonimiškai santykiauja su veiksmažodžiu *seileti* visomis keturiomis jo reikšmėmis. Trecioji ir ketvirtoji pastarojo vedinio reikšmės turi specialias pažymas *menk.*, kurios suteikia vediniui stilistini apibūdinimą – „menkinamąjį atspalvį turintis žodis“ (DŽ, XIV). Menkinamąją pažymą turintys vediniai turi emocinį stilistines reikšmes komponentą. Emocinis atspalvis yra pagrindas vediniui išsivirti tam tikroje kalbos vartojimo srityje. Pavyzdžiui, menkinamasis atspalvis daugiausia susijęs su šnekamąja kalba, tačiau gali būti ir meninio stiliaus raiškos priemone. Anot K. Župerkos, „meninis stilius eksploatuoja visas kalbos priemones: ir neutralias, ir stilistiškai nuspalvintas, tiek knygines, dalykines, tiek šnekamosios, buitines kalbos“ (Župerka, 1997, 94). Žodynuose duodama nepilna stilistinė žodžio charakteristika, pažymimas tik vienas kuris nors stilistines reikšmes komponentas: arba emocinis, arba funkcinis.

Aptariamam DS poru vediniu vartoseną skiriasi. I Tekstyną nėra įtraukti DS eilės *rukšloti* – *rukšletti* nariai (vadinasi, jie vartojami itin retai). Kitu DS *seilioti* – *seileti* ir *vadelioti* – *vadeleti* vartoseną leidžia kalbėti apie vienos kurios nors priesagos vediniu dominavimą. Iš Tekstynėje pateiktos DS nariu *seilioti* – *seileti* vartosenos statistikos matyti, kad dažnesnis yra priesagos *-eti* vedinys (67 T), o priesagos *-oti* vedinys *seilioti* fiksuotas tik 11 kartu. Aptariamam DS dažniausiai vartojami grožinės literatūros tekstuose. Taip pat Tekstynėje pateikti 39 iš įvairių tekstų surinkti vedinio *vadelioti* ir tik 3 vietinės periodikos ir grožinės literatūros pavyzdžiai, kuriuose vartojamas jo sinonimas – veiksmažodis *vadeleti*, plg.:

Seilioti (grožinė literatūra):

Vos isukus i Vištu gatve, juodu pasitiko juoda kiauilaite su ragais, ji iržliai šnopšte ir seiliojosi (T).

Jau kaip mane siutina žmones, kurie seilioja savo kilme! (T).

Vadelioti (populiarioji periodika):

Taciau po varžybu buvo leista vadelioti neprofesionalams ir del to ivykusi nelaimė (T).

Ir našle, ir darbininkes, Brigita su Jadvyga, moka pakinkyti ir vadelioti (T).

Seileti (grožinė literatūra):

Molio Motiejus drebe žmogeliams pirkeles, pluke aslas, moke kregždes seileti molio trupinius ir lipdyti juos prie šelmens (T).

Buciuoja, liežuviu seileja kiekviena dalele (T).

Vadeleti (vietinė periodika):

Vežejas vadeleja, o milijonierius Petras su pinigų maišeliais maišais per miesta važiuoja (T).

Remiantis Tekstynėje pateikta vediniu vartosenos medžiaga, galima daryti išvadą, kad (be tam tikru išlygu) priesagu *-oti* ir *-eti* veiksmažodžiu vartoseną gali lemti kurio nors šiuo darybiniu

morfemu vedinio dominavimas (aptariamose DS eilėse iprastesni yra *seileti* ir *vadelioti*) ar vengimas kartoti viena vedini tame pačiame tekste.

Veiksmožodiniai vediniai. Dauguma veiksmožodiniu priesagu *-oti* ir *-eti* vediniu daromi iš darybiškai neskaidomu veiksmožodžiu kamienu, pvz.: *karoti* (: *karti*) – *kareti* (: *karti*), *klupoti* (: *klupti*) – *klupeti* (: *klupti*). Šioje grupėje gausu veiksmožodiniu vediniu, sudarytu su priesagu *-oti* ir *-eti* variantais: *-cioti*, *-noti*, *-seti* ir kt., pvz.: *miaukcioti* – *miaukseti*, *smilkcioti* – *smilkseti*, *kramsnoti* – *kramseti* ir kt. (žr. 1 prieda).

Karoti „kyboti, kaboti, kabėti“ (: *karti*)

Ant karties karo drabužiai (DŽ, 286).

Tarp eglaites žvakuciu karojo auksines girliandos (LKŽ, V, 305).

Jo rankos karo nusvirusios, lig jis nežinotu kur jas deti (LKŽ, V, 305).

Klupoti „buti atsiklaupusiam“ (: *klupti*)

Bulves raudama, klupojau visa diena ir keliai ismilko (LKŽ, VI, 180).

Už ta pasisbitkijima tu kluposi ilgai ant keliu (LKŽ, VI, 180).

Miaukcioti džn. „miaukti“¹⁹ (: *miaukti*)

Tas jusu katinas miaukciojo ir miaukciojo visa nakti (LKŽ, VIII, 131).

Smilkcioti „tarpais smelkti“ (: *smelkti*)

Danti, galva smilkcioja (DŽ, 716).

Kojos smilkcioja ilgai sedint, dirbant (LKŽ, XIII, 175).

Neseniai kažin kas pradejo smilkciot krutineje (LKŽ, XIII, 175).

Kareti žr. „karoti“ (: *karti*)

Voras vos karejo ant plonucio siulelio (LKŽ, V, 278).

Namelio kercioje ant linges karejo keturiaspenis grustuvas (LKŽ, V, 278).

Bures karejo nulepusios nuo stiebo (LKŽ, V, 278).

Klupeti „klupoti“ (: *klupti*)

Tu klupesi ilgai, kai aš tave paklupdysiu (LKŽ, VI, 178).

Klupedami susikabino visi už ranku ir stipriai už kits kito laikesi (LKŽ, VI, 178).

Miaukseti džn. „miaukti“ (: *miaukti*)

Kate est nori, kad labai miauksi (LKŽ, XIII, 131).

Kate miauksi, šaukia vaikus (LKŽ, XIII, 131).

Smilkseti „tarpais smelkti, dilgseti“ (: *smelkti*)

Nuo garu pradejo galva smilkseti (DŽ, 716).

Koja smilksi (DŽ, 716).

Man smilksi krutinej (LKŽ, XIII, 179).

Remiantis vediniu reikšmiu aiškinimais ir pateiktais pavyzdžiais, galima teigti, kad aptariamai DS yra labai artimos (ar net tapacios) reikšmės žodžiai. Veiksmožodiniai vediniai *karoti* – *kareti*, *klupoti* – *klupeti* reiškia ilgiau trunkanti veiksmas ar busena, i kuria patenkama dėl pamatiniu veiksmožodžiu išreikšto veiksmo. Kitu priesagu *-oti* ir *-eti* vediniu *miaukcioti* – *miaukseti*, *smilkcioti* – *smilkseti* reikšmė yra iteratyvine – „ne karta, dažnai ar tarpais daryti tai, kas išreikšta pamatiniu veiksmožodžiu“. Šalia veiksmo kartojimosi jie dar žymi ir jo menkumą, mažumą. „Ju žymimas veiksmas silpnesnis, mažiau intensyvus, negu veiksmas, išreikštas pamatiniu

¹⁹ **Miaukti** „kniaukti (apie kate)“.

veiksmažodžiu. Todel tokiu veiksmažodžiu darybine reikšme tiksliau butu vadinti interatyvine – deminutyvine“ (Jakaitiene, 1973, 32). Priesagu *-cioti* ir *-seti* vediniai šalia veiksmo kartojimosi ir menkumo, nusako ir jo momentiškuma.

Dažniausiai priesagu *-oti* ir *-eti* veiksmažodžiai yra daromi vien tik su priesagomis, bet neretai ju daryboje naudojamosi ir pagalbine priemone – šaknies balsiu kaita, pvz.:

a) Kiekybine balsiu kaita: *u : u*, pvz., *klupoti (: klupti) – klupeti (: klupti)*. Anot G. Akelaitienės, ilgojo balsio tokiose (kaip ir kitokio vokalizmo) ištisines trukmes veiksmažodžiu šaknyse, reikalauja darybos tipas. „Vedynys reiškia ilgesni vyksma negu pamatiniu žodžiu pasakytasis, ir toki semantini skirtuma tiesiogiai atitinka šaknies balsio fonetiniai požymiai“ (Akelaitiene, 1996, 27). Vadinasi, balsio ilgumas vediniuose *klupoti – klupeti* yra motyvuotas semantiškai.

b) Kokybine balsiu kaita: *e : i*, pvz., *smilkcioti (: smelkti) – smilkseti (: smelkti)*. G. Akelaitienės nuomone, */e/ ? /i/* kaita dažniausiai žymi veiksmo: busenos pozicija. „Žymetaji alternanta */i/* dažnai turi trumpai trunkanti veiksmą reiškiantys vediniai“ (Akelaitiene, 1996, 21).

Veiksmažodžiu DS poru *karoti – kareti, klupoti – klupeti* nariai yra stilistiškai nežymeti, todėl ju tarpusavio pakeiciamumas ivairiuose žodžiu junginiuose ar sakiniuose nera ribojamas, t. y. jie gali buti vartojami ivairiuose funkciniuose stiliuose. Tekstyne pateikta medžiaga rodo, kad ju vartoseną nera vienoda – dažnesni ir iprastesni yra priesagos *-oti* veiksmažodiniai vediniai. Tekstyne fiksuotas 61 iš ivairiu tekstu surinktas vedinio *karoti* pavyzdys ir 166 *klupoti* pavyzdžiai, veiksmažodžio *klupeti* pateikiami 96 pavyzdžiai, o veiksmažodis *kareti* Tekstyne ne fiksuotas.

DS *miaukcioti – miaukseti, smilkcioti – smilkseti* vartoseną retesne. Tekstyne pateikiama 13 priesagos *-seti* vedinio *miaukseti* pavyzdžiu ir 2 priesagos *-cioti* vedinio *miaukcioti* pavyzdžiai. Tekstyne pateikta tik po keleta DS *smilkcioti* (3 T) ir *smilkseti* (2 T) vartosenos pavyzdžiu. Ne toki dažna visu šiu vediniu pasirinkima gali lemti šalia veiksmo kartojimosi priesagu *-cioti* ir *-seti* suteikiamas jo menkumas, momentiškumas, pvz.: *Katinas užmiršo alki, troškuli, nepakeistas pjuvenas ir tik nerimastingai miauksejo vis tikedamasis, kad didysis žmogus pagaliau baigs savo kvailus žaidimus ir nulips ji paglostyti* (T); *Ji ne miaukciojo, o savotiškai miukciojo: miu, miu, miu...*(T). Pastarajame sakinyje yra pavartotas vedinio *miaukcioti* darybinis variantas *miukcioti*. Šis variantas žodynuose nefiksuotas, vadinasi, jis yra naujadaras²⁰, sakinyje pavartotas siekiant tam tikro tikslumo, vaizdingumo. Naujadarą vaizdingumas yra motyvuotas foniškai, nors jo garsinė leksemos sandara atliepia nenaturalu gamtos garsą (plg.: kates miaukimui žymeti vartojamas išiktukas *miau*). K. Župerkos nuomone (1997), deminutyviniai vediniai, kuriu vienoda reikšme ir

²⁰ Naujadarai, anot J. Vaskelienės, „paprastai paklusta žodžių darybos taisyklems, yra daromi pagal produktyvius kalboje nusistovėjusius darybos tipus – daugeliu atveju jie yra potenciniai, o ne okaziniai dariniai“ (Vaskeliene, 2004, 53).

bendras emocinis atspalvis, yra laikomi darybiniais sinonimais, tačiau jie turi būti vartotini tikslingai ir saikingai.

Ištiktukiniai vediniai. Dabartineje lietuvių kalboje yra nemažai priesaginių veiksmažodžių, kurie padaryti iš ivairių ištiktuku. Veiksmažodžių daryba iš ištiktuku yra glaudžiai susijusi su veiksmažodine. Kartais net sunku nusakyti, kas yra pamatinis vedinio žodis – ar veiksmažodis, ar ištiktukas.

Iš ištiktuku veiksmažodžiai daromi su visomis darybos morfemomis, o dažniausiai – su priesagomis *-oti* ir *-eti*. „Visi ištiktukiniai veiksmažodžiai turi tokias pacias reikšmes kaip ir tu paciu morfemu veiksmažodiniai vediniai“ (DLKG, 2006, 401).

Priesagu *-oti* ir *-eti* ištiktukiniai vediniai pirmiausia reiškia pasikartojanti veiksmą, t. y. jie nusako kartotini veiksmą, susijusi su garsu ar judesiu, išreikštu ištiktuku. Ištiktukiniai vediniai dažniausiai daromi su aptariamu priesagu variantais *-cioti* ir *-seti*.

Knapcioti „knapseti“ (: *knapt*)

Eina šlitinedami, knapciodami (LKŽ, VI, 198).

Kad miego noriu, knapcioju (su galva linkt) (LKŽ, VI, 198).

Plykcioti „švyscioti, plykseti“ (: *plykst*)

Plykčiojo atšvaitai nuo stikliniu duru (LKŽ, X, 226).

Strakcioti žr. „strakseti“ (: *strakt*)

O žvirblelis, nabagelis, visas negalejo, kojute skaudejo, strakciot negalejo (LKŽ, XIII, 937).

Užpakalyje strakčiojo pririštos akecios (LKŽ, XIII, 937).

Knapseti 1. „einant klupcioti“ (: *knapt*)

Arklys knapsi (DŽ, 316).

Ko tu cia eidamas knapsi kaip busilas, varles rinkdamas (LKŽ, VI, 199).

2. „linkcioti, kinkcioti galva (ppr. snaudžiant)“

Paukščiai užmerkia mažas gražias akis, uždaro snapus ir knapsi, sutupe šakose (LKŽ, VI, 200)

Plykseti „kartkartemis nušvisti, švyscioti, blykcioti“ (: *plykst*)

Ugnis plyksi (DŽ, 568).

Plyksejo žaibai (DŽ, 568).

Strakseti „vikriai šokinėti“ (: *strakt*)

Straksi po kiema eriukai (DŽ, 738).

Straksi kaip šarka (DŽ, 738).

Visi pateikti ištiktukiniai vediniai pirmiausia reiškia pasikartojanti veiksmą. Kai kurie aptariamu priesagu vediniai turi dar ir kitokiu semantiniu požymiu. Pavyzdžiui, veiksmažodžiu DS *plykcioti* – *plykseti*, *strakcioti* – *strakseti* žymi veiksmo mažuma, menkuma, kartu staiguma ir momentiškuma.

Ištiktukiniai priesagu *-oti* ir *-eti* veiksmažodžiai (labiau nei jau aptarti vardažodiniai ir veiksmažodiniai tu paciu darybinio morfemu vediniai) pasižymi emociingumu bei ekspresyvumu. Emocini bei ekspresini komponenta nesunku išuoti DS porose *plykcioti* – *plykseti*, *strakcioti* –

strakseti, o neigiama emocini santyki su išiktuku reiškiamu veiksmu turi DS pora *knapcioti – knapseti*.

Išiktukiniai vediniai *knapcioti – knapseti* reiškia „pamažu, iš leto daryti tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu arba ilga laika būti busenoje, nusakytoje pamatiniu žodžiu“. Pastarųjų vedinių semantikoje jaučiamas menkinamas požiūris. Nors vediniai *knapcioti – knapseti* nėra stilistiškai konotuoti, tačiau jų vartojimo aplinka siauresnė: šnekamoji kalba, grožinė literatūra, publicistiniai leidiniai. Tai lemia šiuo veiksmažodžiu stilistinis savitumas, kuris nėra būdingas objektyviai informacija perduodantiems darbams, moksliniam ir administraciniam stiliams. J. Pikcilingio nuomone, daugelis veiksmažodžių (taip pat daiktavardžių ir budvardžių) darybos tipu yra šnekamosios kalbos darybos tipai. „Ypac tie, kuriu dariniams būdingi emociniai-ekspresiniai priedai, tie, kurie išreiškia subjektyvu vertinimą“ (Pikcilingis, 1975, 68). Šnekamosios kalbos stilistinis atspalvis, jo nuomone, būdingas daugumai priesagos *-(i)oti* vediniui.

K. Župerkos (1997) manymu, svarbiausia ekspresyvumo raiškos erdvė yra ne kalbos sistema, o tekstas. Tekstyno medžiaga rodo, kad veiksmažodžių DS *knapcioti* (0 T) – *knapseti* (24 T) vartojami nevienodai, fiksuotas tik priesagos *-eti* vedinys, pvz.: *Tada kaip suima i glebi toji boba, kaip uždeda savo sunkia ranka man ant viršugalvio, tuoj ir pradedu **knapseti**, kakta i stala atremes* (T). *Šnekuciuojantis apie 400 gramu naminukes išgeres P. Barasa pradejo **knapseti*** (T). *Šie jau **knapsejo** už stalo ir glaustesi apie Ugnę, kuri be saiko gere* (T). *Eik dabar nakti su šitokiu glebiu **knapsedamas**, griuvinedamas* (T). Pateikti pavyzdžiai yra išrinkti iš grožinės literatūros tekstu. Vedinys *knapseti* suteikia sakiniams vaizdingumą, tačiau jis turi ir buitinio stiliaus bruožų – yra žemesnio tono, turi familiarumo, šiurkštumo niuansu.

Pagrindinis DS *plykcioti – plykseti, strakcioti – strakseti* ekspresyvumo komponentas yra intensyvesnis veiksmo nusakymas (tai objektyviojo ekspresyvumo požymis). Tekstyno medžiaga rodo, kad vediniai *plykcioti* (4 T) – *plykseti* (2 T), *strakcioti* (0 T) – *strakseti* (81 T) dažniausiai yra vartojami grožinės literatūros knygoje, neretai – publicistiniuose leidiniuose, plg.:

Grožinė literatūra:

*Nusirenge, tik virpanciomis rankomis stveriojo sagas, retkarciiais pažiuredama i ta žmogū, ir buvo keista, kad tokiose senose akyse dar **plykčioja** tamsios jaunatviškos drovumo ugnėles* (T).

*Žinoma, kur nors toliau nieks taves neišleisdavo, bet kai šokiai budavo pas Alksni, tu **straksejai** pirma, o tevas – švariai nusiskutes, šventadieniu švarku ir geresne kepure – iš paskos* (T).

Publicistiniai leidiniai:

*Kai tik gydytoja atverdavo narvelio duris, varna tuoj pat **straksedavo** prie lašelėnes stovo, itaisyto i atramu kryžme su ratukais* (T).

*Kai žmogus buvo užsiemes savo darbais, žvirblis galejo **strakseti** visai greta* (T).

Grožinės literatūros tekstuose vartojami priesagu *-cioti* ir *-seti* vediniai turi ryškesni emocini atspalvi (kaip konotacini reikšmes komponenta). Tai suteikia meniniam stiliui vaizdingumo. Respublikines periodikos pavyzdžiuose ekspresyvus veiksmožodžiai turi socialinio vertinimo bruožu, cia derinamos intelektualios kalbos priemonės su emocijomis ir vaizdinėmis, dalykine leksika – su ekspresyviaja raiška.

2.1.2. Priesagu *-oti* ir *-yti* darybiniu sinonimu vartoseną

Priesagos *-oti* veiksmožodžių vediniai sinonimiškai santykiauja ir su priesagos *-yti* vediniais (sudarytos 33 šias priesagas turinciu DS eiles).

Vardažodiniai vediniai. Analizuojant šios grupės DS vartoseną pastebeta, kad kai kurie vediniai gali laisvai pakeisti vienas kita tame paciam kontekste, pvz.: veiksmožodis *krumyti*, kurio leksine reikšme „leisti šoninius uglius (*ppr.* apie varpinius, žoles)“ sinonimiškai santykiauja su priesagos *-oti* vediniu *krumoti*, kurio leksine reikšme pateikiama nuorodiniu aiškinimu žr. „krumyti“. Bendra šios poros vediniu darybine reikšme – „darytis tam ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu“. Dideli šiu (ir kitu tos pacios grupės vediniu) DS sinonimiškumo laipsni dar geriau parodo kontekstinis ju vartojimas, pvz.:

Krumoti žr. „krumyti“ (: *krumas*)

Šitos žoles labai **krumoja** (LKŽ, VI, 701).

Miežiai **krumojasi**, ne po viena auga (LKŽ, VI, 701).

Musoti „trauktis musais“ (: *musai*)

Gira, pienas, kopustai **musoja** (DŽ, 401).

Suris jau pradejo **musoti** (LKŽ, VIII, 442).

Šerkšnoti „šerkšnyti“ (: *šerkšnas*)

Šaku spygliai bala, **šerkšnoja** (LKŽ, XIV, 656).

Jei nakti **šerkšnojo**, diena sniego nelauk (LKŽ, XIV, 656).

Vieloti 1. „viela verti“ (: *viela*)

Kiaule **vieloti** (*verti viela i knysle*), kad nekništu (DŽ, 927).

Kiaule reiks **vieloti** (LKŽ, XIX, 128).

Krumyti „leisti šoninius uglius (*ppr.* apie varpinius, žoles)“ (: *krumas*)

Žole **krumija** (DŽ, 336).

Kai paselis tankesnis, žieminiai kviečiai **krumija** mažiau (LKŽ, VI, 700).

Musyti žr. „musoti“ (: *musai*)

Jau tavo kopustai kubile **musija** (LKŽ, VIII, 440).

Suri nepadžiovei, ir pradejo **musyti** (LKŽ, VIII, 440).

Šerkšnyti „traukti(s) šerkšnu“ (: *šerkšnas*)

Tvoros, akmenys **šerkšnija** (DŽ, 803).

Langai **šerkšnijo**, šarmojo (LKŽ, XIV, 656).

Vielyti žr. „vieloti 1“ (: *viela*)

Aš **vieliju** drata i kiaules snuki, kad pievu neknistum (LKŽ, XIX, 127).

Kiaules knisa, reiks **vielyti** (LKŽ, XIX, 127).

Iš pateiktu pavyzdžių matyti, kad visi veiksmažodžiai DS su priesagomis *-oti* ir *-yti* yra vartojami panašioje (ar net tapacioje) leksineje semantiniame aplinkoje. Taikant substitucijos metodą, t. y. vartojant vieną ar kitą DS eilės narį, nei žodžių junginys, nei sakinyje neįgyja jokiu skirtingu prasminiu atspalviu (DŽ ir LKŽ rasta nemažai analogišku aptariamam DS vartosenos pavyzdžiu): *žoles krumoja* – *žoles krumija*, *kopustai musoja* – *kopustai musija*, *langai šerkšnojo* – *langai šerkšnijo*, *kiaule reiks vieloti* – *kiaule reiks vielyti*. Todėl galima sakyti, kad daugelis priesagų *-oti* ir *-yti* grupės vediniu pasižymi dideliu (ar net absoliučiu) sinonimiškumo laipsniu.

Aptariamam DS porų vediniai yra stilistiškai nežymėti žodžiai, todėl gali būti vartojami ivairiuose funkcinuose stiliuose. Tačiau vediniai *musoti* – *musyti* ir *vieloti* – *vielyti* turi tam tikrą stilistinį priedu, šnekamosios kalbos ar net archajinį atspalvį. Tekstyje pateikta medžiaga rodo, kad dažnesni ir iprastesni yra priesagos *-oti* veiksmažodžių vediniai: *musoti* (2 T) – *musyti* (0 T), *šerkšnoti* (33 T) – *šerkšnyti* (0 T), *vieloti* (1 T) – *vielyti* (0 T). Taigi nors šiuo labai artimos semantikos bendrašaknių vedinių porų nariai gali sudaryti tokius pacius žodžių junginius, yra vartojami panašiuose (ar tapaciuose) kontekstiniuose sakiniuose, dominuojantis jų porų narys yra darybinės morfemos *-oti* vedinys. Išimti daro tik DS *krumoti* (6 T) – *krumyti* (18 T), kuriu dominuojantis yra priesagos *-yti* vedinys.

Veiksmažodiniai vediniai. Dabartinėje lietuvių kalboje yra nemažai veiksmažodinių priesagų *-oti* ir *-yti* vedinių, kurie turi kartotinę darybinę reikšmę. Veiksmažodiniai priesagos *-yti* vediniai, kurie turi kartotinę darybinę reikšmę, pvz.: *kamšyti*, *plaukyti*, *skraidyti*, yra padaryti iš aktyvu veiksmą reiškiančių veiksmažodžių. Kartotiniai priesagos *-oti* vediniai (šioje veiksmažodžių grupėje jų yra daugiausia) nuo tokių pacių priesagos *-yti* veiksmažodžių skiriasi tuo, kad daugelis jų turi papildomą reikšmės atspalvį: dažniausiai šalia veiksmo kartojimosi dar žymi ir jo mažumą, menkumą. Taigi jų darybinė reikšmė yra ir kartotinė, ir mažybina, pvz.: *kamšioti* (jo DS *kamšyti*). Priesagos *-cioti* vediniai, be veiksmo kartojimosi ir nedidelio intensyvumo, nusako ir jo staigumą, pvz.: *mauscioti* (jo DS *maustyti*).

Darybinės morfemos *-oti* veiksmažodžiai dažniausiai yra daromi vien tik su priesaga. Tačiau kartais jų daryboje naudojamos ir pagalbinėmis priemonėmis – šaknies balsiu ir priebalsiu kaita, pvz.: *sagstyti* – *segioti* (balsiu kaita), *skraidyti* – *skraidžioti* (priebalsiu kaita).

Sinonimiški priesagų *-oti* ir *-yti* vediniai gali būti vartojami panašaus tipo žodžių junginiuose ir tapacioje leksineje semantiniame aplinkoje. Labai panašia reikšmę turintys aptariamam priesagų vediniai DŽ ir LKŽ pateikiamuose pavyzdžiuose dažnai sudaro tokio pat tipo žodžių junginius, plg.: *kamšioti langus* – *langus kamšyti*, *plaukioja žuvis* – *antys plauko*, *skraidžioja paukštėlis* – *vabzdžiai skraido*.

Kamšioti žr. „kamšyti 1“ (: *kimšti*)
Kamšioti langus šiaudais nepatartina (LKŽ, V, 186).
Žiurekite, kad vaikas nieko i ausis nekamšiotu (LKŽ, V, 186).
Plaukioti 1. džn. 1 „plaukti 1“²¹ (: *plaukti*)
Plaukioja žuvis po upe (DŽ, 564).
 2. „keliauti vandeniui“
Nemunu plaukioja garlaiviai (DŽ, 564).
 3. prk. „braidyti“
Gyvuliai plaukioja po vasaroju (DŽ, 564).
Skraidžioti džn. „skristi 1“²² (: *skristi*)
Po žalia sodeli skraidžioja paukštelis (DŽ, 707).
Muses tik skraidžioja (LKŽ, XII, 1032).
Klausos, kaip medžiai šnabždasi, šneka, žiuri, kaip kregždes skraidžioja (LKŽ, XII, 1032).

Kamšyti 1. džn. „kimšti 1“²³ (: *kimšti*)
Pakulomis langus kamšyti (DŽ, 280).
Viska kamšytis i kišenes (DŽ, 280).
Su spaliais kamšyti skyles (LKŽ, V, 186).
Plaukyti 1. džn. 1 „plaukti 1“ (: *plaukti*)
Antys plauko vandenyje (DŽ, 564).
 2. „keliauti vandeniui“
Upemis plauko garlaiviai (DŽ, 564).
 3. prk. „braidyti“
Žiurek, karve jau po avižas plauko (DŽ, 564).
Skraidyti džn. „skristi 1“ (: *skristi*)
Paukščiai, vabzdžiai skraido (DŽ, 707).
Pukai, dulkes skraido ore (DŽ, 707).
Lektuvas skraido aplink (DŽ, 707).

Taciau palyginus pavyzdžiuose pateiktus vardažodinius vedinius panašiuose / tapaciuose kontekstiniuose sakiniuose, matyti, kad priesagos *-oti* vediniai turi papildomu reikšmes atspalviu. Kadangi darybines morfemos *-oti* veiksmažodžiai be kartotines darybines reikšmes (tokia reikšme turi ir priesagos *-yti* vediniai), dar turi ir mažybine arba menkuma žymincia reikšme, sakiniai su šiais vediniais yra išraiškingesni, ekspresyvesni. K. Župerka teigia, kad „ekspresyvumas pasireiškia kaip kalbos vieneto priešprieša neutraliam sinonimiškam atitikmeniui, kitaip sakant, ekspresyvumo priežastis yra neutralaus ekvivalento buvimas“ (Župerka, 1997, 22). Pagrindinis priesagos *-oti* vediniu ekspresyvumo komponentas yra intensyvesnis veiksmo nusakymas (tai objektyviojo ekspresyvumo požymis).

I Tekstyna nera itrauktas veiksmažodinis vedinys *kamšioti*, bet pateikiama nemažai veiksmažodžiu *skraidžioti* (5) ir *plaukioti* (242) vartosenos atveju. Taciau priesagos *-yti* vediniu (išskyrus veiksmažodi *plaukyti*, kuris fiksuotas 12 kartu) vartosenos pavyzdžiu Tekstynėje surinktoje medžiagoje yra perpus daugiau (*kamšyti* – 27 pavyzdžiai, *skraidyti* – 763 pavyzdžiai), plg.:

Grožine literatura:

Dregna lapija, naktis lyg vandenys, plaukiojantys dvasiu luotai (T).

Grožine literatura:

Sustojusios prieš tolina kelione, antys plaukydavo toj šviesu juroj (T).

²¹ **1 Plaukti** 1. „slinkti ar laikytis vandenyje ar vandens paviršiuje (apie gyvus ir negyvus daiktus)“.

²² **Skristi** 1. „judėti oru, lekti“.

²³ **Kimšti** 1. „kišti, grusti; sprauti“.

*Nera ko žemes vabalams ropštis i mokslo juroje
plaukiojanti laiva!* (T).

*Ji klaidžioja po pasaulio jura, svetimais laivais
plaukydama* (T).

Iš Tekstyno išrinktuose grožinės literatūros pavyzdžiuose vediniams *plaukioti* ir *plaukyti* yra būdingos tam tikros stilistinės ypatybės – vaizdingumas, emocionalumas. Grožinėje literatūroje pasitelkiant vaizdingai kalbai būdingus metodus bei priemones – iasmėninius, frazeologizmus, vartojant žodžius perkeltinomis reikšmėmis, stilistiškai neutralūs žodžiai pasidaro vaizdingi.

2.1.3. Priesagu *-oti* ir *-ineti* darybiniu sinonimu vartoseną

Veiksmožodiniai vediniai. Gana dažnai tarpusavyje sinonimiškai santykiauja priesagu *-oti* ir *-ineti* veiksmožodiniai vediniai. Analizuojant sinonimiškų vedinių semantiką matyti, kad priesagos *-oti* vediniu vyraujanti reikšmė yra kartotinė, o morfemoms *-ineti* vediniai turi ne tik kartotinę reikšmę, bet dažnai ji būna su mažybės atspalviu.

Klaidinoti „klaidžioti, klydinėti“ (: *klysti*)

Kelias metus klaidinejo (LKŽ, V, 942).

Ilgai klaidinejau miške (LKŽ, V, 942).

Patekau aš po svieta vienas klaidinoti (LKŽ, V, 942).

Pirkinoti *džn. mžb.* „pirkti 1“²⁴ (: *pirkti*)

Pirkineja ši ta (DŽ, 558).

Pirkinejasi nereikalingu daiktu (DŽ, 558).

Pirkinejo po kilogrameli, nekai (LKŽ, IX, 1095).

Spejineti „spelioti“ (: *spėti*)

Paduoda tik žymes ir ženklus, iš kuriu patys išspejineti ir pažinti turim (LKŽ, XIII, 372).

Aš atspejinčiau kiekviena tavo geisma (LKŽ, XIII, 372).

Apgauginoti *džn. mžb.* „apgauti“ (: *apgauti*)

Jie savo pažadais žmones apgaudinejo (DŽ, 21).

Klaidžioti 1. „nerasti kelio, klajoti“ (: *klysti*)

Miške, dideliame mieste klaidžioti (DŽ, 309).

Jo akys klaidžiojo po minia (DŽ, 309).

2. „vaikštinti“

Klaidžiojo per žmones (DŽ, 309).

Pirkioti *džn.* „pirkti 1“ (: *pirkti*)

Brangius daiktus pirkioja (DŽ, 558).

Tu visokiu daiktu tiem vaikam nepirkiok (LKŽ, IX, 1095).

Ka cia mum po stikline pirkiot (LKŽ, IX, 1095).

Spelioti *džn.* 1 „spėti“²⁵ (: *spėti*)

Spelioja koks bus oras (DŽ, 723).

Noredamas atspėti, kas ji mini, ima spelioti (LKŽ, XIII, 375).

Spelioja kaip šuniui varda (LKŽ, XIII, 375).

Apgauginoti „apgauti“ (: *apgauti*)

Laimiu nešiotojai eina, apgaudinedami svieta (LKŽ, I, 193).

Kaip matyti iš pavyzdžių, priesagos *-ineti* veiksmožodiniai vediniai mažai kuo skiriasi nuo priesagos *-oti* vediniu. Menkai tepastebimas dariniu *klaidinoti*, *pirkinoti*, *spejineti* priesagos *-ineti*

²⁴ **Pirkti** 1. „igyti už pinigų“.

²⁵ **1 Spėti** „bandyti teisingai pasakyti nežinant“.

suteikiamas mažybės atspalvis. DS *apgaudineti* – *apgaulioti*, kurie padaryti iš vyksmo priešdelinio veiksmažodžio *apgauti*, turi tapacia kartotine ir mažybine reikšmes. Galima sakyti, kad aptariami priesagu *-oti* ir *-ineti* DS dažnai turi tapacia reikšme bei sutampa stilistiškai (*apgaudineti* – *apgaulioti*) arba skiriasi subtiliais prasminiais bei stilistiniais atspalviais, kartais ir vartojimo sfera. Pavyzdžiui, veiksmažodis *spejineti* turi kartotine reikšme su didesniu mažybės atspalviu nei veiksmažodis *spelioti*. Todel priesaga *-ineti* turinti vedini paprastai galima (neiškreipiant prasmes) pakeisti priesagos *-oti* vediniu, o priešinga kaita galima ne visada. Antai DŽ pateiktame sakinyje: ***Spelioja, koks bus oras***, veiksmažodis *spejineti* butu neiprastas.

DS *klaidineti* – *klaidžioti* darybine reikšme yra „ne karta, tarpais daryti tai, kas pasakyta pamatiniu žodžiu“. Abu vediniai turi darybos metu pakitusius šaknies balsius *y* : *ai* (*klaidineti* : *klysti*, *klaidžioti* : *klysti*). Anot G. Akelaitienės, diftongizacija²⁶ „dažniausiai vyksta veiksmažodiniu veiksmažodžiu daryboje. Žymetasis morfemu narys <ai> dažniausiai informuoja, kad išvestiniai veiksmažodžiai turi kartotinio veiksmo reikšme (kartais ji nublankusi)“ (Akelaitiene, 1996, 30). Veiksmažodžio *klaidžioti* pakites ir šaknies priebalsis *d* (*d* : *dž*).

Veiksmažodinis vedinys *klaidineti* turi variantą – *klydineti*. Veiksmažodis *klydineti* yra padarytas iš to paties pamatinio žodžio kaip ir DS *klaidineti* – *klaidžioti*, tik jo darybos metu nera ivykusi šaknies balsiu kaita, plg.:

klaidineti: klydo + *ineti*, *y* ? *ai*

klydineti: klydo + *ineti*

klaidžioti: klydo + *ioti*, *y* ? *ai*, *d* ? *dž*

Kadangi vedinys *klydineti* yra veiksmažodžio *klaidineti* variantas, jis neturi papildomu semantiniu ir stilistiniu ar junglumo ypatybiu, todėl gali buti vartojamas toje pacioje stilistineje semantineje aplinkoje kaip ir vedinys *klaidineti*.

Aptariamoms DS eiles nariai *klaidžioti* – *klaidineti* ir pastarojo variantas *klydineti* vartojami nevienodai dažnai. Priesagos *-(i)oti* vedinys *klaidžioti* Tekstyno medžiagoje fiksuotas 968 kartus, o priesagos *-ineti* vedinys *klaidineti* – tik 1 karta grožines literatūros knygoje, plg.:

Klaidžioti. Grožine literatūra (knygos):

Toki meta tevas megdavo klaidžioti po miškus, nešinas sklīdinu klevo ar beržo sulos asociu (T).

Jie ilgai klaidžiojo gatvemis, gere kava, sedejo ant suoliuko skvere, kol sutemo, užsižiebe žibintai (T).

Klaidineti. Grožine literatūra (knygos):

Ilgai klaidinejo žliugiom, nušalusiom gatvelem, kol atsidure autobusu stotyje (T).

²⁶ Diftongizacija (dvibalsejimas) – balsio kokybes keitimasis ir jo virtimas dvibalsiu (placiau žr. Gaivenis, Keinys, 1990, 52).

Nors Tekstyno duomenimis veiksmažodinis vedinys *klaidinoti* pavartotas tik 1 karta, jo darybinis variantas *klaidinoti* yra vartojamas žymiai dažniau – net 108 kartus. Dažniausiai šis variantas, kaip ir DS *klaidžioti* – *klaidinoti*, vartotas grožinėje literaturoje (net 68 kartus), pvz.: *Abejingom, nelabai ka matanciom akim klydineja aplinkui* (T). *Laimė, kelios žmogystos klydinejo ar taisėsi miegui atokiau nuo musu* (T). *Snuduriuodami klydinejome tarp aukštu žoliu* (T).

DS eiliu *pirkioti* – *pirkinėti*, *spelioti* – *spejineti*, *apgaulioti* – *apgaudineti* vienas narys vartojamas gana / labai dažnai, o ju sinonimu vartosenos atveju Tekstyne užfiksuota tik po kelis (arba vediniai i Tekstyna neitraukti), pvz.: *pirkioti* (0 T) – *pirkinėti* (12 T), *spelioti* (1464 T) – *spejineti* (0 T), *apgaulioti* (2 T) – *apgaudineti* (713 T). Iš priešdelinio veiksmažodžio išvesti vediniai *apgaulioti* – *apgaudineti* dažniausiai vartojami grožinio ir publicistinio stiliaus tekstuose, taip pat negrožines literatūros knygose, pvz.:

Apgaulioti. Grožinė literatūra (1 T):

Lili apgauliodavo (net nelaikydama to blogu) mano ponia, ji daugiau už visus yra sumušusi indu,.. (T).

Apgaudineti. Grožinė literatūra (97 T):

Didžiausia apgaule iš visu apgauliu – apgaudineti save (T).

Kaip rodo tirtoji medžiaga ir Tekstyno duomenys, priesagu *-oti* ir *-inoti* DS grupėje paprastai dažniau vartojamas kuris nors vienas vedinys, pvz.: *klaidžioti*, *spelioti*, *pirkinėti*. Nors aptariamam vediniui pakeiciamumas su ju sinonimais *klaidinoti*, *spejineti*, *pirkioti*, *apgaulioti* nėra ribojamas ryškiu semantiniu ar stilistiniu požymiu, pastarieji vediniai vartojami rečiau, nes neatitinka visu stiliu normu. J. Pikcingio nuomone, mažiabiniai kartotiniai veiksmažodžiai turi „neabejotina šnekamosios kalbos atspalvi“ (Pikcingis, 1975, 74). Taigi pagrindine priesagos *-inoti* vediniui vartosenos aplinka gali būti buitinis, meninis, rečiau – publicistinis stiliai.

2.1.4. Priesagu *-oti* ir *-enti* darybiniu sinonimu vartoseną

Veiksmažodiniai vediniai. Nemaža sinonimu grupė sudaro priesagas *-oti* ir *-enti* turintys veiksmažodžiu DS. Morfemos *-enti* vediniuose priesagos formantas kartojasi visuose pagrindiniu formu kamienuose.

Pirmiausia atkreiptinas dėmesys, kad priesagu *-oti* ir *-enti* vediniai (t. y. mažiabines reikšmes vediniai) „dažniausiai reiškia menkesni, silpnesni veiksmą už ta, kuris nusakytas pamatiniu žodžiu“ (DLKG, 2006, 400). Priesagos *-oti* vediniams (ypac sudarytiems su išplestiniais darybines morfemos variantais) mažiabine (deminutyvine) reikšme būdinga kaip papildoma, o priesagos *-enti* vediniams šitokia reikšmė yra pagrindine. Priklausomai nuo pamatinio žodžio reikšmes, aptariamam priesagu veiksmažodžiai, gali reikšti:

- a) silpna duratyvine busena ar veiksmas, pvz.: *birsnoti – birenti, plasnoti – plastenti, šalnoti – šalenti* ir kt.;
- b) pamažu vykstanti pasikartojanti veiksmas, pvz.: *verkšnoti – verkšlenti, triaukšnoti – triaukšlenti* ir kt.

Birsnoti „po truputi byreti“ (: *birti*)

Nedaug birsta [arpuojant], šiek tiek birсноja (LKŽ, I, 845).

Verkšnoti „pamažu verkti“ (: *verkti*)

Ateina verkšnodamas (LKŽ, XVIII, 762).

Važiuojam Vilniun ir verkšnojam (LKŽ, XVIII, 762).

Triaukšnoti „pamažu esti ar valgyti triauškiant“ (: *triaukšti*)

Duok šuniui ta kaula triaukšnoti (DŽ, 855).

Birenti „po truputi byreti“ (*birti*)

Grudai vos birena (DŽ, 83).

Verkšlenti „pamažu verkti, verkšnoti“ (: *verkti*)

Pasakoja verkšlendama (DŽ, 922).

Kada tik pas jus nueik, tai marti vis verkšlena ir verkšlena (LKŽ, XVIII, 762).

Triaukšlenti „pamažu esti ar valgyti triauškiant“ (: *triaukšti*)

Triaukšlena morka (DŽ, 855).

Visi pateikti vediniai laikytini DS, nes yra tapacios semantikos žodžiai ir turi tokia pat darybine reikšme – „daryti pamažu, po truputi tai, kas pasakyta pamatiniu žodžiu“. Priesaga *-oti* turincius vedinius paprastai galima pakeisti priesagos *-enti* vediniais, taip pat galima ir priešinga kaita (iš esmės nepakeiciant žodžiu junginio arba sakinio prasmes), pvz.: *grudai birсноja – grudai birena, ateina verkšnodamas – ateina verkšlendamas, kaula triaukšnoti – kaula triaukšlenti*.

Aptariamam priesagu veiksmožodiniu vediniu vartosenoje pastebima tam tikru savitumu. Tirta Tekstyno medžiaga rodo, kad veiksmožodiniu vediniu *birsnoti* (1 T) – *birenti* (1 T), *triaukšnoti* (0 T) – *triaukšlenti* (0 T) vartoseną yra labai reta (o kai kurie vediniai i Tekstyna nera itraukti). Dažnas kalbos vartotojas iš DS *verkšnoti – verkšlenti* renkasi iprastesni priesagos *-šlenti* vedini *verkšlenti*. Tekstyne pateikti 308 iš ivairiu tekstu surinkti aptariamo veiksmožodžio pavyzdžiai, o vedinys *verkšnoti* Tekstyne nefiksuotas. Veiksmožodinis vedinys *verkšlenti* neturi stilistiniu pažymu, taciau jo vartosenos aplinka leidžia ji laikyti šnekamosios kalbos arba grožines literatūros žodžiu: *Ilona, visu kunu užsikniaubusi ant suolo, tyliai verkšlena* (T). *Nenoriu aš jusu alaus, man Valiutes reikejo, jau beveik verkšleno gražusis kavalierius* (T). Vedinys *verkšlena* sakiniams suteikia šiurkštumo, familiarumo niuansu, jais išreiškiamas netiesioginis vertinimas, santykis su tuo, apie ka kalbama.

2.2. Priesagos *-inti* vediniu ir ju sinonimu vartoseną

Iš viso sudaryta 117 eiliu, i kurias ieina priesagos *-inti* vediniai (šios priesagos vediniai laikomi dominante). Didžiausia DS eiliu grupe sudaro priesagu *-inti* ir *-yti* vediniai (su ivariais šiu

priesagu variantais sudarytos 45 DS eiles). Ne tokios gausios priesagu *-inti* ir *-enti*, *-inti* ir *-oti* DS grupės. Dar mažiau DS eiliu, kurias sudaro priesagu *-inti* ir *-auti* ir kt. vediniai (žr. 1 prieda). DŽ medžiaga rodo, kad dominuojantys priesagos *-inti* ir su jais sinonimiškai santykiaujantys kitu priesagu vediniai sudaro antra pagal gausumą DS eiliu grupę.

2.2.1. Priesagu *-inti* ir *-yti* darybiniai sinonimai

Su vienos dariausiu veiksmažodžiu priesagos *-inti* vediniais labai dažnai sinonimiškai santykiauja priesagos *-yti* veiksmažodžiai. Sudarytos 45 DS eiles su šias priesagas turinciais veiksmažodžiu vediniais.

Vardažodiniai vediniai. Vardažodiniai veiksmažodžiu vediniai su priesagomis *-inti* ir *-yti* paprastai yra daromi iš daiktavardžiu (a) ir iš budvardžiu (b).

a) Priesagu *-inti* ir *-yti* vediniai *duminti* – *dumyti*, *gedinti* – *gedyti* yra padaryti iš daiktavardžiu. Bendra abiejų DS porų vediniu reikšme – „daryti tai ar toki, kas pasakyta pamatiniu žodžiu“. Priesaga *-inti* yra „viena iš tipiškiausių ir dariausiu šios kategorijos veiksmažodžiu priesagu“ (DLKG, 1994, 387). Taciau vediniu iš daiktavardžiu su šia priesaga daroma daug mažiau nei iš budvardžiu. Priesagos *-yti* veiksmažodžiu vediniai taip pat gana dažni. Dauguma šios priesagos vediniu yra daiktavardiniai.

Veiksmažodžiu DS poros *duminti* – *dumyti* pamatiniu žodžiu eina konkretus daiktavardis (beje, ivairiu leksiniu reikšmiu konkretieji daiktavardžiai dažniausiai eina aptariamam priesagu pamatiniais žodžiais ir tik retkarciškai – abstraktieji, pvz.: DS poros *gedinti* – *gedyti* pamatinis žodis yra abstraktus daiktavardis).

b) „Budvardiniai priesagos *-inti* vediniai savo reikšme visiškai sutampa su budvardiniais priesagos *-yti* veiksmažodžiais“ (DLKG, 1994, 387). Budvardiniu vediniu pora *saldinti* – *saldyti* sinonimais laikyti leidžia ne tik tas pats ju pamatinis žodis, ta pati darybine reikšme, bet ir tokia pati leksine reikšme, t. y. nuorodinis aiškinimas (*saldyti* žr. „saldinti“).

Duminti žr. „dumyti“ (: *dumas*)

Ju krosnis bloga, kad dumina pirkia (LKŽ, II, 842).

Išsitrauke papirosa ir pradejo duminti mano kambari (LKŽ, II, 842).

Sedi ant kelmo ir pypke dumina (LKŽ, II, 842).

Gedinti 1. „gedyti“ (: *geda*)

Kita gedink ir pats gedinkis (LKŽ, III, 197).

Dumyti 1. „leisti dumus, rukyti“ (: *dumas*)

Su dumais bites dumyti (DŽ, 137).

Jei nori iš karves daug riebaus pieno tureti, tai užrišk jai ant kaklo panti, ant kurio dumijos mesa (LKŽ, II, 843).

2. „rukyti (tabaka)“

Pypke dumyti (DŽ, 137).

Gedyti „iškelti peiktina elgesi, sarmatyti“ (: *geda*)

Už ka tu ji taip gediji? (LKŽ, III, 198).

*Nereik mums juoktis iš tokiu seneliu ir **gedinti** ju del tamsumo* (LKŽ, III, 197).

***Gedinsis** padeti rubli, mažiausiai paskleis penkis* (LKŽ, III, 197).

Saldinti 1. „deti cukraus, daryti saldu“ (: *saldus*)

*Arbata **saldinti*** (DŽ, 672).

***Saldintas** vanduo* (DŽ, 672).

*Su cukrumi **saldink** arbata, kol apsals* (LKŽ, XII, 66).

2. *prk.* „daryti malonu, miela“

***Saldinti** gyvenimo valandas* (DŽ, 672).

*Da per mažai aš **gedijau*** (LKŽ, III, 198).

*Ka tu cia **gedijies?*** (LKŽ, 3, 198).

Saldyti žr. „saldinti“ (: *saldus*)

*Cukraus nusipirkt šykščia, tai cukreliu **saldos*** (LKŽ, XII, 67).

*Aš ne **nesisaldžiau** kavos, tik tevelis* (LKŽ, XII, 67).

*Kalbedamas su vaikais, nesistengia **saldyti** balso* (LKŽ, XII, 67).

Visi pateikti pavyzdžiai rodo, kad reikšmės skirtumas tarp priesagu *-inti* ir *-yti* vediniu yra beveik nejauciamas, todėl daugeliu atveju galimas šiuo sinonimu sukeitimas vietomis, nepakeičiant konteksto prasmės, plg.: *duminti bites – dumyti bites, ji gedinti – ji gedyti, arbata saldinti – arbata saldyti*. Išsamesne pateiktu junginiu analize atskleidžia dar ivairesnes veiksmažodžių vediniu sinoniminiu santykiu ypatybes.

Bendrašakniu veiksmažodžių porose *duminti – dumyti* ir *saldinti – saldyti* matomas absoliucios sinonimikos reiškinys. Kadangi veiksmažodžių *duminti* ir *saldyti* reikšmės yra pateikiamos nuorodiniu aiškinimu: žr. „dumyti“ ir žr. „saldinti“, vedinius *dumyti – duminti, saldyti – saldinti* galime laikyti absoliuciais sinonimais: veiksmažodis *duminti* sinonimiškai santykiauja su veiksmažodžiu *dumyti* abiem reikšmėmis, o veiksmažodis *saldyti* – su veiksmažodžiu *saldinti* abiem reikšmėmis.

Veiksmažodžių DS poru *duminti – dumyti, gedinti – gedyti* ir *saldinti – saldyti* nariai yra stilistiškai nežymėti, todėl juo tarpusavio pakeiciamumas ivairiuose kontekstuose nera ribojamas, t. y. jie gali buti vartojami ivairiuose funkciniuose stiliuose. Taciau nors daugelio aptariamu priesagu vediniu reikšmės yra tapacios, jie toli gražu nera vienodo produktyvumo. E. Jakaitienes nuomone, „aktyviam objekto ypatybes kurimui, darymui nusakyti dabartineje lietuviu literaturineje kalboje žymiai dažniau vartojami priesagos *-inti* veiksmažodžiai“ (Jakaitiene, 1973, 27). Tekstyno medžiaga patvirtina, kad dažnesnis yra priesagos *-inti* vedinys *saldinti* (69 T), jo sinonimas priesagos *-yti* vedinys *saldyti* fiksuotas 11 kartu.

Šiai statistikai prieštarauja veiksmažodžių DS poru *duminti – dumyti* ir *gedinti – gedyti* vediniai. Tekstyne pateikti 30 iš ivairiu tekstu surinkti veiksmažodžio *dumyti* ir 15 (daugiausia specializuotos periodikos) pavyzdžiu, kuriuose vartojamas veiksmažodis *duminti*. DS poros *gedyti – gedinti* priesagos *-yti* vedinys *gedyti* nurodytas 410 kartu, o vedinys *gedinti* Tekstyne fiksuotas 193 kartu.

Kadangi visi aptartieji vardažodiniai vediniai: *duminti – dumyti, gedinti – gedyti, saldinti – saldyti* yra absoliutieji sinonimai, galima daryti išvada, kad be tam tikru išlygu, ju vartosenos pasirinkima gali lemti vengimas kartoti viena darini tame paciam tekste, skambesys ar tiesiog iprastesnes priesagos darinio pasirinkimas.

Veiksmazodiniai vediniai. Veiksmazodiniai morfemos *-yti* vediniai is kitu issiskiria tuo, kad mazdaug tik puse ju yra sudaryta su pagrindiniu variantu *-yti*, pvz.: *brinkyti* (: *brinkti*), *tirpyti* (: *tirpti*). Kiti šios morfemos vediniai yra sudaromi su priesagomis *-dyti* ir *-styti*. Ir tik labai mažai veiksmazodiniu priesagos *-yti* vediniu šia priesaga išlaiko visose pagrindinese formose. Daugumas veiksmazodiniu darybines morfemos *-yti* vediniu priesagini formanta turi tik bendratyje. Esamajame laike jie turi kamiengali *-o*, butajame kartiniame laike – *-e*. Veiksmazodiniu vediniu, kurie padaryti su priesaga *-inti*, yra dauguma. Tačiau dažnokai vartojamas ir antrasis darybines morfemos variantas *-dinti*. Dabartineje lietuviu kalboje yra veiksmazodžiu, galinciu tureti ir priesagas *-inti* / *-yti* ir priesagas *-dinti* / *-dyti*, pvz.: *tirpyti* ir *tirpinti*, *tirpdyti* ir *tirpdinti*.

Brinkinti prž.²⁷ „brinkti 1“ (: *brinkti*)²⁸

Brinkina ratus (*perdžiuvusius*) (DŽ, 90).

Nunešk i pelke *brinkinti* backa (LKŽ, I, 1052).

Raminti 3. „malšinti, švelninti“ (: *rimti*)

Skausmus, alki *raminti* (DŽ, 642).

Idant žodžiai jo daugesn *rustybe ramintu*, *karštos ašaros veso* (LKŽ, XI, 125).

Rekinti „rekdyti, virkdyti“ (: *rekti*)

Nerekink vaiko (DŽ, 653).

Ko tie vaikai rekinasi? (DŽ, 653).

Kam tu be reikalo rekini vaika? (LKŽ, XI, 409).

Lodinti žr. „lodyti“ (: *loti*)

Patyliais kojas state, kad šunu *nelodintu* (LKŽ, VII, 640).

Reiktu nakti miegoti, o ne šunes *lodinti* (LKŽ, VII, 640).

Brinkyti žr. „brinkinti“ (: *brinkti*)

Ratus brinke istumes i vandeni (LKŽ, I, 1053).

Ramdyti „raminti“ (: *rimti*)

Ramdo dainomis širdies skausmus (DŽ, 642).

Jaunaja ramdžiau, kad nebijotu (LKŽ, XI, 121).

Neverk, mano jaunoji mergyte, *ramdyk* savo smutniaja širdyte (LKŽ, XI, 121).

Rekdyti prž. „rekti 2“²⁹ (: *rekti*)

Be reikalo vaika *rekdo* (DŽ, 653).

Ko jus cia rekdotes? (DŽ, 653).

Jau Broniukas rekdo savo duda (LKŽ, XI, 404).

Lodyti prž. „loti 1“³⁰ (: *loti*)

Nelodyk šuneliu, neskambink dureliu – *neleisiu* (DŽ, 373).

Tu tik moki šunis lodyti, pakiemiais vaikščiodamas (LKŽ, VII, 640).

²⁷ Sutrumpinimas prž. reiškia „priežastinis veiksmazodis“. „Dabartines lietuviu kalbos žodyne“ „dažniniai, priežastiniai, parupinamieji, mažybiniai ir istangos kartotiniai veiksmazodžiai paprastai neaiškinami, o tik pažymomis *džn.*, *prž.*, *prp.*, *mžb.*, *ist.* nurodomi i tuos veiksmazodžius, iš kuriu jie kile, pvz.: **bub!** **auti**, *~auja*, *~avo ist.* *baubti*“ ir t. t. (DŽ, 2000, XIII).

²⁸ **Brinkti 1** „pustis, pursti, dideti (nuo dregmes)“.

²⁹ **Rekti 2** „verksti, raudoti, klykti“.

³⁰ **Loti 1** „išduoti aštrius sprogtamus garsus (apie šuni, lape ir kt.); pulti su tais garsais“.

Kaip matyti iš pavyzdžių, esama daug atveju, kai ivairiuose junginiuose vartojami veiksmažodiniai priesagu *-inti* ir *-yti* vediniai gali lengvai vienas kita pakeisti, nes turi tas pacias junglumo galimybes, pvz.: *brinkinti ratus – brinkyti ratus, raminti skausmus – ramdyti skausmus, šunis lodinti – šunis lodyti, vaika rekinti – vaika rekdyti*. Galima sakyti, kad šias darybos morfemas turintys vediniai pasižymi dideliu (ar net absoliuciu) sinonimiškumo laipsniu.

Pavyzdžiuose pateiktu veiksmažodiniu vediniu *brinkinti – brinkyti, raminti – ramdyti, rekinti – rekdyti* ir *lodinti – lodyti* darybine reikšme yra „daryti, kad vyktu veiksmas ar vyksmas, nusakytas pamatiniu žodžiu“ (t. y. priežasties reikšme). „Priežasties (kauzatyvines) reikšmes veiksmažodžiai žymi aktyvu, i tam tikra objekta nukreipta veiksmas. Veikiamas objektas turi atlikti tam tikra veiksmas arba dalyvauti tam tikrame procese (vyksme). Tas veiksmas ar vyksmas pasakomas pamatiniais šitokiu vediniu žodžiais“ (DLKG, 1994, 394).

Veiksmažodžių vedinius *brinkinti – brinkyti* sinonimais laikyti leidžia ne tik ta pati ju darybine reikšme „daryti, kad kas brinktu“, bet ir tas pats pamatinis žodis bei tokia pati leksine reikšme. Šie vediniai gali lengvai pakeisti vienas kita ir konkuruoti³¹ ivairiuose kontekstuose. Taciau vis delto dažnas kalbos vartotojas renkasi priesagos *-yti* vedini. Tekstyne pateikta 17 (daugiausia iš vietines periodikos ir negrožines literaturos parinktu) veiksmažodžio *brinkinti* pavyzdžiu ir 72 pavyzdžiai, kuriuose vartojamas vedinys *brinkyti*. Palyginimui pateikiama negrožines literaturos tekstu pavyzdžiu:

<p><i>Kviecius nuplauti, užpilti vandeniu ir 6 val. brinkyti</i> (T).</p>	<p><i>I verdanti vandeni maišant supilti kruopas, sviesta ir maišant 3 min. virti. Po to 10-15 min. brinkyti</i> (T).</p>
---	---

Pavyzdžiai rodo, kad abu aptariamų priesagu DS yra vartojami panašiuose / tapaciuose kontekstiniuose sakiniuose. Ju sukeiciamumas vietomis nera ribojamas jokiu prasminiu ar stilistiniu atspalviu, todėl šie veiksmažodiniai vediniai ivairiuose tekstuose gali buti vartojami variacijos budu. Variacija yra realiosios sinonimikos atvejis, kai „sakinyje, pastraipoje ar didesniame tekste, vengiant kartoti ta pati žodi bei kitais stiliaus sumetimais, vartojamas jo sinonimas ar kitoks konkurentas“ (Župerka, 1997, 36–37).

Dalis veiksmažodiniu vediniu gali tureti darybos metu pakitusius šaknies balsius.³² Pavyzdžiui, priesagu *-inti* ir *-yti* vediniu *raminti – ramdyti* darybos pamatas yra busenos veiksmažodis *rimti*. Pamatinio žodžio šaknyje esantis mišrusis dvigarsis *im* dariniuose išvirsta i *am*, pvz.:

raminti: rimo + inti, i(m) ? a(m)

ramdyti: rimti + dyti, i(m) ? a(m)

³¹ Konkuruojanciu kalbos vienetu centra sudaro sinonimai, t. y. labai artimos reikšmes visu lygmenu vienetai (placiau žr. Župerka, 1995, 9).

³² Apie šaknies balsiu kaita priesagu *-inti* ir *-yti* daryboje placiau žr. Jakaitiene, 1973, 17, 24–25.

Tirtoji medžiaga rodo, kad kalbos vartotojai neretai renkasi priesagos *-inti* veiksmažodi *raminti*, o ne jo bendrašakni vedini *ramdyti*. I Tekstyna itrauktas gana dažnai respublikineje periodikoje, grožines literatūros knygoje bei ivairiuose kituose tekstuose vartojamas veiksmažodis *raminti* (iš viso 1850 pavyzdžiu). Vedinio *ramdyti* pateikta tik 10 pavyzdžiu, plg.:

Grožine literatūra (knygos):

Raminti reikia raudanti ir norinti raudoti (T).

Populiarioji periodika:

Bande save raminti, o širdis dar greičiau daužesi (T).

Grožine literatūra (knygos):

Bet karta is pats isivažiudavo, tai kad atbegdavo ramdyti ir tildyti praporščikai ir net budintys karininkai (T).

Populiarioji periodika:

Sukilimui ramdyti visai Lietuvai ivede griežta režima: trims jos provincijoms Vilniaus, Kauno ir Gardino pastate, (kaip anksčiau mineta), generalgubernatoriu (T).

Taikant substitucijos metoda sinonimišku priesagu *-inti* ir *-yti* vediniai nepakeistu pavyzdžiuose pateiktu sakiniu prasmes (pvz., *atbegdavo ramdyti* – *atbegdavo raminti*, *save raminti* – *save ramdyti*), taciau negalima kategoriškai teigti, kad šiu priesagu vediniu skirtumas tame paciam kontekste butu minimalus ar jo išvis nebutu. Sakiniu analize padeda išvelgti, kad priesagos *-yti* vediniai yra konkretesni. Taigi šiu vediniu vartosenos pasirinkima gali lemti ju reikšmeje esantis (atsirandantis) tam tikras semantinis komponentas, taip pat skambesys (pvz.: *atbegdavo ramdyti ir tildyti*), vengimas kartotis ar tiesiog iprastesnes priesagos darinio dominavimas.

Veiksmažodžiai *lodinti* – *lodyti* sudaro DS pora „daryti, kad kas lotu“ reikšme. Jie padaryti su morfemu *-inti* ir *-yti* variantais *-dinti* ir *-dyti* iš aktyvaus veiksmo tranzityviniu veiksmažodžiu. Nors jie nera stilistiškai žymeti ir gali buti vartojami ivairioje semantineje stilistineje aplinkoje, bendrineje kalboje priesagos *-dyti* vedinys *lodyti* (23 T) vartojamas dažniau už priesagos *-dinti* vedini *lodinti* (2 T).

2.2.2. Priesagu *-inti* ir *-enti* darybiniu sinonimu vartoseną

Nemaža sinonimu grupe (25 DS eiles) sudaro priesagas *-inti* ir *-enti* turintys veiksmažodžiu vediniai. Šios grupes DS eiles sudarantys veiksmažodžiai daromi iš vardažodžiu, veiksmažodžiu ir ypac gausi ju daryba iš išiktuku.

Veiksmažodiniai vediniai. Su priesagomis *-inti* ir *-enti* darant veiksmažodžius iš veiksmažodžiu, aptariamoms priesagos atlieka „modifikacine funkcija keicia veiksmo pobudi (iš kartinio padaro kartotini), paryškina ar susilpnina veiksmą“ (Paulauskiene, 1994, 270), pvz.:

kurinti – *kurenti*, *purinti* – *parenti*, *ritinti* – *ritenti* ir t. t. Priesaga *-inti* turincius vedinius paprastai galima pakeisti priesagos *-enti* vediniais, taip pat galima ir priešinga kaita, pvz.: *kurina ugni* – *kurena ugni*, *purina žeme* – *purena žeme*, *ritina maišus* – *ritena maišus*.

Kurinti žr. „kurenti“ (: *kurti*)

Atsisedo ir kurina ugni (LKŽ, VI, 949).

Kurinau *peciu* (LKŽ, VI, 949).

Purinti „parenti“ (: *purti*)

Sliekai purina it trešia žeme (LKŽ, X, 952).

Purink *duona, pyragus gerai minkydama* (LKŽ, X, 952).

Tai purina plaukus, kad tik butu gražesne (LKŽ, X, 952).

Ritinti „risti“ (: *risti*)

Ritina *grudu maišus iš svirno* (DŽ, 662).

Jau aštu nta dešimti ritina (eina) (DŽ, 662).

Kurenti „kura deginant, kaitinti, šildyti“ (: *kurti*)

Troboje kurenosi ugnele (DŽ, 344).

Bobeles gryciose pecius kurena (LKŽ, VI, 945).

Parenti 1. „daryti puru“ (: *purti*)

Parenti *žeme, tarpueilius* (DŽ, 360).

Aplink augala reikia žeme parenti (LKŽ, X, 948).

2. „daryti pasiputusi, kedenti, velti“

Parenti *plaukus, patalus* (DŽ, 630).

Ritenti žr. „ritinti“ (: *risti*)

Uogas ritena per stala (LKŽ, XI, 730).

Neritenk paciu pažemiu (LKŽ, XI, 730).

Visi pavyzdžiuose pateikti veiksmažodžiu vediniai laikytini DS, nes yra artimos semantikos žodžiai. Tačiau darybines jų reikšmes šiek tiek skiriasi. Priesagos *-enti* veiksmažodiniu vediniu darybine reikšme yra mažybine, t. y. „daryti pamažu, po truputi tai, kas pasakyta pamatiniu žodžiu“. Priesagos *-inti* darybine reikšme yra kartotinė ir kartu mažybine, kuria galima nusakyti – „ne karta, tarpais daryti tai, kas pasakyta pamatiniu žodžiu“.

Aptariamam priesagu vediniai DŽ ir LKŽ vartojami tokiuose pat ar panašiuose žodžiu junginiuose ir dažniausiai atlieka tas pacias sintaksines funkcijas. Tačiau jų vartosenoje pastebima ir tam tikru savitumu, priesagos *-enti* vediniai *kurenti* (953 T) ir *parenti* (489 T) Tekstyno duomenimis vartojami itin dažnai, o jų sinonimai *kurinti* (23 T) ir *purinti* (0 T) – žymiai rečiau. DS poros *ritinti* – *ritenti* dažniau vartojamas yra priesagos *-inti* vedinys *ritinti* (47 T), vedinys *ritenti* Tekstyne fiksuotas tik 4 kartus.

Populiarioji periodika:

Kaip tikras mitinis herojus, iš klebonijai priklausanciu lauku jis ritino akmenis, kase griovius ir sausino laukus (T).

Per Šv. Velykas noriu paraginti jus kasdien ritinti šalin alkoholizmo akmeni (T).

Populiarioji periodika:

Kiekviena bango ritenama smiltele, visu savo charakteriu labai lietuviška, sava ir artima (T).

Tai jaunas, tai senas per stogus ritenas (T).

Kaip matyti iš pateiktu pavyzdžių, veiksmažodiniai vediniai *ritinti* ir *ritenti* dažniausiai vartojami populiariojoje periodikoje (neretai vietinėje periodikoje). Periodinėje spaudoje yra

vartojamas publicistinis stilius. K. Župerkos teigimu, „publicistikos tikslas – ne tik faktus pateikti, bet ir itikinti, atitinkamai nuteikti“ (Župerka, 1997, 86) (tam tikras raginimas, itaiga išsakoma sakinyje: *Per Šv. Velykas noriu paraginti jus kasdien ritinti šalin alkoholizmo akmeni*). Sakiniuose atsispindi aptariamam stiliui būdingas konkrečių faktų konstatavimas su vaizdingais ir emocingais žodžiais bei posakiais.

Ištiktukiniai vediniai. Priesagu *-inti* ir *-enti* ištiktukiniai vediniai pirmiausia reiškia pasikartojanti veiksmas, t. y. nusako kartotini veiksmas, susijusi su garsu ar judesiu, išreikštu ištiktuku. Aptariamam priesagu vediniai turi dar ir kitokių semantinių požymių: be veiksmo pasikartojimo ištiktukiniai priesagu *-inti* ir *-enti* nusako jo mažumą, menkumą, pvz.:

Maklinti *šnek.* „eiti, nieko nežiurint, knopinti, moklinti“ (: *makt*)

Kurgi maklini tiesiai ant žmogaus! (DŽ, 379).

Maklina kaip žveris (LKŽ, VII, 778).

Ridinti „ridenti, ritinti“ (: *rid*)

Šule, kubila ridina per kiema (DŽ, 658).

Per Velykas ridinom kiaušinius (LKŽ, XI, 534).

Maklenti *šnek.* „eiti be atodairos, moklinti“ (: *makt*)

Kur makleni iš paskos (DŽ, 378).

Kur makleni su tokiais purviniais cebatais!

Ridenti „ritinti“ (: *rid*)

Sviedini ridena (DŽ, 658).

Vaikas ridenasi nuo kalno (DŽ, 658).

Ištiktukiniai priesagu *-inti* ir *-enti* veiksmažodžiai *maklenti* – *maklinti* (labiau nei jau aptarti veiksmažodiniai darybinių morfemų vediniai) pasižymi emocingumu bei ekspresyvumu. Emocini bei ekspresini komponenta nesunku išžureti DS poroje *ridinti* – *ridenti* (nors šie vediniai mažai kuo skiriasi nuo jau aptartų veiksmažodinių vedinių *ritinti* – *ritenti*), o neigiama emocini santyki su ištiktuku reiškiamu veiksmu turi DS pora *maklinti* – *maklenti*. Pastarųjų vedinių semantines reikšmes turi pažymas *šnek.*, kurios reiškia, kad jie vartojami šnekamojoje kalboje. Be šnekamosios kalbos atspalvio, ištiktukiniuose vediniuose *maklinti* – *maklenti* jaučiamas ir menkinamas požūris.

Tekstyno medžiaga rodo, kad vediniai *maklinti* (0 T) – *maklenti* (2 T), *ridinti* (0 T) yra labai retai vartojami, išimti darbo priesagos *-enti* vedinys *ridenti*, kuris Tekstyne yra pavartotas 188 kartus. Dažniausiai aptariamam vediniui vartosenos aplinka yra grožinės literatūros knygos, neretai – publicistiniai leidiniai, plg.: - *Kur maklenat, po velniais?* (T). *Tuksejo širdis maklenant tuos gelsvai rausvus Molinio kalno dumblus* (T). Grožinės literatūros tekstuose vartojamas vedinys *maklenti* turi ryškų emocinį atspalvį (kaip konotacinis reikšmės komponentas).

2.2.3. Priesagu *-inti* ir *-oti* darybinių sinonimų vartoseną

Vardažodiniai vediniai. Su dariausios priesagos *-oti* vediniais dažnai sinonimiškai santykiauja priesaga *-inti* turintys veiksmažodžiai. Visi su šiomis priesagomis sudaryti DS yra išvesti iš vardažodžių. Sinonimiški priesagu *-oti* ir *-inti* vediniai gali būti vartojami panašaus tipo

žodžiu junginiuose ir panašioje (o kartais ir tapacioje) leksineje semantineje aplinkoje, pvz., **griozdinti baldus** – **griozdoti baldus**, **murzindamas veida** – **murzodamas veida**, **melynai spalvinti** – **melynai spalvoti** ir t. t.

Griozdinti 1. „nešti, gabenti kokius griozdus“
(: *griozdas*)

Griozdinti *senus baldus* (DŽ, 189).

Griozdino (*gabeno*) *visa diena ir dar nebaige* (LKŽ, III, 616).

Murzinti „daryti murzina, tepti, terlioti“ (: *murzius*)

Jis drebejo ir verke, murzindamas ašaromis veida (LKŽ, VIII, 434).

Spalvinti „teikti spalva, dažyti“ (: *spalva*)

Ir senoveje žmones mokejo gerai išdirbti ir spalvinti avikailius (LKŽ, XIII, 316).

Raudonai, melynai spalvinti (LKŽ, XIII, 316).

Griozdoti žr. „griozdinti“ (: *griozdas*)

Negriozdok – *paciam reiks sutvarkyti* (LKŽ, III, 617).

Murzoti žr. „murzinti“ (: *murzius*)

Šluostydamas su bjauriu mazgotuviu stala, murzoji tiktai (LKŽ, VIII, 434).

Ko dabar murzojies tuo muilu, ar jau negali be jo nusiprausti?! (LKŽ, VIII, 434).

Spalvoti „daryti spalvota, spalvinti“ (: *spalva*)

Bangos apsispalvojo krauju (LKŽ, XIII, 316).

Priesagos *-inti* (kaip ir jau aptartos priesagos *-oti*) vediniai paprastai daromi iš daiktavardžiu ir budvardžiu, pvz.: *griozdinti* (: *griozdas*), *murzinti* (: *murzius*). Peržvelgus DS eiles su šiomis priesagomis (žr. Priedus), matyti, kad daiktavardiniu vediniu yra daug mažiau nei budvardiniu. Iš budvardžiu padaryti priesagos *-inti* vediniai savo reikšmemis beveik nesiskiria nuo priesagos *-oti* vediniu.

Vedinius *griozdoti* – *griozdinti*, *murzoti* – *murzinti* ir *spalvoti* – *spalvinti* sinonimais laikyti leidžia tas pats kiekvienos poros pamatinis žodis, tokia pati arba artima ju leksine reikšme bei visu bendra darybine reikšme „daryti toki ar tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu“.

Tirta medžiaga rodo, kad dažnas kalbos vartotojas iš DS poros vediniu *spalvoti* – *spalvinti* renkasi iprastesni priesagos *-inti* vedini. Tekstyne pateikti 72 iš ivairiu tekstu surinkti veiksmazodžio *spalvinti* pavyzdžiai ir tik du negrožines literatūros pavyzdžiai, kuriuose vartojamas veiksmazodis *spalvoti*, plg.:

Negrožine literatūra (knygos):

Vaikai spalvoja norimomis spalvomis ir vardija, kiek ir koku drabuželiu pakabinta (T).

Po to vaikai piešia ratus, spalvoja vagonelius pagal aukletojos nurodyma... (T).

Negrožine literatūra (knygos):

Vaikai spalvina kvadratus raudonai, o skritulius geltonai (T).

Gožine literatūra (knygos):

Gilgamešas nutapys ja, butinai nutapys, jis spalvins ir spalvins savo kambario langus, kad juose neliktu

ne plotelio bespalvystes (T).

Respublikine periodika:

Dailininke paliko daug vietos ir paciu moksleiviu vaizduotei – jie gales piešti ir spalvinti (T).

Iš pateiktu pavyzdžiu matyti, kad sinonimiški veiksmažodžiai *spalvoti* ir *spalvinti* yra vartojami panašioje (ar net tapacioje) leksineje semantineje aplinkoje. Ju sukeiciamumas vietomis nera griežtai ribojamas jokiu prasminiu ar stilistiniu atspalviu, todel galima sakyti, kad šie DS pasižymi dideliu (ar net absoliuciu) sinonimiškumo laipsniu. Veiksmažodis *spalvinti* aptariamoje DS poroje dominuoja, nes priesagos *-inti* vediniai yra neutralnesni ir iprastesni už priesagos *-oti* vedinius.

DS poru *griozdoti – griozdinti, murzoti – murzinti* vartoseną retesnę – i Tekstyna itrauktas tik vedinys *griozdinti* (1 T), o kiti vediniai Tekstyne nefiksuoja: *Pijus ant pirštu galu icimpino i sesutes kambari ir pataliukais visokiais rakandais eme griozdinti tarpduri* (T). Sinonimišku vediniu *griozdoti – griozdinti, murzoti – murzinti* retesnę vartoseną gali buti nulemta to, kad aptariami priesagu *-oti* ir *-eti* veiksmažodžiai turi šnekamosios (buitines) kalbos bruožu, todel negali buti vartojami oficialioje kalboje, retai – beletristikoje, publicistikoje.

2.3. Priešdelio *pa-* vediniu ir ju sinonimu vartoseną

Priešdelis *pa-* yra vienas tipiškiausiu ir dariausiu veiksmažodžiu daryboje. Iš viso sudarytos 123 DS eiles, kuriose dominuoja priešdelio *pa-* vediniai. Priešdelio *pa-* vediniai sinonimiškai santykiauja su ivairiu kitu priešdeliu vediniais, todel jie laikomi dominante. Gausiausias DS eiliu grupes sudaro priešdeliu *pa-* ir *ap(i)-*, *pa-* ir *iš-*, *pa-* ir *nu-*, *pa-* ir *su-* ir kt. (žr. 1 prieda) vediniai.

2.3.1. Priešdeliu *pa-* ir *ap(i)-* darybiniu sinonimu vartoseną

Gausiausia priešdeliniu veiksmažodžiu DS grupe sudaro priešdelius *pa-* ir *ap(i)-* turintys vediniai. Iš viso sudarytos 47 DS eiles, pvz.: *padygti – apdygti, padiržti – apdiržti, padrekinti – apdrekinti, paglamžyti – apglamžyti 1, paglebti – apglebti, paglemžti 1 – apglemžti 2* ir kt. (žr. 1 prieda). Pamatiniais aptariamu priešdeliu vediniu žodžiais dažniausiai eina aktyvaus veiksmo veiksmažodžiai.

Apdygti „kiek sudygti, išleisti daigu“ (: *dygti*)

Rugiai jau apdyge (DŽ, 19).

Reikia agurkai želdyt – greiciau apdigs (LKŽ, II, 530).

Padygti „kiek sudygti, apdygti“ (: *dygti*)

Nuo lietaus padygo rugiai (DŽ, 471).

Agurkai buvo gražiai padyge, ale padžiuvo (LKŽ, II, 531).

Vasarojus **apdygo** taip gražiai, kaip pilte išpyle (LKŽ, II, 530).

Apdrekti „pasidaryti kiek dregnam“ (: *drekti*)

Drabužiai apdreke (DŽ, 19).

Apdreko *grudai* (LKŽ, II, 683).

Apgižti „kiek sugižti“ (: *gižti*)

Pienas apgižo (DŽ, 21).

Apgižusio *pieno nemegsta nei kates* (LKŽ, III, 390).

Sriuba apgižo šiltai stovedama (LKŽ, III, 390).

Apglebti „kiek suglebti“ (: *glebti*)

Kai neišsimiegi, tai kai apglebes (DŽ, 21).

Neišsimiegojes atsikeli, tai kaip ir apglebes visa diena (LKŽ, III, 406).

Ir padygo žalia ruta tarp žirgo kojeliu (LKŽ, II, 531).

Padrekti „pasidaryti kiek dregnam“ (: *drekti*)

Padreke miltai (DŽ, 471).

Rudeni visi pašaliai nuo lietaus padreksta (LKŽ, II, 683).

Pagižti „kiek sugižti“ (: *gižti*)

Pagižes pienas (DŽ, 475).

Vasara viralai greit pagyžta (LKŽ, III, 390).

Išpilk ta kava – jau bus pagižusi (LKŽ, III, 390).

Paglebti „kiek suglebti“ (: *glebti*)

Paglebe daržoviu lapai (DŽ, 476).

Kelias paglebes (iš viršaus) ir patižes (giliau) (LKŽ, III, 406).

Iš pateiktu pavyzdžių matyti, kad reikšmės skirtumas tarp priešdėliu *pa-* ir *ap(i)-* vediniu yra beveik nejauciamas, todėl šiuos sinonimus sukeitus vietomis žodžiu junginiu ar sakiniu prasme iš esmės nepasikeičia, plg., *rugiai jau apdyge – rugiai jau padyge*, *drabužiai apdreke – drabužiai padreke*, *pienas apgižo – pienas pagižo*, *apglebe daržoviu lapai – paglebe daržoviu lapai*.

Priešdėliu *pa-* ir *ap(i)-* vediniu bendra darybine reikšme yra mažybine, t. y. tokia reikšme, kuria galima nusakyti taip: „atlikti menkesni, silpnėsi veiksmas už ta, kuris pasakytas pamatiniu žodžiu“. Taigi šios „darybines kategorijos vediniai reiškia veiksmo silpnumą, jo menka intensyvumą“ (DLKG, 2006, 405). Taip pat šie vediniai žymi tarpine riba pasiekusius veiksmus, pvz.: *apdygti* „kiek sudygti, išleisti daigų“ ir *padygti* „kiek sudygti, apdygti“, *padrekti* „pasidaryti kiek dregnam“ ir *apdrekti* „pasidaryti kiek dregnam“, *pagižti* „kiek sugižti“ ir *apgižti* „kiek sugižti“ ir kt.

Veiksmažodžiu DS poru *padygti – apdygti*, *padrekti – apdrekti* nariai yra stilistiškai nežymėti žodžiai, todėl jie gali būti vartojami ivairiuose funkciniuose stiliuose. DS *padygti* ir *apdygti*, kurie turi labai panašią leksinę reikšmę, Tekstyne fiksuojami tik po kelis kartus – *padygti* (3 T) – *apdygti* (2 T). Aptariamais priešdėliu *pa-* ir *ap(i)-* veiksmažodžiais Tekstyne vartojami publicistinio stiliaus periodiniuose leidiniuose, pvz.: *Jau po 2 metų seklu daigumas nebeatitiko I klases reikalavimu, nes 1987 m. jau prieš derliaus nuemimą sekla buvo išbrinkusi, apdygusi* (T); *Šerdami gyvuliams pažaliavusias ir padygusias bulves, butinai jas išvirkite, o vandeni, kuriame vire bulves, išpilkite lauk tuoj pat po virimo* (T). Pateiktuose pavyzdžiuose aptariamais priešdėliniais vediniais neturi ryškaus stilistinio atspalvio. Sakiniuose atsiskleidžia publicistiniam stiliui būdingas konkrečių faktų konstatavimas, autoriaus pastangos paveikti skaitytoją logine argumentacija.

DS poros *padrekti* ir *apdrekti* Tekstyne fiksuojamas tik priešdelio *pa-* vedinys *padrekti* (4 T), o vedinio *apdrekti* vartosenos pavyzdžiu nepateikta (vadinasi, jis vartojamas itin retai), pvz.: *Pablyškusio veido moteris nosinaite pasišluoste padrekusias ir karšciuojancias akis, atsisveikino ir išėjo* (T); *Šeimininke papjausto lašiniu, svoguno, padrekusios duonos kepaliuka, raugintu kopustu lekšte* (T). Pateiktuose grožinės literatūros pavyzdžiuose vedinys *padrekti* autoriui padeda tiksliau apibudinti požymi ar ypatybę.

DS *paglebti – apglebti, pagižti – apgižti* semantikoje jauciamą menkinamoji konotacija, žodžiu junginyje ar sakinyje šie vediniai dažnai igyja neigiama emocini vertinima. Tekstyno medžiaga rodo, kad abiejų eiliu nariai vartojami nevienodu dažnumu. DS poros *pagižti – apgižti* priešdelio *ap-* vedinys *apgižti* nurodytas 1 karta grožinėje literaturoje, o vedinys *pagižti* Tekstyne nefiksuotas, pvz.: *Tu, moc, jam apgižusio pieno duok pasrebt, gal pramuš* (T). Pavyzdyje išryškėja vedinio *apgižti* semantikoje jauciamas menkinamasis vertinimas. J. Pikcilingio nuomone, „veiksmažodžiai, kur priešdelis ar priesaga (arba abu) žymi veiksmo mažybe, turi neabejotina šnekamosios kalbos atspalvi“ (Pikcilingis, 1975, 74). Ši sakini laikyti buitinio stiliaus leidžia nemažai jam būdingu požymiu: vaizdingi šnekamosios kalbos žodžiai, žodžių formų trumpinimas, vartojamas familiarus kreipinys (*moc*), emociingumas.

Nevienodu dažnumu vartojami ir DS eiles nariai *paglebti* (2 T) – *apglebti* (6 T), pvz.: *O kai nubudo, jau maloniu pavakariu dvesavo alksniu paglebe lapai* (T); *Ši darba reikia atlikti atsargiai, geriausia vidurdieni, kai augalai buna daugiau apglebe, minkštesni, mažiau lužta* (T). Tai, kad aptariamais sinonimiški priešdeliu *pa-* ir *ap(i)-* vediniai *pagydyti – apgydyti, padrekti – apdrekti, pagižti – apgižti, paglebti – apglebti* vartojami retai (arba vienas DS narys Tekstyne nefiksuotas), leidžia daryti prielaidą, kad šios sisteminės DS eiles ilgainiui gali išnykti.

2.3.2. Priešdeliu *pa-* ir *nu-* darybiniu sinonimu vartoseną

Dabartinėje lietuvių kalboje yra nemaža priešdeliu *pa-* ir *nu-* vedinių, kurie gali būti laikomi sinonimais. Iš viso sudarytos 37 tokiu DS eiles. Aptariamais priešdeliais vediniams dažniausiai suteikia veiksmo baigtumo reikšmę, pvz., priešdeliu *pa-* ir *nu-* vediniai *pamelynuoti* ir *numelynuoti* sudaro DS eilę leksinė reikšmė „pasidaryti melyną“, vediniai *paneigti – nuneigti* sinonimiškai santykiauja leksinė reikšmė „atmesti, nepripažinti“ ir kt. „Del veiksmažodžiams suteikiamos visiškos veiksmo baigties ar dalinės ribos reikšmės šie priešdeliai yra svarbiausia ivykio veiksmo raiškos priemone“ (Keinys, 1999, 89).

Pamelynuoti „pasidaryti melyną“ (: *melynuoti*)
Pamelynaves veidas (DŽ, 492).

Numelynuoti „pasidaryti melyną“ (: *melynuoti*)
Visa numelynavusi, sustingusi (DŽ, 440).

Vejas labai žvarbus, nosys pamelynavo kaip slyvos (LKŽ, VII, 1034).

Iš šalcio pamelynavusios lupos (LKŽ, VII, 1034).

Paneigti „atmesti, nepripažinti“ (: *neigti*)

Buvo paneigti pasklide gandai (DŽ, 495).

Faktu nepaneigsi (DŽ, 495).

Nuo pradžios vis žemes dirbinykas buvo paneigtas (LKŽ, VIII, 626).

Pasamdyti 1. „priimti i darba (už sutarta atlyginima)“ (: *samdyti*)

Pasamde meistra namui remontuoti (DŽ, 506).

Pasisamde darbininka (DŽ, 506).

Ja tenai pasamde, ir vel mokino visa žiema (LKŽ, XII, 99).

2. „išnuomoti“

Pasamde mokiniui kambari (DŽ, 506).

Reikia malkos vežt, butas pasamdyt, maistas duot (mokiniui) (LKŽ, XII, 100).

Pirmininkas veže, pasamde mašina (LKŽ, XII, 100).

Rankos numelynavo, regis, kad mirs (LKŽ, VII, 1034).

Jis brido tolyn gatvele, akis ismeiges i tolimas numelynavusias girias (LKŽ, VII, 1034).

Nuneigti „atmesti, nepripažinti“ (: *neigti*)

To niekas negali nuneigti (DŽ, 441).

Ponai žmogu nuneigia (LKŽ, VIII, 626).

Nepatiko žodžiai, ka ana nuneige (LKŽ, VIII, 626).

Nusamdyti 1. „priimti i darba“ (: *samdyti*)

Nusamdyti meistra (DŽ, 449).

Nusamde mumis ažuolus vežti (LKŽ, XII, 99).

Nusamde piemeni bandai ganyti (LKŽ, XII, 99).

2. „išnuomoti“

Nusamdyti buta (DŽ, 449).

Nusamdyti kambari (DŽ, 449).

Atejo in karaliaus mieta, nusamde sau namus (LKŽ, XII, 99).

Pateiktu vediniu vartojimo pavyzdžiai rodo, kad DS *pamelynuoti* – *numelynuoti*, *paneigti* – *nuneigti*, *pasamdyti* – *nusamdyti* yra labai artimos arba tapacios reikšmes žodžiai. Galimi ir tinkami abiejų vediniu vartosenos variantai, pvz.: *pamelynavusios lupos* – *numelynavusios lupos*, *paneigti gandai* – *nuneigti gandai*, *pasamde meistra* – *nusamde meistra*. Skirtingu priešdėliu vediniu sukeitimas tame paciam kontekste nesuteikia žodžiu junginiui arba sakiniui papildomu atspalviu.

Aptariamose priešdėliu *pa-* ir *nu-* DS eilese esama polisemijos atveju. Veiksmažodžiu vediniai *pasamdyti* ir *nusamdyti* yra sinonimiški dviem reikšmėmis ir ieina i dvi DS eiles. Vediniai *pasamdyti* 1. „priimti i darba (už sutarta atlyginima)“ ir *nusamdyti* 1. „priimti i darba“ sudaro viena DS eile, priešdėlio *pa-* vedinys *pasamdyti* kita reikšme „išnuomoti“ sudaro DS eile su vedinio *nusamdyti* antrąja reikšme „išnuomoti“. Kaip rodo Tekstyno medžiaga, skiriasi aptariamose DS eiles nariu vartoseną: dažnas kalbos vartotojas renkasi priešdėlio *pa-* vedini *pasamdyti* (734 T), jo sinonimas *nusamdyti* Tekstyne fiksuotas 137 kartus. Dažniausiai šie vediniai vartojami publicistinio stiliaus ir grožinės literatūros tekstuose, plg.:

Grožinė literatūra (knygos):

Kita diena ponas Moras pasamde moteriške, kad nušveistu jo senus varinius indus (T).

Grožinė literatūra (knygos):

Atvažiave motinos gimines tuo kartu apejo uki, nusamde šeimininke globeja, kadangi net vyriausias

Respublikine periodika:

*Bedarbiu daug, o pameginkite, sakysim, per bulviakasi **pasamdyti** darbininku (T).*

brolis Juozas nebuvo pilnametis ir neturejo teises savarankiškai ukininkauti (T).

Respublikine periodika:

*Ir jokia valdžia nesidomi, kokiam darbui **nusamdyti** vyrukai, besiblaškantys dienom ir vakarais po kaimus kaimelius (T).*

Priešdeliniai vediniai *pasamdyti* – *nusamdyti* neturi jokių stilistinių požymių, gali būti vartojami ivairioje stilistinėje aplinkoje, nesuteikdami sakiniams jokių papildomų atspalvių.

DS eiles *paneigti* – *nuneigti* nariai taip pat yra stilistiškai neutralūs žodžiai, todėl jų vartoseną ivairiuose funkcinuose stiliuose nėra ribojama. Tekstyno medžiaga rodo, kad dažnesnis ir iprastesnis yra priešdelio *pa-* vedinys *paneigti*. Šis vedinys Tekstyne ivairiuose stiliuose ir kontekstuose pavartotas 4957 kartus, o jo sinonimas *nuneigti* Tekstyne fiksuotas 211 kartą. Dažniausiai aptariamam priešdeliui vediniai vartojami respublikinėje periodikoje ir negrožinės literatūros knygoje, plg.:

Respublikine periodika:

*Deja, šiu itarimu nebuvo galima nei **paneigti**, nei patvirtinti (T).*

*Naujieji radiniai **paneigia** teorija, kad šiuolaikinis žmogus išsivystė Europoje, ir griaua teiginius, kad baltaodžiu rase yra tobuliausia (T).*

Negrožinė literatūra (knygos):

*Semiotika ir rekonstrukcija **paneigia** devynioliktojo amžiaus realistini isitikinimą, jog kalbos ženklai skaidriai ir paprastai nurodo realius daiktus (T).*

Respublikine periodika:

*Kita vertus, net jo priešai negali **nuneigti** faktų (T).*

*Istatymas rengiamas, kad iteisintu taisyklės (taip pavadinti nuostatai) ir teigia, jog asmenvardžiai rašomi pagal jas, o jo projektas čia pat **nuneigia** viena iš svarbiausių jose skelbtų principų (T).*

Negrožinė literatūra (knygos):

*1413 m. deklaruojama inkorporacija, bet Haroldles dokumentas, prieštaraudamas sau, tolesniame tekste ja **nuneigia** (T).*

Pavyzdžiai rodo, kad abu priešdelių *pa-* ir *nu-* vediniai *paneigti* – *nuneigti* vartojami panašiuose kontekstiniuose sakiniuose. Tačiau nors šie labai artimos semantikos bendrašakniai skirtingu priešdelių vediniai gali sudaryti tokius pacius žodžių junginius, dominuojantis yra darybines morfemos *pa-* vedinys *paneigti*.

I Tekstyna nėra itrauktas priešdelio *nu-* vedinys *numelynuoti*, bet pateikiama nemažai veiksmažodžio *pamelynuoti* (23 T) vartosenos atveju, pvz.: *Retkarciais pažeidžiama veido oda, ji sukietėja ir **pamelynuoja** (T); Juos reikia sudoroti iki pavasario, antraip egles tiks tikrai malkoms: mediena **pamelynuos**, ja išvarpys kenkejai (T)*. Pateiktuose pavyzdžiuose aptariamam vedinys *pamelynuoti* vartojamas tiesiogine reikšme ir neturi jokių stilistinių ypatybių. N. Sližienės (1994) nuomone, veiksmažodžio semantines ypatybes dažnai gali nulemti viso sakinio turinys. „Veiksmažodžiui pripažistamas centrinis vaidmuo sakinyje, nes jo prigimtis, vidinės ypatybės lemia

sakinio sudėti ir pobūdį: kokie daiktavardžiai turi lydeti veiksmą, koks tu daiktavardžiu santykis su juo, kokia juo semantinė charakteristika“ (Sližiene, 1994, 16).

Taigi remiantis Tekstyno duomenimis, galima daryti prielaidą, kad DS eiliu *pamelynuoti* – *numelynuoti*, *paneigti* – *nuneigti* ir *pasamdyti* – *nusamdyti* vartosenoje isigali priešdelio *pa-* vediniai: *pamelynuoti* (23 T), *paneigti* (4957 T), *pasamdyti* (734 T). Pastarieji vediniai gali išlikti aktyviosios leksikos dalimi, o rečiau vartojami jų sinonimai (be tam tikru išlygu), ilgainiui gali pereiti į pasyviają vartoseną ar visiškai išnykti.

2.3.3. Priešdeliu *pa-* ir *iš-* darybiniu sinonimu vartoseną

Sinonimų grupę sudaro priešdeliu *pa-* ir *iš-* vediniai. Iš viso sudaryta 16 tokiu DS eiliu, pvz.: *paaiškėti* – *išaiškėti*, *pagydyti* – *išgydyti*, *pamainyti* – *išmainyti* ir kt. (žr. 1 priedą). Aptariamam priešdeliu DS žymi tik pamatiniu žodžiu nusakytą veiksmo ribą, nesuteikdami kokio nors papildomo reikšmiu, pvz.:

Išgydyti prž. „išgyti“³³ (: *gydyti*)

Išgydyti ligoni (DŽ, 233).

Išgydyti ka nuo džiovos (DŽ, 233).

Išmainyti 1. „mainais iškeisti“ (: *mainyti*)

Išmainyti karve i arkli (DŽ, 243).

Ir išmainiau sena višta i jauna viščiuka (LKŽ, VII, 742).

2. „stambesnius pinigų iškeisti smulkesniais“

Išmainyti šimtaine (DŽ, 243).

Anas jau dvidešimtuka išmaine (LKŽ, VII, 742).

Pagydyti prž. „pagyti“³⁴ (: *gydyti*)

Pagydyti ligoni (DŽ, 475).

Tu mane pagydei, kaip riešuta išgvilbei (lengvai, greit) (LKŽ, III, 285).

Pamainyti 1. „visai ar laikinai pakeisti vieną daiktą į kitą, padaryti mainus“ (: *mainyti*)

Pamaine ožka i avi (DŽ, 490).

Tavo jauna skaisti mergužele nu su kitu žodelius tai kalba, nu su kitu žiedeli pamaine (LKŽ, VII, 742).

4. „pakeisti stambius pinigų smulkesniais“

Pamainyti šimtaine (DŽ, 490).

Pamainyti pinigų (LKŽ, VII, 743).

Priešdeliniai vediniai *pagydyti* – *išgydyti* ir *pamainyti* – *išmainyti* padaryti iš aktyvu veiksmų reiškiančių žodžių. DS pora *pagydyti* – *išgydyti* priskiriama priežastiniams (kauzatyviniams) veiksmų žodžiams, o vediniai *pamainyti* – *išmainyti* priklauso busenos kaitos (mutatyviniams) veiksmų žodžiams. Abiejų priešdelių vediniai rodo, kad veiksmas, pasakytas pamatiniu žodžiu, pasieks rezultata.

Veiksmų žodžių DS pora *pagydyti* – *išgydyti* ir *pamainyti* – *išmainyti* nariai yra stilistiškai nežymėti, todėl jų tarpusavio sukeičiamumas ivairiuose kontekstuose nėra ribojamas, plg., *pagydyti*

³³ **Išgyti** „pasveikti“.

³⁴ **Pagyti** „pasveikti“.

ligoni – išgydyti ligoni, pamainyti šimtine – išmainyti šimtine. Aptariamieji vediniai gali būti vartojami panašaus tipo ivairiu funkciniu stiliu sakiniuose.

Tirta Tekstyno medžiaga rodo, kad dažnas kalbos vartotojas iš DS poros *pagydyti – išgydyti* renkasi iprastesni priešdelio *iš-* vedini *išgydyti* – Tekstyne pateikti 1276 iš ivairiu tekstu surinkti veiksmazodzio *išgydyti* pavyzdžiai, o priešdelio *pa-* vedinys *pagydyti* fiksuotas 383 kartus. Štai keletas pavyzdziu:

Grožine literatura (knygos):

Girininkas ne viena sužeistaji išslauge, pagyde, išslapste (T).

Negrožine literatura (knygos):

Tai liga, kuria galima gydyti ir pagydyti (T).

Populiarioji periodika:

– *Jeigu musu dievinamoji susirgs, skaitydama jusu nuobodžius romanus, aš ja pagydysiu* (T).

Grožine literatura (knygos):

Tegyde tiktai vaikus, bet ka paeme gydyti, ta ir išgyde (T).

Negrožine literatura (knygos):

Norint išgydyti liga, butina pašalinti jos priežastis (T).

Populiarioji periodika:

Na ateis laikas, ir tikiuosi, aš tave išgydysiu (T).

Iš pateiktu pavyzdziu matyti, kad DS *pagydyti* ir *išgydyti* vartojami panašioje leksineje semantineje aplinkoje. Ju sukeiciamumas vietomis nera ribojamas joku prasminiu ar stilistiniu atspalviu, todėl galima sakyti, kad šie DS pasižymi dideliu (ar net absoliuciu) sinonimiškumo laipsniu. Veiksmazodis *išgydyti* šioje DS poroje dominuoja, nes jis yra iprastesnis už priešdelio *pa-* vedini *pagydyti*.

DS poros *pamainyti – išmainyti* vartosenoje taip pat labiau isigalejes priešdelio *iš-* vedinys *išmainyti* (201 T), veiksmazodis *pamainyti* Tekstyne pavartotas tik 15 kartu, pvz.: *Pagalviu plunksnas mama išmaine i duona* (T); *Grudu, mesos, žuvu užtekdavo visai šeimai, dar ir likdavo parduoti ar pamainyti i reikalingesnius daiktus, ginklus, irankius* (T).

2.3.4. Priešdeliu *pa-* ir *su-* darybiniu sinonimu vartosena

Gana dažnai tarpusavyje sinonimiškai santykiauja priešdeliu *pa-* ir *su-* vediniai (sudarytos 27 tokios eiles). Analizuojant sinonimišku vediniu sėmantika, matyti, kad priešdeliu *pa-* ir *su-* vediniu vyraujanti reikšme yra veiksmo pradžios, t. y. tokia reikšme, kuri yra apibudinama taip: „pradeti veiksmas, pasakyta pamatiniu žodžiu“. Visus veiksmo pradžios veiksmazodžius galima pakeisti žodžiu junginiais, pvz.: *paabejoti – suabejoti* ? pradeti abejoti, *padažneti – sudažneti* ? pradeti dažneti, *padvisti – sudvisti* ? pradeti dvisti ir kt. Priešdeliu *pa-* ir *su-* vediniai gali tureti rezultatine veiksmo baigties reikšme, pvz.: *padauginti – sudauginti, pagadinti – sugadinti* ir kt. (žr. 1 prieda). „Grynoji rezultatine veiksmo baigtis susiformuoja tuo atveju, kai priešdelis parodo, jog

pasiektas butent tas rezultatas, i kuri buvo orientuotas pamatinio veiksmazodzio veiksmas“ (Paulauskiene, 1994, 275).

<p>Paabejoti „neilgai abejoti; truputi suabejoti“ (: <i>abejoti</i>) <i>Kiek paabejojo, bet sutiko</i> (DŽ, 465). <i>Žadejo pirkti karve, bet paabejojo, ar duos pieno</i> (LKŽ, I, 5). Padauginti 3. mat. „atlikti daugybos veiksmas“ (: <i>dauginti</i>) <i>Tris padauginti iš keturiu</i> (DŽ, 469). <i>Ilguma platumu padaugink</i> (LKŽ, II, 321). Padažneti „pasidaryti dažnesniam“ (: <i>dažneti</i>) <i>Pulsas padažnejo</i> (DŽ, 470). <i>Padažneje žodžiai</i> (DŽ, 470). Padvisti „pradeti dvokti, padusti“ (: <i>dvisti</i>) <i>Padvises oras</i> (DŽ, 473). <i>Nusudyta mesa greit padvysta</i> (DŽ, 473).</p>	<p>Suabejoti „šiek tiek paabejoti“ (: <i>abejoti</i>) <i>Jis suabejojo, ar išteses pažadus</i> (DŽ, 741). <i>Ne karta buvo suabejotes del ateities</i> (LKŽ, I, 5). Sudauginti „atlikti daugybos veiksmas“ (: <i>dauginti</i>) <i>Sudauginti du skaicius</i> (DŽ, 746). <i>Sudaugine 6 su 3, gausim 18</i> (LKŽ, II, 321). Sudažneti „pasidaryti dažnesniam“ (: <i>dažneti</i>) <i>Sudažnejo širdies plakimas</i> (DŽ, 747). <i>Rudeni padažnejo žveju vestuves</i> (LKŽ, II, 347) Sudvisti „pradeti dvokti, sudusti, sušvinkti“ (: <i>dvisti</i>) <i>Oras toks sudvises, kodel neatsidarote lango</i> (DŽ, 750). <i>Sudvisusi mesa</i> (DŽ, 750).</p>
--	---

Pateiktu DS semantines reikšmes yra panašios arba tapacios. Taikant substitucijos metoda matyti, kad bendrašakniu vediniu sukeitimas vietomis nesuteikia nei žodžiu junginiams, nei sakiniams skirtingo prasminio atspalvio, pvz.: *paabejojo, bet sutiko* – *suabejojo, bet sutiko*, *padauginti du skaicius* – *sudauginti du skaicius*, *pulsas padažnejo* – *pulsas sudažnejo*, *padvises oras* – *sudvises oras*. Todel galima sakyti, kad priešdeliu *pa-* ir *su-* vediniai pasižymi dideliu sinonimiškumo laipsniu.

Tekstyno duomenys leidžia daryti prielaidas apie vediniu *paabejoti* – *suabejoti*, *padažneti* – *sudažneti* ir *padvisti* – *sudvisti* vartosena vartosenos dažnuma. DS poros *paabejoti* – *suabejoti* nariai yra stilistiškai neutralus žodžiai, vartojami ivairiuose funkciniuose stiliuose. Tekstyno medžiaga rodo, kad dažnesnis ir iprastesnis yra priešdelio *su-* vedinys *suabejoti* (2323 T), veiksmazodžio *paabejoti* pateikiami 58 pavyzdžiai. Iš Tekstynne pateiktos DS nariu *padažneti* – *sudažneti* vartosenos statistikos matyti, kad dažnesnis yra priešdelio *pa-* vedinys (439 T), o priešdelio *su-* vedinys *sudažneti* fiksuotas tik 2 kartus. Aptariamai DS dažniausiai vartojami grožines literaturos ir publicistiniuose tekstuose. Taip pat Tekstynne pateikta 20 iš ivairiu tekstu surinktu vedinio *sudvistini* ir tik 4 grožines literaturos pavyzdžiai, kuriuose vartojamas jo sinonimas – veiksmazodis *padvisti*.

<p><i>Neturejom pasu, ir pirmasis lietuvis, šiek tiek paabejotes, nuoširdžiai mus praleido</i> (T). <i>Pastaruuju metu labai padažnejo vienaskaitos</i></p>	<p><i>Vienu metu ji net suabejojo, ar cia buvo jis išenges, ar tik jos vaizduote sukure ta svecia</i> (T). <i>Sudažnejo musu spaudoje nauji, daug kam negirdeti</i></p>
--	--

inagininko vartoseną (T).

Kas yra šie namai, *padvise* cesnakais ir surudijusiomis silkėmis, su sienomis, išgraužtomis vabzdžiu, kas yra tie vabzdžiai? (T).

žodžiai: laicistai, laicizmas...(T).

Vargais negalais atsisedęs *sudvisusiame* guolyje, pažvelgęs pro iskilusį langą (T).

Remiantis Tekstyne pateikta medžiaga, galima daryti išvadą, kad priešdeliu *pa-* ir *su-* veiksmažodžiu vartoseną gali lemti kurio nors šiuo darybiniu morfemu vedinio dominavimas (aptariamose DS eilėse iprastesni yra *suabejoti*, *padažneti* ir *sudvisti*) ar vengimas kartoti viena vedini tame pačiame tekste.

DS poros *padauginti* (253 T) – *sudauginti* (16 T) Tekstyno duomenimis fiksuojami abu vediniai, tačiau skirtingu dažnumu, pvz.: *Ja ne vienas siule apskaiciuoti taip: sovietiniu laiku pensija padauginti iš 10* (T); *Staciakampio gretasienio turis apskaiciuojamas sudauginant visus tris jo matavimus...*(T). Vediny *padauginti* DŽ turi pažymą *mat*. Pažyma reiškia, kad aptariamasis vedinys yra matematikos terminas ir kartu nurodo jo vartojimo sritį. E. Jakaitienės teigimu, terminai „negali tureti jokiu emociniu atspalviu. Tai stilistiškai neutralūs žodžiai, tiksliai, objektyviai atspindintys savokos turinį“ (Jakaitienė, 1980, 72). Terminas *padauginti* yra daugiareikšmis. Kitos jo reikšmės yra iprastos, neturincios pažymu. Jomis šis vedinys neieina į jokia DS eilė ar pora.

2.4. Priešdelio iš- vediniu ir ju sinonimu vartoseną

DŽ medžiaga rodo, kad priešdelis *iš-* yra labai darus. Iš viso sudarytos 78 eilės, į kurias ieina priešdelio *iš-* vediniai. Galima išskirti kelias gausesnes priešdeliu *iš-* ir *nu-* (33 eilės), *iš-* ir *su-* (16 eiliu), *iš-* ir *at-* (13 eiliu) vediniu grupes (visas kitas grupes sudaro mažiau DS eiliu) (žr. 1 prieda). DŽ medžiaga rodo, kad dominuojantys priešdelio *iš-* ir su jais sinonimiškai santykiaujantys kitu priesagu vediniai sudaro antra pagal gausumą DS eiliu grupę.

2.4.1. Priešdeliu iš- ir nu- darybiniu sinonimu vartoseną

Priešdelio *iš-* vediniai neretai sinonimiškai santykiauja su priešdelio *nu-* vediniais (sudarytos 33 eilės). Šios grupės priešdelio *iš-* vediniai dažnai turi nublankusią krypties reikšmę. „Jungdamasis su aktyvaus veiksmo tranzityviaisiais ar su savaimė intensyvejančio veiksmo veiksmažodžiais, priešdelis *iš-* rodo tik veiksmo baigtumą ir rezultatiškumą“ (Paulauskienė, 1971, 179), pvz., *išlyginti*, *išravelti*. Priešdelis *nu-* taip pat labai dažnai „suteikia veiksmažodžiams tik pacias bendriausias reikšmes – veiksmo baigtumo ir rezultato. Šios reikšmės priešdelis jungiasi prie kryptingo veiksmo veiksmažodžiu, kuriu ir nepriešdeline forma reiškia veiksmą, siekiantį tam tikru rezultatu“ (Paulauskienė, 1971, 182), pvz., *nulyginti*, *nuravelti*. Taip pat veiksmažodžiai su

priešdeliais *iš-* ir *nu-* gali tureti didelio intensyvumo reikšme, pvz., *išsigasti – nusigasti*, o su sangražos dalelyte šie priešdeliai rodo ir „veiksma vykima iki soties“ (Paulauskiene, 1971, 179), pvz., *išsiverkti – nusiverkti*.

Išlyginti „paviršiu padaryti lygu“ (: *lyginti*)
Išlyginti dirva akeciomis (DŽ, 242).
Išlyginsim kelius, užsesime laukus, gimtasis židinyš bus vel jaukus (LKŽ, VII, 471).
Peilis toks iškapotas, reik ašmenis išlyginti (LKŽ, VII, 471).
Išraveti „išrauti piktžoles“ (: *raveti*)
Reikia išraveti daržus (DŽ, 250).
Išravejau lineli, *išravejau* žaliaji (LKŽ, XI, 335).
Išravejau aš savo bara (LKŽ, XI, 335).
Išsigasti „igauti baimes“ (: *gasti*)
Jis greit visko išsigasta (DŽ, 252).
Aš išsigastu netiketai pašauktas (DŽ, 252).
O kai pamaciau ši didi pulkeli, išsigando širdele (LKŽ, III, 152).
Išsiverkti „pakankamai verkti“ (: *verkti*)
Kita diena motina, jau iki soties išsiverkusi ir išsibarusi, eme tvarkytis (LKŽ, XVIII, 770).
Kai išsiverkiu, lengviau krutinej pasidaro, paskui net paciai juokas ima (LKŽ, XVIII, 770).
Tada atsisedus kokiam užkampyje išsiverksi ikvaliai (LKŽ, XVIII, 770).

Nulyginti 1. „padaryti paviršiu lygu“ (: *lyginti*)
Nulygink dirva akeciomis (DŽ, 439).
Dirvas nulyginkime valkemis (LKŽ, VII, 472).
Nulygink medi, kur nelygus (LKŽ, VII, 472).
Nuraveti „išraustyti (piktžoles)“ (: *raveti*)
Nuraveti darža (DŽ, 448).
Jos ruteles sejo, gražiai nuravejo (LKŽ, XI, 335).
Ta lysve pati nusiravejau (DŽ, 448).
Nusigasti „igauti baime, išsigasti“ (: *gasti*)
Nera ko cia nusigasti (DŽ, 450).
Jis labai nusigandes, kad reiks išvažiuoti (LKŽ, III, 152).
Aš nusigandau didžio pulkuželio (LKŽ, III, 152).
Nusiverkti 2. „išsiverkti“ (: *verkti*)
Nusiverkus pasidare lengviau (DŽ, 451).
Aš nusiverkiu, tai man ant krutines lengviau (LKŽ, XVIII, 771).
O kai nusiverke Ilgis, lyg akmuo nuo širdies nusirito (LKŽ, XVIII).

Iš pateiktu pavyzdžių matyti, kad visi veiksmažodžiu DS su priešdeliais *iš-* ir *nu-* yra vartojami panašioje (ar net tapacioje) leksineje semantineje aplinkoje. DŽ ir LKŽ pateikta nemažai analogišku aptariamam DS vartosenos pavyzdžiu, todėl taikant substitucijos metoda, sinonimiški vediniai nesuteiktu nei žodžiu junginiams, nei sakiniams skirtingu prasminiu atspalviu, pvz.: *išlyginti dirva – nulyginti dirva, išraveti daržus – nuraveti daržus, aš išsigastu – aš nusigastu, iki soties išsiverksi – iki soties nusiverksi*.

Aptariamam DS eiliu nariai vartojami nevienodu dažnumu. Priešdelio *iš-* vedinys *išlyginti* Tekstynė fiksuotas 1764 kartus, o jo sinonimas *nulyginti* – tik 35 kartus, pvz.:

Grožinė literatūra (knygos):
Moterys vežimeliu atveže juodžemio, išpyle, grebliais

Grožinė literatūra (knygos):
Izaijas konkrečiai sako, kad reikia nulyginti kalvas,

išlygino...(T).

Negrožine literatūra (knygos):

Saules spindulys paskutini karta išlygina veido raukšles (T).

užpilti duobes ir ištiesinti, kas yra kreiva (T).

Negrožine literatūra (knygos):

Molio pylimo paviršius buvo nulygintas rankomis (T).

Iš pateiktu pavyzdžių matyti, kad sinonimiški veiksmažodžiai *išlyginti* ir *nulyginti* neturi stilistiniu atspalviu, yra vartojami panašioje leksineje semantiniame aplinkoje, todėl galima sakyti, kad šie DS pasižymi dideliu sinonimiškumo laipsniu. Veiksmažodis *išlyginti* aptariamoje DS poroje dominuoja, nes priešdelio *iš-* vediniai yra neutraliesni ir iprastesni už priešdelio *nu-* vedinius.

I Tekstyna itrauktas gana dažnai ivairiuose tekstuose vartojamas veiksmažodis *išsiverkti* (iš viso 115 pavyzdžių). Vedinio *nusiverkti* pateikti tik 3 pavyzdžiai. DS poros *išravėti* (43 T) – *nuravėti* (36 T) vartoseną yra panaši, o DS poros *išsigasti* – *nusigasti* Tekstynė fiksuotas tik priešdelio *iš-* vedinys *išsigasti* (1275). Taigi tirta medžiaga leidžia kalbėti, kad DS eiliu *išlyginti* – *nulyginti*, *išravėti* – *nuravėti*, *išsigasti* – *nusigasti*, *išsiverkti* – *nusiverkti* vartosenoje isigali priešdelio *iš-* vediniai.

2.4.2. Priešdeliu *iš-* ir *su-* darybiniu sinonimu vartoseną

Gausia DS eiliu grupė sudaro priešdeliu *iš-* ir *su-* vediniai. Remiantis DŽ medžiaga, sudaryta 16 tokiu eiliu, pvz.: *išlenkti 2* – *sulenkti 1*, *išniekinti* – *suniekinti*, *išpurvinti* – *supurvinti*, *ištirpdyti* – *sutirpdyti* ir kt. (žr. 1 prieda). Aptariamieji priešdeliai veiksmažodžiams suteikia baigtumo reikšmę, t. y. priešdeliniu veiksmažodžiu pavadinamas tas rezultatas, į kurį orientuotas pamatinio veiksmažodžio veiksmas.

Išpurvinti „padaryti purvina“ (: *purvinti*)

Išpurvinti batai (DŽ, 249).

Išpurvino *kiauninė kepurė* (LKŽ, X, 991).

Vaikai braidydami po balas išsipurvino iki ausu (LKŽ, X, 991).

Ištižti 1. „sušlapus suminkštėti, sušliurti“ (: *tižti*)

Po lietaus žeme ištižusi (DŽ, 257).

2. *prk.* „suglebti, išlepti“

Nebuk toks ištižes (DŽ, 257).

Iššnipinėti „niek. šnipinejant sužinoti, išžvalgyti“ (: *šnipinėti*)

Viskas buvo ju iššnipineta iš anksto (DŽ, 256).

Supurvinti „sutepti purvu“ (: *purvinti*)

Supurvinau kojias (DŽ, 772).

Tai supurvinau aukso žiedeli (LKŽ, X, 991).

Peliute sušlapo, susipurvino savo kailineliu (LKŽ, X, 991).

Sutižti 1. „suminkštėti, išmirkti“ (: *tižti*)

Sniegas sutižes, purvinas (DŽ, 786).

Kelias visai sutižo (DŽ, 786).

2. „suglebti, sutingti“

Karšta diena žmogus sutyžti (DŽ, 786).

Sušnipinėti „sužinoti šnipinejant“ (: *šnipinėti*)

Na ka ten sušnipinejai (DŽ, 783).

Pavyzdžiuose pateiktu DS reikšmes yra panašios arba tapacios. Taikant substitucijos metoda matyti, kad bendrašakniu vediniu sukeitimas vietomis nesuteikia nei žodžiu junginiams, nei sakiniams skirtingo prasminio atspalvio, pvz.: *išsipurvinti rankas – susipurvinti rankas, žeme ištižusi – žeme sutžižusi, viskas iššnipineta – viskas sušnipineta*.

DS poros *išpurvinti – supurvinti* nariai yra stilistiškai neutralus žodžiai, todėl gali būti vartojami ivairiuose funkcinuose stiliuose. Tekstyno medžiaga rodo, kad nors ju vartoseną labai skiriasi, šiek tiek dažnesnis ir iprastesnis yra priešdelio *su-* vedinys *supurvinti* (38 T), veiksmazodžio *išpurvinti* pateikiami 26 pavyzdžiai, pvz.: *Kur atsisedo nakti tevas, kur ranka padejo, ten išpurvino* (T); *Gražiu gražiausia drabuži supurvino* (T). Grožinės literatūros tekstuose vartojami vediniai *išpurvinti – supurvinti* turi ryškia rezultatine veiksmo baigties reikšme, t. y. reiškia aktyvu tranzityvini veiksmą. Tai suteikia meniniam stiliui vaizdingumo.

Tekstyne nėra fiksuotas reciau vartojamos DS poros *ištižti – sutižti* priešdelio *iš-* vedinys *ištižti*, bet pateikiami 6 veiksmazodžio *sutižti* pavyzdžiai: *O kad mano pernykščiai sandalai visai sutižo nematai* (T). DS poros *iššnipineta – sušnipineta* Tekstyne fiksuojamas tik priešdelio *iš-* vedinys *iššnipineta* (7 T), pvz.: *– Tau rodosi, jog iššnipinejai ir tiksliai perpratai mudu su Karlu* (T); *Pasileidele Rude iššnipinejo, kur miškiniu bunkeris* (T). Aptariamo vedinio reikšme DŽ turi specialia pažyma *niek.*, kuri suteikia vediniui stilistini apibudinimą – „niekinamai vartojamas žodis ar posakis“ (DŽ, XIV). Niekinamą pažymą turintys vediniai turi emocini stilistines reikšmes komponentą, kuris yra pagrindas vediniui isitvirtinti tam tikroje kalbos vartojimo srityje. A. Gudaviciaus teigimu, „emocines semos, išreiškiančios pavadinamojo daikto ar reiškinių vertinimą, užima ypatinga vieta reikšmės strukturoje, nes apibudina visa reikšmę“ (Gudavicius, 2007, 26). Niekinamasis atspalvis daugiausia susijęs su šnekamąja kalba, tačiau dažnai gali būti ir meninio stiliaus raiškos priemone.

2.4.3. Priešdeliu *iš-* ir *at-* darybiniu sinonimu vartoseną

Su vieno dariausiu veiksmazodžiu priešdelio *iš-* vediniais dažnai sinonimiškai santykiauja priešdelio *at-* veiksmazodžiai. Sudaryta 13 DS eiliu su šiuos priešdelius turinčiais veiksmazodžiu vediniais.

Atbuti 1. „atidirbti, atitarnauti“ (: *buti*)

Atbuti dienas (DŽ, 45).

Atbuves ligi pusiaunakcio, išgirdo neišpasakytą žemes drebejimą (LKŽ, I, 1216).

3. „vartojamas kito veiksmazodžio reikšmei

Išbuti 1. „kuri laika išgyventi, išdirbti“ (: *buti*)

Jis mieste išbuvo trejus metus (DŽ, 227).

Vienoje vietoje jis negali ilgai išbuti (DŽ, 227).

Prastas darbininkas, kad negali metu vietoj išbuti (LKŽ, I, 1218).

5. *šnek.* „kito veiksmazodžio reikšmei sustiprinti“

sustiprinti“

Atšalo **atbuvo** viralas (DŽ, 45).

Atmegzti „atrišti mazga“ (: *megzti*)

Taip užmezge, kad negalima **atmegzti** (DŽ, 51).

Negerai užmezgi, kad **atsimezga** (DŽ, 51).

Atvynioti „padaryti nebesuvyniota, nesusukta“

(: *vynioti*)

Saldaini **atvynioti** (DŽ, 61).

Geltonu plauku kasa **atsivyniojo** jai nuo galvos (LKŽ, XIX, 476).

Arkliai javus išmyne **išbuvo** (DŽ, 227).

Išmegzti 1. „išrišti, atmegzti“ (: *megzti*)

Išmegzti mazga (DŽ, 244).

Džiaugiasi, kaip mazga sunarstyta **išmezges** (LKŽ, VII, 1006).

Išvynioti „padaryti nebesuvyniota“ (: *vynioti*)

Išvynioti siulus iš kamuolio (DŽ, 261).

Blogai suvyniotas pirkinys **išsivyniojo** (DŽ, 261).

Kaip išausdavo audima, rytmeti ant rasos **išvyniodavo** (LKŽ, XIX, 476).

Kaip matyti iš pavyzdžių, su priešdeliais iš- ir at- veiksmažodžiai daromi iš busenos veiksmažodžiu (*atbuti* – *išbuti*) ir iš aktyvu veiksmu žyminciu pamatiniu žodžiu (*atvynioti* – *išvynioti*). Veiksmažodžių vediniai *išbuti* – *atbuti* reiškia ne tik ilgesni laika trukusia busena, bet ir tai, kad ji toliau nebesitiesia. Iš aktyvaus veiksmo padaryti veiksmažodžiai *atvynioti* – *išvynioti* reiškia dar ir sugebėjimą, galėjimą atlikti pamatiniu žodžiu pasakyta veiksmą.

Aptariamieji DS gali lengvai pakeisti vienas kita ivairiuose junginiuose, nes turi tas pacias junglumo galimybes, pvz.: *atbuti dienas* – *išbuti dienas*, *atmegzti mazga* – *išmegzti mazga*, *saldaini atvynioti* – *saldaini išvynioti*. Šiu priešdelių vediniai yra neutralūs žodžiai, todėl gali būti vartojami ivairiuose funkcinuose stiliuose.

DS *išbuti* ir *atbuti* yra vartojami nevienodai – Tekstyne priešdelio iš- vedinys *išbuti* fiksuojamas 906 kartus, o jo DS *atbuti* – 102 kartus, pvz.: *Išbuvo trylika metu tremtyje, sugrižo mama: ligota, iškankinta, bet laiminga – nors numirs savoje Tėvyneje* (T); *Beglio atbutas iki pabėgimo laikas prapulavo* (T). Pateiktuose pavyzdžiuose priešdeliu iš- ir at- reiškiamas praleistas laikas suvokiamas kaip rezultatas. Iš DS poros *išmegzti* – *atmegzti* fiksuotas tik priešdelio at- vedinys *atmegzti* (19 T), pvz.: *Mazgas atmegztas, kelias laisvas* (T). Aptariamasis vedinys yra stilistiškai neutralus žodis, jis gali būti vartojamas visose veiklos srityse ir visu funkcinu stiliumi tekstuose.

Nevienodai vartojami ir DS poros *išvynioti* – *atvynioti* nariai. Priešdelio iš- vedinys *išvynioti* Tekstyne duomenimis vartojamas dažniau (117 T) negu jo sinonimas *atvynioti* (48 T), pvz.: *Išvynioja ryšulelius ir pundelius, kuriuos buvo atsivežęs ant dviracio bagažinės ir prie kuriu per tuos mėnesius nebuvo prisilietęs* (T); *Kai ji atvyniojo peršlapusius popierius ir pamatė, kas per dovana, tai susijaudinusi ištiesė jam atgal* (T). Priešdeliniai veidiniai *išvynioti* – *atvynioti* turi ryškia veiksmo baigties reikšmę, yra stilistiškai neutralūs žodžiai, todėl jie gali būti vartojami ivairioje stilistinėje aplinkoje.

Išvados

1. Veiksmažodžiu DS laikomi tokie žodžiai, kurie susidaro žodžiu darybos procesuose, yra bendrašakniai (sudaryti iš to paties pamatinio žodžio), turi skirtingus darybos afiksus, tapacia arba panašia leksine reikšme ir ta pacia darybine reikšme. Iš DŽ buvo surinkti 1629 veiksmažodžių vediniai ir sudarytos 785 DS eilės.

2. Veiksmažodžiu DS pagal darybos būdą santykiavima suskirstyti į sinonimiškus *priesagu* vedinius ir sinonimiškus *priešdelių* vedinius.

2.1. Sinonimiškai santykiaujant *priesagu* vediniams sudaryta 418 veiksmažodžių DS eilių, į kurias įeina 854 vediniai. Veiksmažodžiai su *priesagomis* gali būti išvesti iš daiktavardžių (*dumyti – duminti*), budvardžių (*saldyti – saldinti*), veiksmažodžių (*ramdyti – raminti*), ištiktu (*strakcioti – strakseti*) ir kitu savarankišku kalbos daliu. Pagal dariniu santyki su pamatiniais žodžiais ir darybinės reikšmės savituma veiksmažodžiai skirstomi į vardažodinius, veiksmažodinius ir ištiktukinius. Darbe nagrinėjamos veiksmažodžių DS grupės, iškeliant dominuojančiu afiksu – *priesagu* *-oti* ir *-inti* – vedinius, su kuriais sinonimiškai santykiuoja kitu afiksu vediniai. Didžiausia DS grupė sudaro *priesagu* *-oti* ir *-eti* vediniai (93 eilės). Ne tokios gausios kitos vien su *priesagomis* sudarytu vediniu eilės: sudarytos 33 eilės, kur tarpusavyje santykiuoja *priesagu* *-oti* ir *-yti* vediniai, *-oti* ir *-ineti* – 30, *-oti* ir *-enti* – 19 eilių. Dominantes *-inti* veiksmažodžių DS grupėje sudarytos 45 DS eilės, kai tarpusavyje santykiuoja *priesagu* *-inti* ir *-yti* vediniai, *-inti* ir *-enti* – 25 eilės, *-inti* ir *-oti* – 21 eilė.

2.2. Sinonimiškai tarpusavyje santykiaujant priešdeliniams veiksmažodžių vediniams, sudarytos 367 eilės, į kurias įeina 775 vediniai. Veiksmažodžiai su priešdeliais daromi tik iš veiksmažodžių. Priešdeliniu veiksmažodžių darybos morfema, jungdamasi su pamatinio žodžiu, nepakeičia jo morfologines klases, o tik apriboja, sukonkretina pamatinio veiksmažodžio reikšmę. Gausiausia yra priešdelių *pa-* ir *ap(i)-* vedinių grupė, kuriai sudaro 47 DS eilės, ne tokios gausios priešdelių *pa-* ir *nu-* – 37, *pa-* ir *su-* – 27, *pa-* ir *iš-* – 16 eilių. Šios grupės dominante – priešdelio *pa-* vediniai. Kai dominante laikomas priešdelis *iš-*, sudarytos 33 priešdelių *iš-* ir *nu-* DS eilės, *iš-* ir *su-* – 16 eilių, *iš-* ir *at-* – 13 eilių.

3. Veiksmažodžių vediniu, kaip ir bet kokių žodžių, sinonimiškumą parodo jų gebėjimas pakeisti vienas kitą žodžių junginyje ar sakinyje, nepakeičiant konteksto prasmės. Taikant substitucijos metodą, parodoma veiksmažodžių vedinių vartosenos specifika, nusakomas jų sinonimiškumo laipsnis. Dominuojančiu *priesagu* *-oti* ir *-inti*, priešdelių *pa-* ir *iš-* – vediniu, su kuriais sinonimiškai santykiuoja kitu afiksu vediniai, vartosenos panašumams ir skirtumams pagrįsti, pateikiami iš DŽ ir LKŽ rinkti pavyzdžiai. DS analize leidžia daryti išvadą, kad dauguma *priesagu* *-oti* ir *-inti*, priešdelių *pa-* ir *iš-* vedinių ir jų sinonimų pasižymi dideliu sinonimiškumu

laipsniu, ju sukeitimas vietomis nesukelia jokių sunkumų. Tačiau aptariamame afiksų eilėse yra ir tokių DS, kurių sukeitimas turi itakos konteksto prasminiam atspalviui. Dideliu sinonimiškumo laipsniu pasižymi priesagų *-oti* ir *-eti*, *-oti* ir *-yti*, *-inti* ir *-yti*, *-inti* ir *-oti*, priedeliu *pa-* ir *ap(i)-*, *pa-* ir *nu-*, *pa-* ir *iš-*, *pa-* ir *su-*, *iš-* ir *at-* vediniai. Vartosenos ar junglumo skirtumu kartais išskyla tapacioje leksinėje aplinkoje keičiant priesagą *-oti* ir *-ineti*, *-oti* ir *-enti*, priedeliu *iš-* ir *nu-*, *iš-* ir *su-* vedinius, nes jie kartais skiriasi subtiliais prasminiais bei stilistiniais atspalviais, kartais ir vartojimo sfera. Taigi nagrinėtose DS eilėse rasta ir absoliutaus sinonimiškumo atveju, ir tam tikru prasminiu atspalviu skirtybiu.

4. Veiksmažodžių DS porose ir eilėse esama polisemijos atveju, todėl svarbu atkreipti dėmesį į vedinių reikšmes. Nagrinėtose DS eilėse daugiausia yra tokių vedinių, kurie turi po vieną reikšmę ir ją sinonimiškai santykiauja su kitu, viena reikšme turinčiu vediniu. Veiksmažodžių vediniai, turintys keletą reikšmių, su kitais bendrašakniais vediniais gali sinonimiškai santykiauti visomis arba tik tam tikromis savo reikšmėmis, pvz., daugiareikšmis priesagos *-enti* vedinys *graudenti* pirmąją reikšmę „graudinti“ sudaro DS pora su vienareikšmiu priesagos *-inti* vediniu *graudinti* „kelti ašaras, liudinti, graudenti“. Kitomis reikšmėmis vedinys *graudenti* (2. „grasinti, ispeti“; 3. „skustis, bedoti“) neieina į jokia DS pora ar eilę.

5. Veiksmažodžių DS nuo žodžių variantų skiriasi neesminiais fonetiniais ar morfologiniais požymiais, nekeičiančiais jų reikšmes. Buvo sudaryta 12 darybinių variantų porų. Pagal tai, kokiu šalutiniu požymiu veiksmažodžių darybiniai variantai skiriasi vienas nuo kito, jie buvo suskirstyti į grupes: a) 4 porų darybiniai variantai skiriasi šaknies balsiu, pvz.: *klydinėti* – *klaidinėti*; b) 8 porų darybiniai variantai skiriasi šalutiniu darybos elementu, pvz.: *krenkseti* – *krenkšėti*.

6. Veiksmažodžių DS nepasižymi didele stilistine įvairove. Tai dažniausiai neutralūs žodžiai, vartojami tiesiogine reikšme, todėl juos lengvai galima sukeisti vietomis, nepakeičiant žodžių junginiu ar sakiniu prasmės. Neretai sinonimiški veiksmažodžių vediniai vartojami panašiam kontekste (DŽ ir LKŽ rasta nemažai analogišku sinonimu vartosenos pavyzdžiu), pvz.: *Medžiai ledeja* (DŽ, 358); *Tvoros, medžiai ledija* (DŽ, 358). Tačiau veiksmažodžių DS eilėse yra tokių vedinių, kurių bent vienas (arba visi) narys (nariai) turi kokią nors pažymą. Pagal tai, kokias pažymas DŽ turi veiksmažodžių vediniai, išskirtos tokios grupės: a) DS eilės, kuriose yra šnekamosios kalbos žodžiu, b) DS eilės, kuriose yra tarminiu žodžiu ir c) DS eilės, kuriose yra terminu. Veiksmažodžių DS eilėse rastas 81 šnekamosios kalbos vedinys (prie jų priskiriami ir emocini vertinima išreiškiantys veiksmažodžių vediniai, kurie turi pažymą *menk.*). Taip pat rasta 17 tarminiu veiksmažodžių vedinių, kurie yra žymimi skirtingomis pažymomis: *tarm.* (tarminis), *žem.* (žemaiciu), *dz.* (dzuku), *ryt.* (rytieciu tarmes). Į dvi sinonimų poras ieina etnografiniu tarmybiu pažyma turintys vediniai: *vedlauti etnog.* – *vedluoti* ir *vedlauti etnog.* – *vedluoti*. DŽ rastas vienas

veiksmazodžio vedinys, kuris turi pažyma *mat.* – tai vedinio *padauginti* vartojimo sriti rodanti pažyma.

7. Ne visi tirti veiksmazodžiu DS vienodai dažnai vartojami. Nors daugumos DS eiliu visi nariai itraukti i Tekstyna, skiriasi ju vartosenos dažnumas, pvz.: *spelioti* (1464 T) – *spejineti* (0 T), *apgaulioti* (2 T) – *apgaudineti* (713 T), kur DS eiliu vienas narys vartojamas gana / labai dažnai, o ju sinonimu vartosenos atveju Tekstynne užfiksuota tik po kelis. Taip pat yra tokiu DS eiliu, kuriu tik vienas narys itrauktas i Tekstyna arba nefiksuojamas ne vienas narys, pvz.: *pirkioti* (0 T) – *pirkineti* (12 T), *triaukšnoti* (0 T) – *triaukšlenti* (0 T). Tai, kad dažnai sinonimiški vediniai yra vartojami nevienodu dažnumu arba ne visi vediniai yra itraukti i Tekstyna, leidžia daryti prielaida, kad ilgainiui kai kurios sisteminės DS eiles gali sutrumpėti arba išnykti.

Šaltiniai

DŽ – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (2000). Vilnius.

LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas. T. I–XX (1941–2002). Vilnius.

Tekstynas – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas* [Internete]. Vytauto Didžiojo universitetas. Humanitarinių mokslų fakultetas. Kompiuterinės lingvistikos centras [žiureta 2009 m.]. Prieiga per internetą: <<http://donelaitis.vdu.lt>>.

Literatura

1. **Akelaitiene G.** (1996). Morfologines balsiu kaitos žodžiu daryboje. Vilnius.
2. **Ambrasas** (1993). Daiktavardžiu darybos raida. Vilnius.
3. **Barauskaite J., Cepaitiene G., Mikuleniene D., Pabreža J., Petkeviciene R.** (1995). Lietuviu kalba I. Vilnius.
4. **Daukšas K., Daukšas. V., Barkauskas J., Babailiene M.** ir kt. (2003). Chemijos terminu aiškinamasis žodynas. Vilnius.
5. **DLKG** – Dabartines lietuviu kalbos gramatika (2006). Vilnius.
6. **Gaivenis K., Keinys S.** (1990). Kalbotyros terminu žodynas. Kaunas.
7. **Gudavicius A.** (2007). Gretinamoji semantika. Šiauliai.
8. **Jakaitiene E.** (1973). Veiksmažodžiu daryba. Vilnius.
9. **Jakaitiene E.** (1980). Lietuviu kalbos leksikologija. Vilnius.
10. **Jakaitiene E.** (1988). Leksine semantika. Vilnius.
11. **Jakaitiene E.** (1970). Del lietuviu kalbos veiksmažodžiu priesagu // *Baltistica*, VI(2), p. 173–177.
12. **LKG** – Lietuviu kalbos gramatika. T. 2 (1971). Vilnius.
13. **Lyberis A.** (1983). Ar yra kalboje absoliuciu sinonimu? // *Kalbos kultura* 45, p. 51–53.
14. **Keinys S.** (1999). Bendrines lietuviu kalbos žodžiu daryba. Šiauliai.
15. **Keinys S.** (1966). Darybiniai sinonimai terminologijoje // *Mokslas ir technika*, 2, p. 48.
16. **Keinys S.** (1966). Darybiniai sinonimai terminologijoje // *Mokslas ir technika*, 5, p. 29.
17. **Kniukšta P.** (1976). Priesagos *-inis* budvardžiai. Vilnius.
18. **Pakerys A.** (2002). Akcentologija II. Vilnius.
19. **Palionis J.** (1985). Kalbos mokslo pradmenys. Vilnius.
20. **Paulauskiene A.** (1971). Dabartines lietuviu kalbos veiksmažodis. Vilnius.
21. **Paulauskiene A.** (1994). Lietuviu kalbos morfologija. Vilnius.
22. **Paulauskiene A.** (2006). Lietuviu kalbos morfologijos pagrindai. Kaunas.
23. **Pikcilingis J.** (1975). Lietuviu kalbos stilistika II. Vilnius.
24. **Pikcilingis J.** (1976). Leksine ir gramatine sinonimika. Kaunas.
25. **Pikcilingis J.** (1988). Sinonimika. Kalbos figuros. Kaunas.
26. **Slišiene N.** (1994). Lietuviu kalbos veiksmažodžiu junglumo žodynas I. Vilnius.
27. **Urbutis V.** (1978). Žodžiu darybos teorija. Vilnius.
28. **Vaskeliene J.** (2000). Darybiniai sinonimai. Šiauliai.

29. **Vaskeliene J.** (2002). Darybiniu sinonimu stilistika // *Linguistica Lettica*, 10, p. 92–101.
30. **Vaskeliene J.** (2004). Darybiniu sinonimu funkcionavimas tekstuose // *Filologija*, 09, p. 47–54.
31. **Župerka K.** (1978). *Praktine stilistika (sinonimai)*. Vilnius.
32. **Župerka K.** (1983). *Lietuviu kalbos stilistika*. Vilnius.
33. **Župerka K.** (1997). *Stilistika*. Šiauliai.
34. **Freimane I.** (1993). *Valodas kultura teoretiska skatijuma*. Riga.
35. **Laua A.** (1981). *Latviešu leksikologija*. Riga.
36. **Veidemane R.** (1970). *Latviešu valodas leksiska sinonimija*. Riga.
37. **?????? ? . ?.** (1987). *???????????? ?????????? ?????????????? ?????????? ??????????????*
?????. ????????
38. **?????????? ? . ?.** (1966). *? ??????? ??????? ?????????????? ?????????????? // ??????? ??*
????????????? ?????????????? ?????????? ?????????????????? ??????. ? ??????
39. **?????????? ? . ?.** (1982). *?????????? ?????????? ??????. ? ??????*
40. **? ????? ? . ?.** (1982). *? ????? ? ?????????? ????? // ??????? ?? ??????? ??????????????*
? ??????
41. **?????????????? ? . ?.** (1967). *????????????? ?????????? ????, ?????????????? ??? ?*
????????????? // ?????????????? ????????????, p. 151–163.

MAGISTRO DARBO SANTRAUKA

Studiju programa: Lietuvių kalbotyra

Vardas, pavardė: Vilma Žvybaite

Darbo pavadinimas: Veiksmažodžių darybinių sinonimų vartoseną

Darbo pavadinimas anglų kalba: The usage of derivative synonyms of verbs

Darbo vadovas (-ė): doc. dr. Jolanta Vaskeliene

Darbo gynimo data: 2009 06 15

Pagrindiniai žodžiai: darybiniai sinonimai, veiksmažodis.

Pagrindiniai žodžiai anglų kalba (keywords): derivative synonyms, verb.

SANTRAUKA

Veiksmažodžių darybiniai sinonimai yra bendrašakniai, skirtingus darybos afiksus ir panašia arba tapacia leksine reikšme turintys vediniai. Iš *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno* (2000, Vilnius) buvo išrinkti 1477 veiksmažodžių vediniai ir sudarytos 709 darybinių sinonimų eilės. Darybiniai sinonimai pagal darybos būdą santykiavimu suskirstyti į sinonimiškus *priesagu* vedinius ir sinonimiškus *priešdeliu* vedinius. Veiksmažodžių darybiniai sinonimai nepasižymi didele stilistine ivairove: tai dažniausiai neutralūs žodžiai (1412 vedinių), tačiau yra tokių vedinių, kurių bent vienas narys turi kokią nors pažymą: šnekamosios kalbos žodžiai (32 vediniai), tarmybės (12 vedinių). Veiksmažodžių vediniai gali tureti *variantu* (sudarytos 8 darybinių variantu poros). Veiksmažodžių darybiniai sinonimai gali skirtis vartosenos dažnumu.

SUMMARY

Derivative synonyms of verbs are the kind of synonyms which have the same root, different derivational affixes and similar or identical lexical meaning. 1477 derivatives from the Dictionary of Modern Lithuanian published in 2000 were included into 709 rows of derivative synonyms. The rows of derivative synonyms are formed of the derivatives with various suffixes and prefixes. There are many derivative synonyms of verbs (1412 derivatives) which do not differ stylistically – all the synonyms belong to neutral lexicon. Stylistically marked items of the synonyms of verbs are colloquialism (32 derivatives), vernacularisms (12 derivatives). The derivatives of verbs can have variants (8 couple of derivative variants were formed). Derivative synonyms of verbs may be different in intensity – used frequently or seldom.

Priedai

1 priedas. Veiksmažodžių darybiniu sinonimu eiles

Priesagu vediniai

- Priesagu *-oti* ir *-eti* bei jų variantu vediniai

-(i)oti(s) ! -eti(s)

blikcioti 1 – blikseti

blykcioti 1 – blykseti

gaivalotis – gaivaletis

gurkšcioti – gurkšeti

kaitroti – kaitreti

karoti – kareti

kyšoti – kyšeti 1

klupoti – klupeti

lindoti – lindeti

pynioti 1 – pyneti 2

plykcioti – plykseti

rukšloti – rukšleti

seilioti – seileti

siaucioti – siauteti

vadelioti 2, 1 – vadeleti 1, 2

veblioti – vebleti

želioti – želeti

-cioti ! -seti

amcioti – amseti

birbcioti – birbseti

cypcioti – cypseti

dilgcioti – dilgseti

dvilkcioti – dvilkseti

drykcioti – 2 drykseti

klepcioti – klepseti

klibcioti 2 – klibseti

klykcioti – klykseti

knapcioti – knapseti

knerkcioti – knerkseti 1

knirkcioti – knirkseti

krankcioti – krankseti

krenkšcioti – krenkseti

krupcioti – krupseti

kurkcioti – kurkseti

kvarkcioti – kvarkseti 1

kvepcioti – kvepseti

linkcioti 2 – linkseti 2

liuokcioti – liuokseti

miaukcioti – miaukseti

mirkcioti 1 – mirkseti 1

pypcioti 1 – pypseti 1
pliumpcioti – pliumpseti
pliupcioti – pliupseti 1
raugcioti – raugseti
smilkcioti – smilkseti
sprangcioti – sprengseti
sprigcioti – sprigseti
sriubcioti – sriubseti
strakcioti – strakseti
striuokcioti – striuokseti
stukcioti – stukseti 1
šiupcioti – šiuپseti
šliurpcioti – šliurپseti
tikcioti – tikseti
timpcioti – timpseti
tirpcioti – tirپseti
trypcioti – tryپseti
tvilkcioti – tvilkseti
tvinkcioti – tvinkseti
ukcioti – ukseti
vampcioti – vampseti
vapcioti – vapseti
viaukcioti – viaukseti
zvimbcioti – zvimبseti
žiaukcioti – žiaukseti
žiopcioti 1 – žiopseti
žvangcioti – žvangseti
žvilgcioti – žvilgseti

-noti † -eti

ciurkšnoti 1 – ciurkšeti
dunksnoti – dunkseti 1
grukšnoti – grukšeti
grumšnoti – grumšeti
kakšnoti 1 – kakšeti
kaukšnoti – kaukšeti
kriaukšnoti – kriaukšeti 2
pakšnoti – pakšeti
pukšnoti – pukšeti
tekšnoti 3 – tekšeti 2
vinksnoti – vinkseti

-noti † -seti

caknoti – cakseti
kiauksnoti – kiaukseti 1
klapnoti – klapseti
kramsnoti – kramseti 2
kreknoti 3 – krekseti 4
kriuknoti – kriukseti
lapnoti 1, 2 – lapseti 2, 3
šlepnoti 1, 2 – šlepseti 2, 1

-cioti † *-eti*

barkšcioti – barkšeti
gurkšcioti – gurkšeti
pliaukšcioti – pliaukšeti 2
šniurpšcioti – šniurpšeti
šniurkšcioti – šniurkšeti
taukšcioti – taukšeti
tvykscioti – tvykseti

- Priesagu *-oti* ir *-yti* bei jų variantų vediniai

-(i)oti(s) † *-yti(s)*

braidžioti – braidyti
ciaužioti 1, 2 – ciaužyti 1, 2
gnaibioti – gnaibyti 1
kamšioti – kamšyti 1
knaisioti – knaisyti
krumoti – krumyti
mazgioti – mazgyti
mindžioti 1 – mindyti 1
musoti – musyti
pamindžioti – pamindyti
plaukioti 1, 2, 3 – plaukyti 1, 2, 3
plešotis – plešytis
plušoti – plušyti
raizgioti 1, 2 – raizgyti 1, 2
raižioti 1, 2 – raižyti 6, 1
skraidžioti – skraidyti 1
slankioti – slankyti
smaugioti – smaugyti
smaukioti – smaukyti 1, 2
šerkšnoti – šerkšnyti
šliaužioti 1 – šliaužyti
tasioti – tasyti
traukioti 1, 2 – traukyti 1, 2
vieloti 1 – vielyti
žaimotis – žaimytis

-(i)oti † *-styti*

pilioti – pilstyti
sagioti – sagstyti
saikioti – saikstyti 1
žangioti – žangstyti

-lioti † *-yti*

metlioti 1, 2, 3 – metyti 1, 2, 4
žarglioti – žargyti

-noti † *-yti*

kulsnoti – kulstyti 1

-scioti † *-styti*
mauscioti – maustyti

- Priesagu *-oti* ir *-ineti* bei jų variantu vediniai

-(i)oti † *-ineti*
aklioti – aklineti 1
apibegioti – apibegineti
apkasioti – apkasineti
begioti – begineti
dvesioti – dvesineti
grežioti – grežineti
kasioti 1 – 1 kasineti
klaidžioti 1 – klaidineti
lesioti – lesineti
likioti – likineti
lupioti – lupineti
marioti – mirineti
mezgioti – mezgineti
nešioti 1 – nešineti
pešioti 1 – pešineti
pirkioti – pirkineti
segioti – segineti
sekioti – sekineti
siekioti – siekineti
siuncioti – siuntineti
skyrioti – skyrineti
tverioti – tverineti

-cioti † *-ineti*
laiscioti – laistineti
spruscioti – sprudineti
vogcioti – vogineti

-lioti † *-ineti*
atimlioti – atimineti
spelioti – spejineti

-lioti † *-dineti*
apeilioti – apeidineti
apgaulioti – apgaudineti
delioti 1 – dedineti

- Priesagos *-oti* ir *-enti* bei jų variantu vediniai

-oti † *-enti*
repeckoti – repeckenti

-noti † *-enti*
dudnoti 1, 2 – dudenti 2, 4
kuknoti 1 – kukenti 3
putnoti – 2 putenti

rasnoti – rasenti
šalnoti – šalenti
tapšnoti 1 – tapsenti 2
taukšnoti – taukšenti
tipnoti – tipenti
tuksnoti – tuksenti
vasnoti 1 – vasenti

-noti † *-lenti*
tekšnoti 1, 3, 5 – tekšlenti 1, 2, 3
triaukšnoti – triaukšlenti
verkšnoti – verkšlenti

-snoti † *-enti*
birsnoti – birenti 1

-noti † *-senti*
trepnoti – trepsenti

-noti † *-tenti*
plasnoti 4 – plastenti 2

-cioti † *-enti*
šlepcioti – šlepenti

-lioti † *-lenti*
žeblioti – žeblenti

- Priesagos *-oti* ir *-auti* bei jų variantu vediniai

-(i)oti † *-auti*
bliuvoti – bliuvauti
mukioti – mukauti
plyšoti – plyšauti
plukioti – plukauti 1
rekoti – rekauti
švirkšcioti 1 – švirkštauti 1
zvegoti – zvegauti

-cioti † *-auti*
cirkšcioti 1 – cirškauti
gascioti – gastauti
prunkšcioti – prunkštauti 1
skelbcioti – skelbauti
švilpcioti – švilpauti
ubcioti – ubauti
žvygcioti – žvygauti

-aloti † *-auti*
šukaloti – šukauti

- Priesagos *-oti* ir *-uoti* bei jų variantų vediniai

-(i)oti(s)! *-(i)uoti(s)*

eilioti 1 – eiliuoti 1
garbanoti 1 – garbanuoti
garbanoti 2 – garbanuotis
giedroti – giedruoti 1
kleišioti – kleišuoti
skvernioti – skvernuoti
spyriotis – spyriuotis
tamsioti – tamsuoti 4
valkioti 4 – valkiuoti
vobaloti – vobuluoti

-cioti! *-uoti*

blescioti 1 – blesuoti 1
raišcioti – raišuoti
šokcioti – šokuoti

- Priesagu *-inti* ir *-yti* bei jų variantų vediniai

-inti(s)! *-yti(s)*

brinkinti – brinkyti
duminti – dumyti
gedinti 1 – gedyti
giedrintis – giedrytis
grizinti – grizyti
lebedinti – lebedyti
lykinti – lykyti
plikinti – plikyti 3
saldinti – saldyti
širdinti – širdyti 1
taikinti – taikyti 2
tirpinti – tirpyti
tvatinti – tvatyti
vaisinti 2 – vaisyti
vardinti – vardyti 1

-inti! *-dyti*

cypinti – cypdyti
gniužinti – gniuždyti
jukinti – jukdyti
kiurinti – kiurdyti
klykinti – klykdyti
likinti – likdyti 1
lipinti – lipdyti 1
miginti – migdyti 2
pykinti 1 – pykdyti
raminti 3 – ramdyti
rekinti – rekdyti
sluginti – slugdyti
trikinti – trikdyti

vykinti – vykdyti
žabalinti 1 – žabaldyti
žilinti 11 – žildyti
žvyginti – žvigdyti

-dinti! *-dyti*
jodinti – jodyti 1
kildinti – kildyti 1
lodinti – lodyti
rydinti – rydyti
šaudinti – šaudyti 1
temdinti – temdyti
tirpdinti – tirpdyti
virkdinti – virkdyti
želdinti – želdyti
žergdinti – žergdyti
žiodinti – žiodyti

-inti! *-styti*
daiginti – daigstyti 2
garbinti 1 – garbstyti 1

- Priesagu *-inti* ir *-enti* bei jų variantu vediniai

-inti! *-enti*
barbinti – barbenti
barškinti – barškenti
bildinti – bildenti
ciužinti – ciuženti 1
girgždinti 1 – girgždenti 1
glitinti 1 – glitenti
graudinti – graudenti 1
klabinti – klabenti
klebinti – klebenti 1
klibinti 1 – klibenti 1
kurinti – kurenti
luzginti – luzgenti
maklinti – maklenti
plazdinti – plazdenti 1
pliauškinti – pliauškenti
purinti – parenti
ridinti – ridenti
ritinti – ritenti
skrebinti 2 – skrebenti 1
šiurenti 1 – šiurinti 1
šiušinti 2 – šiušenti 2
tauškinti – tauškenti
tratinti – tratenti 1
tuskinti 1 – tuskenti 1
varvinti – varventi

- Priesagu *-inti* ir *-oti* bei jų variantu vediniai

-inti | *-(i)oti*

apibjaurinti – apibjauroti
 bjaurinti 1, 2, 4 – bjauroti 1, 2, 3
 dausinti – dausioti
 dramblinti – drambloti
 griozdinti 1 – griozdoti
 kenklinti – kenklioti
 kereplinti – kereplioti
 kiaulinti –kiaulioti
 2 klampinti – klampoti
 kraulinti – kraulioti
 kuprintis – kuprotis
 lervinti – lervoti 2
 murzinti – murzoti
 skersinti 2 – skersioti
 spalvinti – spalvoti
 sukinti – sukioti
 šleivinti 2 – šleivoti
 šlervinti – šlervoti
 vežinti 1, 2 – vežioti 1, 2
 vežlinti 1, 2 – vežlioti 1, 2
 žabalinti 2 – žabalioti 2

-inti | *-(i)uoti*

akinti 2 – akiuoti 1
 1 anglinti – angliuoti
 auksinti – auksuoti
 dumblinti – dumbluoti 1
 kabarkštinti – kabarkštuoti
 kalkinti – kalkiuoti
 kaupinti – kaupuoti 2
 mešlinti – mešluoti
 molinti – moliuoti
 norminti – normuoti
 pestinti – pesciuoti
 plumpinti 2 – plumpuoti
 raininti – rainiuoti 1
 svyrinti – svyruoti 4
 šarminti – šarmuoti
 šmaikštinti – šmaikštuoti
 trailinti – trailiuoti
 trakinti – trakiuoti
 troškinti 2 – troškuoti 1
 urvinti – urvuoti

-inti | *-seti*

klumpinti 1 – klumpseti
 krypinti – krypseti
 niukinti – niukseti
 riukinti – riukseti

-inti(s) † -auti(s)
meilintis – meilautis
talkinti – talkauti

Ivairiu priesagu vediniai

- Priesagos *-yti* ir kitu priesagu vediniai

-yti(s) † -eti
anglyti – 1 angleti
blaivyti 3 – blaiveti 2
geltonyti – geltoneti
gliaumyti – gliaumeti
juodyti – juodeti
kandyti – kandeti
koryti – koreti
ledyti – ledeti
pelyti – peleti
raudonyti – raudoneti
trunyti – truneti

-yti † -(i)uoti
bugnyti 1 – bugnuoti
glamžyti – glamžuoti 1
lamstyti – lamstuoti
marmalyti – marmaliuoti
traldyti – tralduoti
vamzdyti 1 – vamzdžiuoti
vardyti 2 – varduoti

-yti † -auti
maldyti 2 – maldauti
meilyti – meilauti 1
viršyti – viršauti

-styti † -uoti
dangstyti 1 – danguoti 1

-styti † -ineti
vilksyti – vilkstineti

- Priesagos *-enti* ir kitu priesagu vediniai

-enti † -eti
dulkenti – dulketi 3
grumentis 1 – grumeti
gurgenti – gurgeti 1
lapenti 2 – lapseti 1
sruventi – sruveti
takšenti – takšeti 2
tekšenti 2 – tekšeti 1
zirzenti 1, 3 – zirzeti 1, 4

-denti † *-deti*
krebždenti – krebždeti
šiugždenti – šiugždeti
šnabždenti 1, 2 – šnabždeti 2, 1

- Priesagos *-eti* ir kitu priesagu vediniai

-eti † *-uoti*
alpeti – alpuoti
cukreti – cukruoti
gareti 1 – garuoti
gelsveti – gelsvuoti
klinketi – klinkuoti
lašeti – lašuoti
margeti – marguoti 2
mirgeti 1 – mirguoti 1
rausveti – rausvuoti
rudeti – ruduoti 1
snargleti 1 – snargliuoti
širmeti 1 – širmuoti 1
šlapeti – šlapuoti
šlitineti – šlitiniuoti 1
tamseti 1 – tamsuoti 1
varputeti – varpuciuoti
veleneti – velenuoti 2

-eti † *-ineti*
truketi – trukineti

-eti † *-(i)auti*
badeti – badauti
urzgeti 1 – urzgauti

-seti † *-auti*
cirpauti – cirpseti
girgseti – girgauti

- Priesagos *-auti* ir kitu priesagu vediniai

-auti † *-ineti*
dykauti – dykineti
edrauti 1 – edrineti
malkauti – malkineti
peliauti – pelineti
vabalauti – vabalineti
vabzdžiauti – vabzdineti
varliauti – varlineti
veltauti – veltineti
vikšrauti – vikšrineti
vištauti 1 – vištineti
zuikiauti – zuikineti
žoliauti – žolineti

žvirbliauti – žvirblineti

-(i)auti(s) † -(i)uoti(s)

broliautis – broliuotis

ciulbauti – ciulbuoti

juokauti – juokuoti

pudymauti – pudymuoti

puikauti – puikuoti

pulkauti – pulkuoti

putauti 1 – putuoti 1

santykiauti – santykiuoti

skystauti – skystuoti

tinginiauti – tinginiuoti

ulbauti – ulbuoti

vakarauti – vakaruoti

vedlauti – vedluoti

verkauti – verkuoti

- DS eiles, kurias sudaro trys priesaginiai vediniai

-eti † -inti † -oti

seileti – seilinti – seilioti

-auti † -eti † -uoti

šykštauti – šykštėti – šykštuoti

-auti † -cioti † -ineti

šokauti – šokcioti 1 – šokinėti 1

-auti † -yti † -uoti

viršauti – viršyti 3 – viršuoti

-cioti † -ineti † -uoti

šokcioti 2 – šokinėti 2 – šokuoti

-enti † -noti † -seti

lapenti 1 – lapnoti 1 – lapseti 2

mekenti – meknoti – mekseti

-enti † -eti † -noti

plekšenti – plekšėti – plekšnoti

-cioti † -seti † -senti

trepcioti – trepseti 1 – trepsenti

žybcioti – žybseti – žybsenti

-enti † -uoti † -seti

šveplenti – švepluoti – švepseti

-eti † -yti † -(i)uoti

vandeneti – vandenyti – vandenuoti

- DS eiles, kurias sudaro keturi priesaginiai vediniai

-enti | *-inti* | *-(i)oti* | *-yti*
terlenti – terlinti – terlioti – terlyti

-auti | *-cioti* | *-seti* | *-ineti*
tupauti – tupcioti 1 – tupseti 1 – tupineti 1

-cioti | *-linti* | *-liuoti* | *-seti*
žirgcioti – žirglinti – žirgliuoti – žirgseti

Priešdeliu vediniai

- Priešdeliu *pa-* ir *ap(i)-* vediniai

pa- | *ap(i)-*
pabaltinti – apibaltinti
2 pabarti – apibarti
pablankti – apiblankti
pablukti – apiblukti
pablesti – apiblesti
pablogti 2 – apiblogti
pabrigzti – apibrigzti
pabrinkti – apibrinkti
pacirškinti – apcirškinti
padeveti – apdeveti
padygti – apdygti
padykti – apdykti
padilti 1 – apdilti 1
padirbineti 1 – apdirbineti
padirbti 1 – apdirbti 1
padiržti – apdiržti
padraskyti 2 – apdraskyti 1
padrekinti – apdrekinti
padrekti – apdrekti
padribti – apdribti 2
padrožti 1 – apdrožti
padrungti – apdrungti
pagesti 1 – 1 apgesti
paglamžyti 1 – apglamžyti
paglemžti 1 – apglemžti 2
paglisti – apglisti
pagrubti – apgrubti
pagruzdėti – apgruzdėti
pagruzdinti – apgruzdinti
pagruzti – apgruzti
pakaisti – apkaisti
pakartinti – apkartinti 1
pakepinti – apkepinti
pakesti 2 – apkesti
paknaisioti – apknaisioti
paknisti – apknisti 1

palamdyti – aplamdyti
paplauti – apiplauti
papplekti – apiplekti
paplešyti – apiplešyti
pamažeti – apmažeti
papudyti – apipudyti
papurtyti 2 – apipurtyti
paputi – apiputi
pašilti – apšilti
patuštetė – aptuštetė
pavysti – apvysti

- Priešdeliu *pa-* ir *nu-* vediniai

pa- | *nu-*

padelbti – nudelbti
padvesti 1, 3 – nudvesti 1, 2
pagelsti – nugelsti
pageltonyti – nugeltonyti
pageltonuoti – nugeltonuoti
pagnybti – nugnybti 2
pagvelbti – nugvelbti
pailsti – nuilsti
pakrypti – nukrypti
palydėti 2 – nulydėti 2
palykyti – nulykyti
pamelynuoti – numelynuoti
pamušti 3 – numušti 2
2 panarinti 1, 2 – nunarinti 2, 3
paneigti – nuneigti
2 panerti 2 – 2 nunerti 4
1 panirti – 1 nunirti
papasakoti – nupasakoti
paraudonyti – nuraudonyti
paruduoti – nuruduoti
pasamdyti – nusamdyti
pasausinti – nusausinti
pasiaureti – nusiaureti
pasiaurinti 2 – nusiaurinti
pasibaigti 2 – nusibaigti 3
pasididžiuoti – nusididžiuoti
pasigerti – nusigerti 1
pasisėkti – nusisėkti
paskesti 1, 2 – nuskesti 1, 2
pasmailinti – nusmailinti
pasmerkti 2 – nusmerkti
pastipti – nustipti
pastovėti 2 – nustovėti 1
pastverti – nustverti
pašalinti 2 – nušalinti
pašlyti 1 – nušlyti
pavykti – nuvykti 2

- Priešdeliu *pa-* ir *iš-* vediniai

pa- | *iš-*
 paaiškėti – išaiškėti
 paaiškinti – išaiškinti
 pabaidyti – išbaidyti
 pabandyti 1 – išbandyti
 padrikti 1, 2 – išdrikti 1, 2
 padžiaustyti – išdžiaustyti
 pagalasti – išgalasti
 pagarsinti – išgarsinti
 pagydyti – išgydyti
 pagyti – išgyti
 pakeisti – iškeisti 2
 pakilti 1, 5, 8 – iškilti 1, 5, 3
 pakvaišti – iškvaišti
 pamainyti – išmainyti
 pameginti 1 – išmeginti
 pasprukti – išsprukti

- Priešdeliu *pa-* ir *su-* vediniai

paabejoti – suabejoti
 paankštinti – suankštinti
 pabambėti 2 – subambėti
 pabelsti – subelsti
 pabloginti – subloginti
 pablogti – sublogti 1
 pabumbėti – subumbėti
 paburbėti – suburbėti 1
 paciauškėti 2 – suciauškėti 2
 padažninti – sudažninti
 padažneti – sudažneti
 padrasėti – sudrasėti
 padukti 2, 6 – sudukti 2, 3
 padauginti 3 – sudauginti
 padusti – sudusti
 padvisti – sudvisti
 pagadinti – sugadinti
 pagaišti – sugaišti
 pagauti 1 – sugauti 1
 pagesti – sugesti
 pakežeti 1 – sukežeti
 pakumpinti – sukumpinti
 pakumpti – sukumpti
 pakurstyti 1, 3 – sukurstyti 1, 2
 palieseti – sulieseti
 pameluoti – sumeluoti
 paniurneti – suniurneti 3

- Priešdėliu *pa-* ir *už-* vediniai

pakurti – užkurti 1
palipti – užlipti 1
pakvipti 1 – užkvipti
pamauti 1 – užmauti 1
paspringti – užspringti

- Priešdėliu *iš-* ir *at-* vediniai

išbuti – atbuti
išgiedoti 3 – atgiedoti 2
iškaleti – atkaleti
iškenteti 1 – atkenteti
išlieti – atlieti
išnarplioti 1 – atnarplioti
išpainioti 1 – atpainioti
išrinkti 1 – atrinkti
išregzti 1 – atregzti
išrišti 1 – atrišti
išraizgyti 1 – atraizgyti
išsižadeti – atsižadeti
išvynioti – atvynioti

- Priešdėliu *iš-* ir *su-* vediniai

išbjaurinti – subjaurinti
išbjauroti – subjauroti
išknaisioti – suknaisioti
išknisti 1 – suknisti 1
išlenkti 1 – sulenkti 1
išlesinti 1 – sulesinti
išnaudoti 1 – sunaudoti
išniekinti 1 – suniekinti 1
išpurvinti – supurvinti
išriebaluoti – suriebaluoti
iššnipinėti – sušnipinėti
ištirpdyti – sutirpdyti
ištirpinti – sutirpinti
ištirpti – sutirpti
ištižinti 1 – sutižinti
ištižti – sutižti

- Priešdėliu *iš-* ir *nu-* vediniai

išausti – nuausti 1
išberti 2 – nuberti 3
išblankti – nublankti 1
išgarbinti 1 – nugarbinti 1
išgasdinti – nugasdinti
išgirti – nugirti
išgriauti – nugriauti

išlyginti 1 – nulyginti
išmanyti 1 – numanyti 2
išmarginti – numarginti
išmaudyti – numaudyti 1
išraveti – nuraveti
išrengti 1 – nurengti
išsigasti – nusigasti
išsijoti 1 – nusijoti
išsikvepti 1 – nusikvepti
išsiusti – nusiusti
išsivadeti – nusivadeti
išsiverkti – nusiverkti 2
išsukti 3 – nusukti 2
iššnypšti – nušnypšti 1
ištekinti 1, 2 – nutekinti 1, 2
išterlioti – nuterlioti
ištinkuoti – nutinkuoti
ištremti – nutremti
ištrypti – nutrypti
ištrukti 1 – nutrukti 2
ištrupeti – nutrupeti
ištrupinti – nutrupinti 1
ištureti 1, 2 – nutureti 1, 2
ištuštėti – nutuštėti
ištuštinti – nutuštinti
išuogauti – nuuogauti

- Priešdeliu *iš-* ir *pra-* vediniai

išblaiveti 1 – prablaiveti
išblaivinti 1 – prablaivinti
išlaukti – pralaukti
išsiblandyti 2 – prasiblandyti 2
išsigiedryti – prasigiedryti

- Priešdeliu *iš-* ir *ap-* vediniai

išgleizoti – apgleizoti
išieškoti 1 – apieškoti
išklausinoti – apklausinoti 1
išklausti – apklausti
išklijuoti – apklijuoti
išplešti – apiplešti

- Ivairiu priešdeliu vediniai

ap(i)- † *nu-*
apalpti – nualpti
apšviesti 1 – nušviesti 1
apaugti 1 – nuaugti 1
apdengti 1 – nudengti 2
apdeti 1 – nudeti 1

apdelioti – nudelioti
apdiržuoti – nudiržuoti
apesti 2 – nuesti 2
apgleibti – nugleibti 1
apiplikiyti 2 – nuplikiyti 2
apkabinėti – nukabinėti
apkloti – nukloti 2
apsakyti – nusakyti 2
apsakinėti – nusakinėti
apseti – nuseti 1
apsidžiaugti – nusidžiaugti
apsnigti – nusnigti
apšapti – nušapti
apšarmoti – nušarmoti
apšašti – nušašti
apvilti – nuvilti

ap(i)- † *už-*
apauti – užauti
apdulketi – uždulketi 1
apdulkinti 1 – uždulkinti 1
apgargeti – užgargeti
apgaubti – užgaubti
apglaistyti – užglaistyti
apgobti – užgobti
apgulti 4 – užgulti 3
apipulti – užpulti 3
apipustyti – užpustyti
apkapstyti – užkapstyti
apklostyti – užklostyti
apkloti – užkloti 2
apkrestti 3, 4 – užkrestti 2, 5
apkurtinti – užkurtinti
apkursti – užkursti
apmaukšlinti – užmaukšlinti
apmauti 1 – užmauti 1

ap(i)- † *su-*
apaketi 1 – suaketi 1
apimti 1 – suimti 2
apipurvinti – supurvinti
apkeisti – sukeisti
apmainyti – sumainyti
apsirgti – susirgti
apskliausti – suskliausti 3

ap(i)- † *at-*
aplankyti – atlankyti
apginti 1 – atginti

ap(i)- † *pri-*
apdusinti – pridusinti

apdusti 1 – pridusti 2

ap(i)- | pra-

aplenkti 2 – pralenkti 1

at- | nu-

atlupti 1 – nulupti 1

atlužti – nulužti 1

atplyšti – nuplyšti 1

atplešti 1 – nuplešti 1

atprasti – nuprasti

atpratinti – nupratinti

atriekti – nuriekti

atrežti 1 – nurežti

atsemti – nusemti

atsikratyti – nusikratyti 2

atsitikti – nutikti 2

atskelti – nuskelti

atskilti 1 – nuskilti 1

atsklembti – nusklembti

atslugti 1, 3 – nuslugti 1, 3

atspeti – nuspeti

atspurti – nuspurti

atšilti 2 – nušilti

atvesti 1 – nuvesti 1

atvožti 1 – nuvožti 1

at- | pri-

atsidžiaugti – prisidžiaugti

atsigrožeti – prisigrožeti

atsisedeti – prisisedeti

atsišokti – prisišokti

atšliaužti – prišliaužti 1

atšliuožti – prišliuožti

atvaryti 1 – privaryti

at- | i-

atsibegeti – isibegeti

atsibodeti 1 – isibodeti

atsipykti – isipykti

atspausti – ispausti 2

at- | pa-

atkartoti 1 – pakartoti

atkviesti – pakviesti

atremti – paremti

atvaizduoti – pavaizduoti

at- | už-

atvirinti – užvirinti

atvirtinti – užvirtinti 1

at(i)- † *su-*
atšalti 2 – sušalti 1
atšilti 1 – sušilti 1
atitaisyti – sutaisyti 1

at- † *pra-*
atviepti – praviepti

nu- † *su-*
nunykti 2 – sunykti 2
nuniokoti – suniokoti
nunokti 2 – sunokti 2
nuploti – suploti 2
nuplukti – suplukti
nurudyti 1 – surudyti 1
nurugti – surugti 1
nusciaudeti – sciaudeti
nusikosesti – sukosesti
nusilpneti – susilpneti
nusilpinti – susilpinti
nuskarti – suskarti
nuslugti – suslugti
nusmurgti 1 – susmurgti
nutrumpeti – sutrumpeti
nuvaldyti – suvaldyti
nuvalkioti 1 – suvalkioti
nuvelti – suvelti 1

nu- † *pra-*
nusikalsti – prasikalsti
nusižengti – prasižengti
nuskaidreti – praskaidreti 1
nuskaidrinti – praskaidrinti 1
nusmegti – prasmegti
nušvisti 1, 3 – prašvisti 1, 2

nu- † *per-*
nusaldinti – persaldinti
nusudyti – persudyti

nu- † *už-*
nuslopinti 1 – užslopinti
nuuosti 1 – užuosti

pri- † *su-*
priglostyti – suglostyti
prinokti – sunokti

- DS eiles, kurias sudaro trys priešdeliniai vediniai

iš- † *pa-* † *nu-*
išbalti – pabalti 1 – nubalti 1

išbalinti – pabalinti 1 – nubalinti
išbudinti – pabudinti – nubudinti
išburti – paburti – nuburti
išgarseti – pagarseti – nugarseti 2
išgelsti – pagelsti – nugelsti
išraudonuoti – paraudonuoti – nuraudonuoti 1
2 išrausti – parausti – 2 nurausti

iš- † pra- † nu-
išsiblaivyti 1 – prasiblaivyti 1 – nusiblaivyti 1
išsiblandyti 1 – prasiblandyti 1 – nusiblandyti 1
išsidienoti – prasidienoti 2 – nusidienoti
išsigiedrinti – prasigiedrinti – nusigiedrinti

ap(i)- † pri- † nu-
apdžiauti – pridžiauti – nudžiauti 1
apdžiaustyti – pridžiaustyti – nudžiaustyti
apkarstyti – prikarstyti – nukarstyti
lapkarti – 1 nukarti – prikarti

ap(i)- † nu- † pa-
apauksuoti – nuauksuoti 1 – paauksuoti
apdribti 2 – nudribti 3 – padribti
apkaišyti – nukaišyti – pakaišyti 1

ap(i)- † iš- † pa-
apdabinti – išdabinti – padabinti
apgarsinti – išgarsinti – pagarsinti 2
apjuokti 1 – išjuokti – pajuokti

pa- † nu- † at-
pabusti 1 – nubusti – atbusti
papiginti – nupiginti – atpiginti
papigti – nupigti – atpigti

ap(i)- † pa- † pra-
apdžiovinti – padžiovinti – pradžiovinti
apdžiuti – padžiuti 1 – pradžiuti

ap(i)- † su- † už-
apčiuopti – suciuopti 1 – užčiuopti 1
apdulinti 1 – sudulinti – uždulinti 1

ap(i)- † pri- † už-
apgriozdinti – prigriozdinti – užgriozdinti
apgleiveti – prigleiveti – užgleiveti

nu- † iš- † su-
nukurenti – sukurenti – iškurenti 2
nunykti 1 – sunykti 1 – išnykti 1

pa- † *nu-* † *su-*
paniekinti 2 – nuniekinti – suniekinti 1
pasenti 1 – nusenti – susenti 1

ap(i)- † *iš-* † *per-*
apeilioti 1 – išeilioti 1 – pereilioti

ap(i)- † *iš-* † *su-*
apjuodinti 2 – išjuodinti 2 – sujuodinti 2

pa- † *iš-* † *su-*
pabaigti – išbaigti – subaigti 1

pa- † *nu-* † *už-*
pasmaugti 1 – nusmaugti – užsmaugti

- DS eiles, kurias sudaro keturi priešdeliniai vediniai

nu- † *iš-* † *su-* † *pa-*
nuvarginti 1 – išvarginti 3 – suvarginti 1 – pavargti 1

2 priedas. Darybiniu sinonimu eiliu statistika

Priesaginiu DS eiles

Eil. nr.	Priesagu kombinacijos	DS eiliu skaičius
	<i>-oti // -eti</i>	
1.	-(i)oti(s) // -eti(s)	17
2.	-cioti // -seti	50
3.	-noti // -eti	11
4.	-noti // -seti	8
5.	-cioti // -eti	7
	<i>-oti // -yti</i>	
6.	-(i)oti(s) // -yti(s)	25
7.	-(i)oti // -styti	4
8.	-lioti // -yti	2
9.	-noti // -yti	1
10.	-scioti // -styti	1
	<i>-oti // -ineti</i>	
11.	-(i)oti // -ineti	22
12.	-cioti // -ineti	3
13.	-lioti // -ineti	2
14.	-lioti // -dineti	3
	<i>-oti // -enti</i>	
15.	-oti // -enti	1
16.	-noti // -enti	10
17.	-noti // -lenti	3
18.	-snoti // -enti	1
19.	-noti // -senti	1
20.	-noti // -tenti	1
21.	-cioti // -enti	1
22.	-lioti // -lenti	1
	<i>-oti // -auti</i>	
23.	-(i)oti // -auti	7
24.	-cioti // -auti	7
25.	-aloti // -auti	1
	<i>-oti // -uoti</i>	
26.	-(i)oti(s) // -(i)uoti(s)	10
27.	-cioti // -uoti	3
	<i>-inti // -yti</i>	
28.	-inti // -yti	15
29.	-inti // -dyti	17
30.	-dinti // -dyti	11
31.	-inti // -styti	2
	<i>-inti // -enti</i>	
32.	-inti // -enti	25

33.	<i>-inti // -(i)oti</i> <i>-inti // -(i)oti</i>	21
34.	<i>-inti // -(i)uoti</i> <i>-inti // -(i)uoti</i>	20
35.	<i>-inti // -seti</i> <i>-inti // -seti</i>	4
36.	<i>-inti(s) // -auti(s)</i> <i>-inti(s) // -auti(s)</i>	2
Ivairiu priesagu vediniai		
37.	<i>-yti(s) // -eti</i>	11
38.	<i>-yti // -(i)uoti</i>	7
39.	<i>-yti // -auti</i>	3
40.	<i>-styti // -uoti</i>	1
41.	<i>-styti // -ineti</i>	1
42.	<i>-enti // -eti</i>	8
43.	<i>-denti // -deti</i>	3
44.	<i>-eti // -uoti</i>	17
45.	<i>-eti // -ineti</i>	1
46.	<i>-eti // -auti</i>	2
47.	<i>-seti // -auti</i>	2
48.	<i>-(i)auti // -ineti</i>	13
49.	<i>-auti // -uoti</i>	14
50.	<i>-eti // -inti // -oti</i>	1
51.	<i>-auti // -eti // -uoti</i>	1
52.	<i>-auti // -cioti // -ineti</i>	1
53.	<i>-auti // -yti // -uoti</i>	1
54.	<i>-cioti // -ineti // -uoti</i>	1
55.	<i>-enti // -noti // -seti</i>	2
56.	<i>-enti // -eti // -noti</i>	1
57.	<i>-cioti // -seti // -senti</i>	2
58.	<i>-enti // -uoti // -seti</i>	1
59.	<i>-eti // -yti // -(i)uoti</i>	1
60.	<i>-enti // -inti // -(i)oti // -yti</i>	1
61.	<i>-auti // -cioti // -seti // -ineti</i>	1
62.	<i>-cioti // -linti // -liuoti // -seti</i>	1
Iš viso:		418

Priešdeliniu DS eiles

Eil. nr.	Priešdeliu kombinacijos	DS eiliu skaičius
1.	<i>pa-</i> // <i>ap(i)-</i>	47
2.	<i>pa-</i> // <i>nu-</i>	37
3.	<i>pa-</i> // <i>iš-</i>	16
4.	<i>pa-</i> // <i>su-</i>	27
5.	<i>pa-</i> // <i>už-</i>	5
6.	<i>iš-</i> // <i>at-</i>	13
7.	<i>iš-</i> // <i>su-</i>	16
8.	<i>iš-</i> // <i>nu-</i>	33
9.	<i>iš-</i> // <i>pra-</i>	5
10.	<i>iš-</i> // <i>ap(i)-</i>	6
11.	<i>ap(i)-</i> // <i>nu-</i>	21
12.	<i>ap(i)-</i> // <i>už-</i>	18
13.	<i>ap(i)-</i> // <i>su-</i>	7
14.	<i>ap(i)-</i> // <i>at-</i>	2
15.	<i>ap(i)-</i> // <i>pri-</i>	2
16.	<i>ap(i)-</i> // <i>pra-</i>	1
17.	<i>at-</i> // <i>nu-</i>	20
18.	<i>at-</i> // <i>pri-</i>	7
19.	<i>at-</i> // <i>i-</i>	4
20.	<i>at-</i> // <i>pa-</i>	4
21.	<i>at(i)-</i> // <i>su-</i>	3
22.	<i>at-</i> // <i>už-</i>	2
23.	<i>at-</i> // <i>pra-</i>	1
24.	<i>nu-</i> // <i>su-</i>	18
25.	<i>nu-</i> // <i>pra-</i>	6
26.	<i>nu-</i> // <i>per-</i>	2
27.	<i>nu-</i> // <i>už-</i>	2
28.	<i>pri-</i> // <i>su-</i>	2
29.	<i>iš-</i> // <i>pa-</i> // <i>nu-</i>	8
30.	<i>ap(i)-</i> // <i>pri-</i> // <i>nu-</i>	4
31.	<i>iš-</i> // <i>pra-</i> // <i>nu-</i>	4
32.	<i>ap(i)-</i> // <i>nu-</i> // <i>pa-</i>	3
33.	<i>ap(i)-</i> // <i>iš-</i> // <i>pa-</i>	3
34.	<i>pa-</i> // <i>nu-</i> // <i>at-</i>	3
35.	<i>ap(i)-</i> // <i>pa-</i> // <i>pra-</i>	2
36.	<i>ap(i)-</i> // <i>su-</i> // <i>už-</i>	2
37.	<i>ap(i)-</i> // <i>pri-</i> // <i>už-</i>	2
38.	<i>nu-</i> // <i>iš-</i> // <i>su-</i>	2
39.	<i>pa-</i> // <i>nu-</i> // <i>su-</i>	2
40.	<i>ap(i)-</i> // <i>iš-</i> // <i>per-</i>	1
41.	<i>pa-</i> // <i>iš-</i> // <i>su-</i>	1
42.	<i>ap(i)-</i> // <i>iš-</i> // <i>su-</i>	1
43.	<i>pa-</i> // <i>nu-</i> // <i>už-</i>	1

44.	<i>nu- // iř- // su- // pa-</i>	1
	Iř viso:	367

3 priedas. Veiksmažodžių darybinių sinonimų stilistines pažymos

Eil. nr.	Perkeltines reikšmes veiksmažodžių DS	Žymėti vediniai
	Priesaginiai vediniai:	
1.	žvirbliauti 2 <i>prk.</i> – žvirblinėti	1
2.	lapenti 1 – lapnoti 1 – lapseti 2 <i>prk.</i>	1
3.	mekenti 2 <i>prk.</i> – meknoti 2 <i>prk.</i> – mekseti 2 <i>prk.</i>	3
4.	tasyti 5 <i>prk.</i> – tasioti	1
5.	auksinti – auksuoti 2 <i>prk.</i>	1
	Priešdeliniai vediniai:	
6.	pagnybti <i>prk.</i> – nugnybti 2	1
7.	pasmerkti 2 <i>prk.</i> – nusmerkti	1
8.	pakurstyti 3 <i>prk.</i> – sukurstyti 2 <i>prk.</i>	2
9.	nušvisti 3 <i>prk.</i> – prašvisti 2 <i>prk.</i>	2
10.	apjuodinti 2 <i>prk.</i> – išjuodinti 2 <i>prk.</i> – sujuodinti 2 <i>prk.</i>	3
	Iš viso:	16

Eil. nr.	Šnekamosios kalbos veiksmažodžių DS	Žymėti vediniai
	Priesaginiai vediniai:	
1.	veblioti 1 <i>šnek.</i> – vebleti 1 <i>šnek.</i>	2
2.	želioti – želeti <i>šnek.</i>	1
3.	drykcioti <i>šnek.</i> – 2 drykseti <i>šnek.</i>	2
4.	sprangcioti – sprengseti 2 <i>šnek.</i>	1
5.	pukšnoti 2 <i>šnek.</i> – pukšeti 2 <i>šnek.</i>	2
6.	lapnoti <i>šnek.</i> 1, 2 – lapseti 2 <i>šnek.</i> , 3 <i>šnek.</i>	4
7.	dausioti <i>šnek.</i> – dausinti <i>šnek.</i>	2
8.	drambloti – dramblinti <i>šnek.</i>	1
9.	kiaulioti <i>šnek.</i> – kiaulinti <i>šnek.</i>	2
10.	lervoti 2 <i>šnek.</i> – lervinti <i>šnek.</i>	2
11.	šlervoti <i>šnek.</i> – šlervinti <i>šnek.</i>	2
12.	vežlioti 2 <i>šnek.</i> – vežlinti 2 <i>šnek.</i>	2
13.	dudnoti 2 – dudenti 4 <i>šnek.</i>	1
14.	putnoti <i>šnek.</i> – 2 putenti <i>šnek.</i>	2
15.	tipnoti <i>šnek.</i> – tipenti <i>šnek.</i>	2
16.	žeblioti – žeblenti <i>šnek.</i>	1
17.	kleišioti <i>šnek.</i> – kleišiuoti <i>šnek.</i>	2
18.	skvernioti <i>šnek.</i> – skvernuoti <i>šnek.</i>	2
19.	grizyti 1 <i>šnek.</i> – grizinti 1 <i>šnek.</i>	2
20.	lebedyti <i>šnek.</i> – lebedinti <i>šnek.</i>	2
21.	tvatyti <i>šnek.</i> – tvatinti	1
22.	plešytis <i>šnek.</i> – plešotis <i>šnek.</i>	2
23.	tasyti 4 <i>šnek.</i> – tasioti	1
24.	maustyti 2 <i>šnek.</i> – mauscioti	1
25.	trunyti 2 <i>šnek.</i> – trunėti	1
26.	kabarkštinti <i>šnek.</i> – kabarkštuoti <i>šnek.</i>	2
27.	pestinti – pesciuoti <i>šnek.</i>	1
28.	plumpinti 2 – plumpuoti <i>šnek.</i>	1
29.	klumpinti 1 <i>šnek.</i> – klumpseti <i>šnek.</i>	1
30.	niukinti <i>šnek.</i> – niukseti <i>šnek.</i>	2

31.	riukinti <i>šnek.</i> – riukseti <i>šnek.</i>	2
32.	marmalyti <i>šnek.</i> – marmaliuoti <i>šnek.</i>	2
33.	traldyti <i>šnek.</i> – tralduoti <i>šnek.</i>	2
	Priešdeliniai vediniai:	
34.	pagnybti – nugnybti 2 <i>šnek.</i>	1
35.	pagvelbti – nugvelbti <i>šnek.</i>	1
36.	1 panirti 2 <i>šnek.</i> – 1 nunirti <i>šnek.</i>	2
37.	padvesti 3 <i>šnek.</i> – nudvesti 2 <i>šnek.</i>	2
38.	pabambeti 2 <i>šnek.</i> – subambeti <i>šnek.</i>	2
39.	pabumbeti 2 <i>šnek.</i> – subumbeti 2 <i>šnek.</i>	2
40.	padukti 6 <i>šnek.</i> – sudukti 3 <i>šnek.</i>	2
41.	išgleizoti <i>šnek.</i> – apgleizoti <i>šnek.</i>	2
42.	apdiržuoti <i>šnek.</i> – nudiržuoti	1
43.	nusmurgti 1 <i>šnek.</i> – susmurgti <i>šnek.</i>	2
44.	žvygcioti – žvygauti 2 <i>menk.</i> , 3 <i>menk.</i>	2
45.	zirzenti 3 <i>menk.</i> – zirzėti 4 <i>menk.</i>	2
46.	varliauti 2 <i>menk.</i> – varlinėti 2 <i>menk.</i>	2
47.	skystauti <i>menk.</i> – skystuoti	1
48.	seileti 4 <i>menk.</i> – seilinti – seilioti	1
	Iš viso:	81

Eil. nr.	Tarminiai veiksmažodžiu DS	Žymėti vediniai
1.	kenklioti <i>tarm.</i> – kenklinti <i>tarm.</i>	2
2.	kraulioti – kraulinti <i>tarm.</i>	1
3.	putauti 1 <i>tarm.</i> – putuoti 1 priešdelinis	1
4.	nunokti 2 <i>tarm.</i> – sunokti 2 <i>tarm.</i>	2
5.	apeilioti 1 – išeilioti 1 <i>tarm.</i> – pereilioti <i>tarm.</i>	2
6.	skelbcioti – skelbauti <i>žem.</i>	1
7.	žaimytis <i>žem.</i> – žaimotis <i>žem.</i>	2
8.	dangstyti 1 – danguoti 1 <i>žem.</i> klinketi <i>žem.</i> – klinkuoti	1
9.	trailinti <i>dz.</i> – trailiuoti <i>dz.</i>	2
10.	verkauti <i>dz.</i> – verkuoti	1
11.	rekoti <i>ryt.</i> – rekauti	1
12.	vedlauti <i>etnog.</i> – vedluoti	1
13.	vedlauti <i>etnog.</i> – vedluoti	1
	Iš viso:	19

Eil. nr.	Termininiai veiksmažodžiu DS	Žymėti vediniai
1.	padauginti 3 <i>mat.</i> – sudauginti	1